

گوساماری

دیمو کراتی کوردستان
یان
خودموختاری ؟

که رهیی هپاسی

کوفاری
دیوکرائتی کوروستان
یان
خودموجتاری ؟
کری مسامی

چاپی دوووم ۱۹۸۶

وهرترین رله چاپ دانه وی بی بیغازی

نوسه رقه دهغه

پيشه كسى

له ره وه ندى ميژووى جيهان و خه بانى كه لان را هيندى
كارسات و روود او به سه ره تاي ميژووده زمير درين . شورشى مه زنى
فه رانسه و شورشى مه زنى سوسيا ليستى شو كئوبر نمو نهى كه م
روود او و كاره ساتانه ن له جيهان را .

دامه زرانى كومارى ديموكراتى كوردستان سالى ۱۹۴۶ له
مه هابار له خه بانى روور و دريژى كه لى كوردا به سه رجه مى
ميژووى تازهى كورد شه زمير درى . چونكه بو هه وهل جار له ميژووى چه ند
سه دهى دواپسې نه ته وهى كورد له به شيكى نيشتمانى را به شكر اوى را
ده سه لانى سياسى ده گرته دست سيستمى حكومه تى به شيوهى كومارى
ديموكراتيك را ده مه زرينى ، ئالا و ئارم و نيشانى حكومه تى كورد
ديارى ده كا ، هينى به رگرى و ريكر اوى سياسى و كومه لايه تى پيك دىنى ،
حيزبىكى سياسى رپيه رايه تى شه جوولانه وه به ده كات .

رووى رپيه ندانى شه سال (۱۳۶۴) ۲۲۱ى ژانويهى ۱۹۸۶ چل
سال به سمر دامه زرانى كومارى ديموكراتى كوردستان را را ده برى .
۴ سال . . . به لى . ۴ سال له بارى ميژووبيه وه ماوه به كسى
زور نيه . به لام له بو وه زهى سياسى و كومه لايه تى و فه رهه نكى
و ئابوورى كه لى كورد شه م . ۴ ساله هه ر روزهى به ساليك گوزه راوه .
له ماوهى شه م . ۴ ساله را لانى كه م پتر له سه ر ده وه تى
تازه هانوونه سه ر نه خسهى جو غرافى جيهان . پتر له سه ر نه ته وهى
كهوره و پچووك و كه ليك پچووك كه بن دست و كويله تى استعمار بوون و له
كاروانى شارستانه تى و خير و خوشى جيهان را وا خرا بوون ، پهت و زنجيرى
كويله تى استعمارى پچراند وه و سمر به خوئى سياسى بان وهر گرتوه .
پتر له سه ر ده وه تى كهوره و پچووك ئالاي سمر به خوئى بان هه لكر وه

وله کوری نه ته وه یه کگرتوه کان دا جیگایان کراوه ته وه .
 سالی ۱۹۴۵ وانه سالیک پیش داه زانسی کوماری کوردستان
 ته نیا ۵۴ ده ولت له کوری نه ته وه یه کگرتوه کاند ا نه ند ام هـون
 به لام له سالی ۱۹۸۳ د اژماره ی دهوله تانسی نه د امی کوری نه ته وه
 یه کگرتوه کان که پشتبوه ۱۵۸ دهولت له و ماوه دا له ئورویا و ئاسیا
 و نه فریقا و نه امریکای لاتین دا نیزیکه ی هیست دهولتسی سوسیالیستی
 پیک هاتون که سه رمایه داری و چه وسانه وه یان له ولاته که یان دا ریشه
 بر کرده و هیزی به ته وژی سوسیالیستی جیهانیان پیک هیناوه .
 له کوردستانیش پاش . ۴ سال تازه به تاوانسی وستی (خود موختاری)
 کورده کان قه لاچوره کهن . کورد جاریک به شیر موسلمان کراوه و
 نه وهی به سر هاتوه که ده یهینین . تازه ده یانه وی جاریکی د پکش
 به زه بری تانگ و توپ و فروکه (حکومتی ئیسلامی) له کوردستان
 دا سه قام گرتوو بکه ن .

نه که ره وردی و به بی ده مارگیری نه ته وه بی پروانینه
 ره وتی پیکه یستن و به ره پیش چوونی جیهان ، ده توانین به راشکوی
 بلین له ماوهی ئهم . ۴ ساله دا ، بیجگه له که لی قارمانی ویتنام هیچ
 یهک لهو نه ته وانهی که سر به خو بی یان نه ستاندوه و دهوله تسی
 نیشتمانی خو یان دامه زراندوه ، به قه د رایسی کورد له پیناوی وه
 دست هینانی مافی نه تهوایه تسی و رزگاری نیشتمان دا خه باتیان
 نه کرده و قوربانیان نه د اوه و لسی یان نه کوژاوه .

له ره دا نه و پرسپاره دپته پیش . لهو سر ده مه دا که
 سیستمی مو سته عمه رانی له بهر یهک هه لوه شاوه و کوری نه ته وه
 یه کگرتوه کان بو هه موو نه ته وه یهک مافی چاره نووسی به ره سی
 ناسپوه ، نه ته وهی ۲۵ میلیونی کورد هتوچی هه روا بن دست و
 دابه شکر او وچه وساره و به شخرا و ماوه ته وه ؟ .

له وانه یه بگوتری کوردستان مو سته عمه ره نیه . نه گهر مو سته
 عمه ره بایه تا ئیستا نه ویش وهک ولاتانسی تر سر به خو بی خو ی
 د ستاندوه ئازادی ده ئیا و له ره وتی پیشستن و ئاشتی و ئارستا
 نیه تسی جیهان دا رولی خو ی پاری ده کرد . جا چونکه مو سته

عمه ره نسیه، شه شی هه رئاوا بن ده ست و به شخو راو و له ت و په ت
 کراو بمینته وه! که لسی کوردیش له ژیر ده سه لانی حکومت ته د پکتانو
 وشو قهینسته کان دا بتلینه وه و له سر داوای رهوا بکوژی و د سر به د سر به
 بکری. شه وهی له کوژی نه ته وه په گرتسه کان و مافی نیونه ته وه پیسی
 له باس و وتو وژی ده و له ته که ووه کان دا له باره ی مافی دانانی چاره
 نویسی که لان و د پمکراسی و داد په روه ری دا گوتراوه و ده گوتسری
 " هه ر قسه ی رووتنه و قسه ش ناچینه ناو گیر فانه وه ".
 جا که واپسو کورد هه قیه تی که سه د تاوات به موسته عمه ره
 بخوازی. به لام با بزانی موسته عمه ره چیه و سیا سه تسی
 ئیستعماری مانای چی به وچو نه ؟ .

کاتیک باسی موسته عمه و ده و له تانی ئیستعمار گمرده کمین،
 هه تی نسیه ته نیا روکاری وشه و زاراوه کلاسیکه کان له به ر چاو بگریمن
 و به م وشه و گوتنانه وه بچه سپین که کویا موسته عمه ره ته نیا شه وه په
 لهو به ری به حرانه وه هاتین و داگیریان کرد بی و یا به قه ولی خویمان
 و تاوه دانیاں به کرد بینه وه. مانا و تیکه پشتنی موسته عمه ره و
 ئیستعمار، روکاری وشه و زاراوه نسیه. جه وهه ر و مانا و تیکه پشتنی
 موسته عمه ره و ئیستعمار بریتی به پپوه ندیه کانی نیوان ده و له تی
 ئیستعمار گمرد و که لانی ولانی موسته عمه ره و داگیر کراو. شه م
 پپوه ندی به به ره له هه موشت له مه یدانی نیزامی و سیاسی
 و تابووری و فه رهه نگی و کومه لایه تی دا خورده نوپنی.
 ده و له ته ئیستعماریه کان کاتیک ولانیکیان داگیر کرده و کرد و و
 یانه به موسته عمه ره و ژیر ده ستی خویمان له باری نیزا میه وه
 هه مو به ره له ست و به ره به ره کانی و جوولانه وهی خه لکی شه
 ولانته یان سر کوت کرده و به زوری سه رنیزه و کوشت و کوشتاری خه لک
 ده سه لانی نگریمی خویمان به سر شه م ولانته دا سه پانده وه.
 له باری سیا سه وه چاره نویسی کار و باری خه لکی شه م
 ولانته یان گرتسه ده ست و له زیگای دانانی پولیس و حاکم و کار به

دستی خوبانه و کار و باری شه م ولاته یان به قازانجی خوبان به
رپوه بردوه .

له باری ئابووریه وه - سه روهت و سامانی ژیر زهوی و سمر زهوی
زه وی شه هولاته یان به تالان بردوه، ولاتی موسته عمه ره یان له
دواکه و توویسی دا را گرتوه له هیزی کاری هه رزانی خه لکی شه م
ولاته بو بردنه پیشی سه نعه تی خو یان که لکیان وهر گرتوه و ولاتی
موسته عمه ره یان کرد و ته بازاری شتوومه کی کو نه و به کار نه
هاتووی خو یان .

له باری فه رهه نگیه وه - ده وله ته ئیستعمار به کان له بوژانه وه
و په ره کرتنی فه رهه نگی خه لکی شه هولاته پیشگری یان کرد و ه،
فه رهه نگی ئیستعماری واته فه رهه نگی گوی له مستی و راهاتن
به ژیر ده ستی و کوپله تی و رازی بیون به فه زا و فه ده ریان له
نیو خه لک دا بیره و پیداره .

موسته عمه ره ولاتیکه له سمر به خو بی سیاسی و نیزامی
و ئابووری و فه رهه نگی بی به شه . له گشت به شه کانی ژبان دا
بن ده ست و به ستراوه ته وه به ده وله تی داگیر کهر و خاوه ن ده سه -
لاته وه . ده وله تی ئیستعمار کهر ولاتی موسته عمه ره وه کپیگی
نیزامی، کانگای کهل و په لی خاوه، هیزی کاری هه رزان و بازاری -
شتوومه کی کو نه و بی که لک له ژیر ده ستی دا راده گری و بو قازانج
و به رزه وه ندی ولاتی مپروپول به کاری دینی .

له پیوه ندی ده وله ته ئیستعمار به کان دا له گهل که لانی ولاتانی
موسته عمه ره و پیوه ندی ئیپرا تور به کانی ئیران و عوسمانی له
که ل که لی کورد فه رقیکی ئاوا نا بیتری . شه وانیش به له شکر و سویا
کوردستانیان داگیر کردوه و دابه شیان کردوه و که لی کورد یان کرد و ته
کوپله و بن ده ستی خو یان . شه وه ی له شکر شاعه بهاس و سویای
سولتانه موسلمانان کانی عوسمانی و حکومت ته کانی شه تا تورک و
ره زا شا و شو فینسته کانی ئیستای ئیران و عیراق و تورکیا له کوردستان
کرد وویانه و ده یکه ن، له داگیر که رانی فه رانسه و ئینگلیزو شه مرپا

و ئیستعمارگرانی تر له ئاسیا و ئه فریقا و ئه مریکای لاتین که متر نه بوه .
کاتیک روسیای قه پهمری به زیندانی گهلانی غه پیره روس دا نه ترا
له گهل ئیران و تورکیا فه رقی چی هه بوو ؟ . کئی ده لسی ئیران و
تورکیا زیندانی گهلانی غه پیره فارس و تورک نین ؟ .

ئه گهر به وردی ته ماشای وه زعی سیاسی و ئابووری و نیزامی
و فه رهه نگی کوردستان و گهل لسی کورد بکه بن و پیوه ندی حکومه ته
د یکتاتور و شو قینسته کان له گهل گهل لسی کورد لیک بده یسه وه فه رقی
و جیباوازیه ک له نیوان پیوه ندی ده وله ته ئیستعماری به کلاسیکیه کان و
ئهم حکومه تانه دا نا بینهین که کوردستانیان له نیو خویمان دا دابهش
کرد وه . پیوه ندی به که همر ئهو پیوه ندی به که ریبه رانی جولانهوی
کومونستی و کریکاری جیهانی باسیان کرد وه و دیاری کردنی مافی
چاره نووسیان بو ئهونه ته وانه دا ناوه که بن دست و بی به ئو داکیر
کراو و کولونیزه کراوین .

کاتیک کارل مارکس : سیاسه تی ئیستعماری حکومه ته داکیر کهره
که ره کانی ئینگلیز و فه رانه و ئه سپانیا له ئیرله نده و ئه مریکای خوا-
رو ئه مریکای نیوه راست و هیندوستان و چین و ئیران و مه جار و لهستان
مه حکوم ده کا و شمیری رزگار پخوازی ئه م گهلانه به خه باتی رهوا
ده زانی هیچ مانایه کئی دیکه ی نیه بیجگه له وه که ئهم گهلانه
ده بی ئازاد بن و ده وله تی نیشتمانی سهر به خوی خویمان به
گوهری دلخوازی خویمان دا به زینن . تیگه یشتنی تیئوری مارکس له
باره ی موسته عمه رات و خه باتی گهلانی موسته عمه ره هه ر
ئه وه به و پیوستی به ورده ته فسر و زره تیئوری نیه .

لهین له تیزه کانی مه سه له ی نه ته وایه تی دا ده لسی :
" سوسیال دیموکراته کان روس له تهواری پرو پاگانده ی خویمان دا ده
بی له سهر ته وه برون که هه موو نه ته وه یه ک مافی ته وه ی
هه یه ده وله تی سهر به خوی خو پیک بینی و یا به ئازادی ئهو
ده وله ته هه لیئیری که ده بهوی تی پدا بزی " . (۱)

مافی دیاری کردنی چاره نووس که ئیستا هیندی له تیئوری زانه

سوسپال دیموکراسیه کانسى کورد بو فرهودانسى خه لك و له بهر دلسى
 داکير کمرانسى کوردستان به خه لت لىكى دده منوه و ته فسیرى ده کن
 و (خود موختارى) ش به شکلیكى دیارى کردنى مافى چاره نووس
 داده تین - بیجگه له دانانسى دموله تى سر به خو هیچ مانا به کى
 دیکه ی نسیه . خود موختارى که دیارده به کسى پچوکسى دیموکراسى
 بهرروانى به نابینه مافى دیارى کردنى چاره نووس وجیگای شه و ناگرتنه
 وه . لنین ده لى : " شه گمر بهانهوى مافى نه ته وه کان له دیارى کر-
 دنى چاره نووسى خوبان تی بگه بن وه ره لهوکاته ش دا خودمان
 به ته عریفه قه زایى به کانه وه نه خافلینین و ته عریفى وشك دانه-
 تاشین به لکوره ل و مه رجى میزویسى و ثابوورى جولانه وه نه ته
 وایه تیه کان شى بگه پنهوه شه دهم ناچار بهو شه نجامه ده گهین که
 مه به ست له مافى نه ته وه کان بو دیارى کردنى چاره نووسى خوبان
 یانسى مافى شهوان بهوجیا بوونه وه له کوی نه ته وه کانسى غه برى -
 خوبان و پیک هیپانانسى دموله تى نه ته وه پى سه ره خو " (۲)

باسه کهى شه ده گمرتنهوه بو لیکدانه وهى وه زعی سیاسى و -

ثابوورى و فه رهه نگی و کومه لایه تى کوردستانى شهوان له سه ره-
 ده مى حکومتى ره شى ره زاشا دا وهو به کانسى راهه رهینى
 که لى کورد و دامه زرانى کومارى دیموکراتى کوردستان و تیک چونى .
 لیکولینه وهى پترى باسى شه م پیشه کیه ده که وینه سه رشانى میز و -
 نووس و حقوق زانانسى کورد . چونکه له جیپانانسى شه مرودا هیچ
 نه ته وه به ک نسیه که ژماره ی خه لکه کهى بگانه ۲۵ میلیون و له هه مو
 مافیکی نه ته وایه تى بهی به شکرا بهی و بهم شهوه به بچه و سینه وه
 و بکوژرى و سه رکوت بکری .

پهوسته شه وه ش بلین له به ر دست بهی رانه که پشتنى سه -
 نه د و به لگه ی ته و او بو چون و لیکدانه وه که م له وانه به که م و
 کورى و نا ته ولویان زور بهی . پیشه کسى داواى لى بهوردن ده که م .
 بو شه م باسه بیجگه لهو سر چاپانه ی ناویان هاتوه به شى زور له
 به شدارى و بهره وه ره کانسى خود که لکم وه رگرتوه .

کوردستانی ئیران

کوردستانی ئیران که به شیکه له نیهستانی لهت و پهت کراوی کورد، سنوره کانی له بناری چیاکانی ته رارات و سنوری ته رمه نستانی سو فیتی په وه ده ست پیده که ن و تا خوارووی زنجیره چیاکانی زاگروس دریزه یان هه په .

له لای روز تاوا و سه رووی روز تاواوه له گهل کوردستانی سه روو یا (کوردستانی تورکیا) و کوردستانی خواروو یا کوردستانی عیراق هاو سنوره . له روز هه لاته وه ئازربایجان و گولی و رمسی له خوارووی روز هه لات و خوا رووه سنوره کانی له هه مه دان و به ختباری و خوزستان ده که رهنه وه . پان و به رهنایی ئاخی کوردستانی نی ئیران ۱۲۵۰۰۰ کیلو متری چوار گوشه په .

کوردستانی ئیران بیجگه له چه م و لیره وار و هاوینه هه وارو کوپستانی زه نویر و به پیت و به ره که ت پره له کانگای ئیر زه وی و جگه له نه وتی کرماشان ته وی دیکه ده ستی لسی نه دراره و ماوه ته وه . له ناوچه ی شنو له گوندی " سرده ری " نه وته که شهونده له رووه که خه لکی تاوایی بو سووته مه نی ته نیا له چیم و ئاخ که لک مهر ده - کرن . له بارهی کانگا ئیر زه وه کانی کوردستانه وه هه ژار ده لسی :

" شهوی پیت وایه کیوه خرمانی ئیر و زهوه

" زهرنیق و جیره ی هه و شار . ئافه لان صاحب نیوه "

کوردستانی ئیران له دابه شکردنی ئیداری ئیران دا به پینج ئوستان به شکاروه و بیجگه له ناوچه ی سنه که به (کوردستان) ناسراوه به شه کانی دیکهی کوردستان به ئازربایجانی روز تاوا و لورستان و

ئىلام و كرماشان ناوده برين .

هه رچه نده حكومه ته شو فنيپسته كانسي ئيران له سهر زميري دا
تيكه لي نه ته وايه تسي ونه ته وه جور به جوره كانسي ئيرانيان له به رچاو
نه گرتوه به لام تابلوي خواره وه زماره ي كورد له ئيران دا له ساله كانسي
۱۹۷۰ و ۱۹۷۵ دا نيشان ده دا :

سال	ته واوي ئيران	كوردستاني ئيران	كورد له ئيران دا
۱۹۷۰	۲۸۲۵۸۸۰۰	۴۸۰۳۸۶۰	۴۵۲۱۲۸۰
۱۹۷۵	۳۲۴۴۰۰۰۰	۵۵۱۴۸۰۰	۵۱۹۰۴۰۰

له كوردستان ۴۷هه زار ترك و ۲۳۵هه زار فارس ده زين . چوار
سه ده زار كورد پس له ئوستانسي خوراسان و قوچان و دهرگه زنيشته
جين . دهر سه دي كورد له ئيران ۴۷هه (۳)
كنيبي ستراني مير (ولاته كانسي دنيا) چايي موسكوده نووسي .

" كورده كان له ئيران زماره يان پهنج ميليونه . نه گهر لوره كانيش به
كورد بزانيه ههوا زماره ي كورده كان له ئيران ده گاته ۷ ميليون ونسيو .
دياره نه مه نووسراوه ي سالي ۱۹۷۹ به . نه گهر سهر زميري راست
له ئيران دا بكرى بيگومان زماره ي كورد لهم ولاته دا له شه ش ميليون تسي
ده په ري .

وه زعی کورد و له سه و ده می حکومتی ره زاشا دا

له لیکولینه وه و لیکدانه وه ی پیک هاتن و تیک چوو نسی کوماری
دیموکراتی کوردستان سالی ۱۹۴۶ له سه هابار میژوو نووسانی بیگانه
و خو مالی گه لیک جار تووشی ته م هه له په ده بن که گویا کوماری
کوردستان روو داویکی کونوویر و له خووه هه لاقولا و ده ستکردی-
بیگانه بوه . ته مانه وه زعی ثابوویری و سیاسی و کومه لایهتی کورد-
ستان پیش رووخانی رهژی پی په هله وی و سرو به ندی دامه زرانسی
کوماری کوردستان له به رچا و ناگرن .

به داخه وه کاره ساته کانی کوردستان، جنایه ت و تاوانسی حکو-
مه تی ره زاشا له گهل کورده کان و سیاسی تی تواندنه وه ی کورد و-
شوفینستی حکومتی پی هله وی نه له لایه ن میژوو نووسه کانی کورده وه
نووسراوه و نه میژوو نووسانی بیگانه و بوژووانی نه ته وه ی ده سه لات دار
خستوویمان ته سر لاپه ری میژوو .

جار وبار به هه لکه وت له لاپه ری کتیب و گوواره کانی شیرانسی دا
به کورتی باسی کورد ده کری . به لام نهک بوو لاسونی بوو گه لی کورد ویا
مه حکوم کردنی سیاسی تی شوفینستی حکومتی شیران، به لکووبه
مه به ستی نشان دانی توانا و ده سه لانی ره زاشا .
هیندی میژوو نووسی بیگانه ش تاوان و پیاوکوژی ره زاشا به کو کردنه وه ی
ده سه لات و کز کردنی دمه به گایه تی و به هیز کردنی شیران د مزانن .
ثم نووسرانه ثم راستیه وه پاش کوئی ده دهن که هه رچی ره زاشا له
شیران دا کرد وویه تی به راویژ و نه خسه ی شینگلیزه کان وه له چوار
چیوه ی قازانج و به رزه وه ندی شستعماری شینگلیز دا بوه .

نامانه وی بچینه سه ره باسی پیوه ندی رهزاخان و ئینگلیز، تنهیا شه
 چه ند دیره له بهیره وه ربه کانی په حیای ده وله ت ثابادی ده گیرینهوه .
 "ماوه به که ئینگلیزه کان ده یانهوی له نیوان روسیا و تورکیا و ئیران دا کورد -
 ستانیکه سهر به خو دابه زربن و بو قازانجی سیاسی خو یان بیخه
 نه زیر چاره دیزی پشتیوانی . ناشکرایه شه م نه خسه په بو ئیران و
 تورکیا زیانی هه په . چونکه کوردستانی تورکیا و ئیرانیه ره که ل
 کوردستانی سهر به خو ده که ون . له ئیران که ئینگلیزه کان لایه نگیری
 چوو نه پیشی کار و باری سهر دار سوپا (رهزاخان) ن و نایانه وی دلی
 بشکهن ، مه سه له ی پیک هینانی کوردستانی سهر به خو وه لا ده -
 نین . له و کاته دا حکومتی نیزامی ئیه له کوردستان ره گ ئازوی
 ده کا بی شه وه که سیا سه تیکی بیگانه کوسپی بخاته سهر ریگا .
 له مه سه له ی کوردستان دا له گهل تور که کانین پیک ده که ون " (٤)
 ره گ ئازوی حکومتی نیزامی رهزا شا له کوردستان بوو به
 هوی کوشتاری به کومه لی لوره کان ، سهر کونکردنی راهه ره نی
 سکو ، سهر کونکردنی راهه ره نی جافر سان ، قه ده م خیر ، دور -
 خسته وهی که لهاخیه کان ، راهه ره نی کورده کانی جه لالی ، راهه
 ره نی مه لا خه لیلی گور نومر و نومر ره پاشای سوینی و هتد . . .
 پان کوردیتای ره شی ره زاخانی مهر پهنج که راسته و خوبه نه خسه
 و راهوی ئینگلیز کرا و دواپه شه رهزا خان بوو به (رهزا شا) ئیتر ئیران
 کرا به زیندان و قه ساپخانهی که لانی غه بیره فارس . ره زا شا به
 بیانوی نه هیشتنی ده ره به گاپه تی و چه ک دامالینی گشتی و به
 مه به ستی کو کردنه وهی ده سه لات له دست حکومتی ناوه ندی
 دا راهه ره نی جور به جوری عیل و عه شیره نه کانی سهر کوت کرد .
 هه ر چه ند له باری دیموکراسی و ئازادی دیموکراته په کانه وه که لی
 فارسینی خسته زیر مه نگه نه و پشوری له ئازاد پخوازان بری ، به لام له
 حاست نه ته وه کانی غه بیره فارس سیاستی شو فینیزمی میله تکی
 که وره و پان ئیرانیزمی گرتی پیش و به رنامه ی تواند نه وهی که لی کوردی
 کرده ریپازی سیاستی خو و له سهر کونکردنی جولانه وه کانی کورد دا

لاسای ئەتاتەرکی دە کردە وە . "سیاسەتی شوئینیزمی مە زنیخوازی
ئێران بوو بە هۆی بە ئێرانی کردنی ئەوای کوردەکان . کوردەکان
بە ئێرانی راگە یە نران و پێ بە ئی لە فە رەهە نگ و نە ریتی میلیسی
خویان" (ە)

سە روک و سە ردار عە شیرە تی کورد کە لە لایەک پێ دە سە لاتنی
خویان لە دە سە لاتنی دیکتاتوری رەزا شا دادە بێنی و لە لایەکی تریش
هە ستیان بە تواندە نە وە ی کورد دە کرد لە زور ناوچە کانی کوردستان
نە یاندە ویست سەر وە بن باری حکومە تی رەزا شا بێنن و رادە پە رین
بە لام لە بە ر نە بوونی یە کیتی و بە ر نامە و زال بوونی داب و شوینی
عە شیرە تی ، هیچ بەک لە ورا پە رینانە سە ر نە کە وتن .

سه رېښه پوښي يا راپه رېښي کورده کات

شورشي مه زني سوسياليستي نوکټور له روسيا (۱۹۱۷) رېښه پوښي
سرمایه داري د مهربهگي روخاند و سه بارهت به هه لويست ونه پورک و
گرنگي خوځي کاري کرده سر ره وتي بیره و پېښ چوونسي جيهان وهيچ
ولاتيک و نه ته وه په ک له ته شميري ته و رووداوه مه زنه به د وور نه پوو.
له ساله کانس شمري په که سي جيهاني دا به شي زوري کورد
ستان بېوه پي خوشي له شكري د اکير که رانسي تورک و روس و ټينگليز،
که لي کورد له نه نجاسي شمري ټيمپرياليسته کان د اتووشي کوشتار و-
د مهربه ري و قات و قري و برسپه تي بېوو. کورده کان به خورا پي
پو قازانجي د اکير کهران د بېوونه گوشتي د ه سي توپ و تپدا د ه چوون.
له گهل سه ر که وتني شورشي مه زني سوسياليستي نوکټور له شكري
د هوله تانسي د اکير که ر له کوردستان کشاپه وه. حکومت سي تازه ي -
سوويت په پمانه ټيستمعاريه کانس رېښه پوښي پېښووي هه لوه شانده وه.
هه ليکي تازه پو کورده کان هه لکه وت که له ژر زولم و زور داري له شكري
تورک و روسو ټينگليز پشت راست که نه وه و پورزگاري و سه ر به ستي خويان
له شورشي سوسياليستي نوکټور ټيلهام و مرگرن .
له ژر ته شميري شورشي نوکټور د له رمشت و گيلان جولانه وهی-
(جه نکه ل) دست پېکرا و کوماري سوسياليستي دامه زرا . له
ناوچه جور به جور کانس کوردستان پېښ کورده کان له پېښاوي رزگاري و
سه ر به خوځي داخه باتيان د ه ست پېکرا .
له مانگي ژوئيني ۱۹۲۰ له ناوچه ي شېروان و قوچان هه ژار ورمش
ورونسي کورد به سر کرده پي " خود و " شوانسي پېښووي د ه ره به گپي
کورد د ژي خان و د ه ره به که کانس " زه عفه رانلو " راپه رېښ .

خانه کانی زه عفه رانلو له گهل ئینگلیزه کان ده د نمان هه بوو .
راپه رینی کورده کان چه ند مانگ دریزه ی کیشا . هیزه کانی دهولهتی
به یارمه تی ده ره به که چه کخاره کان له مانگی سپتامبری شه و
ساله دا به زه حهت توانیان راپه رینی زه حهت تکیشانی کورد سهر کوت
بکه ن* (٦)

له ساله کانی د وای شورشی ئوکتوبر تا سالی ١٩٣٧ له کوردستانی
ئهران هیندی راپه رینی که لی ماوه کورت یا دریزه بهر به رین یا ته نگه بهر
پیک هاتن که هه زاران کس تیدا به شدار بوون به لام گشت شه و راپه -
رینانه شکان وله خوین دا نوقم کران .

سالی ١٩٢٠ سمایلاغای سمکو له ناوچهی سه لعاس و ورمی سه
ده ولت هه لکه راپه وه . " سمایلاغای سمکو سه بارهت به که سایه تی
گرنگ ره شهیدی و بی به زه پس له نیو سه شیره ته کورده کان د ابوو به
هیزیکی تا قانه له سه رووی نارچه ی خوویه تا سه قزو بانه په ره پیدا .
سمایلاغابه گشتی باسی سه ره به خوویی ده کرد و ده بووستولاتی
سه ره به خوویی کورد که هه موو کورده کانی ئازربایجانی روز ئاوا
بگریته وه د ابه زهینی " (٧)

جولانهوهی سمکو له سه لبه نده کانی د یکهی کوردستان په ره ی گرت
و سه شیره کانی کورد له ده وری سمایلاغا کو ده بنه وه . روزنامه ی کورد
وهک ئورگانی ده سه لاتی سمایلاغا به بهر پرسی زانای نیهتمانسه روهر
سه لا حه سه دی ئورجانی زا ده له ورمی به زمانی کوردی و فارسی
بلاو ده بینه وه . سالی ١٩٢٢ سمکو بو پاک کرد نه وهی ولات له هیزه کانی
ده وله تی به رهو سندوس و سابلاخ ده که وینه ری و پاش بهر ده سنکردنی
قه ره په پاخه کانی سندوس له سابلاخ هیزه کانی حکومه تی به
سه روکایه تی (ماژور سه لیک زاده) ی قه لاچو کرد . پاش کوشتاری هیزی
سه لیک زاده حکومه تی تاران له شکریکی چوار هه زار که سی بهسه
سه روکایه تی خالو قوریانی زوله کورد ده نهرینه سهر سمکو . له گوندی -
ئیند رقاش نیزیک سابلاخ خالو قوریان ده کوژی له شکره که شی شه وهی له
کوشتن رزگار ده بی ده شکی وله به ریه ک بلاو ده بی .

" لهم کاته دا سمکوسه خوشی سهر که وتنه کانی خو بوو. کوشتنی
 سهر دار نمرشهر و خالوقوریانی، شکاندنی نوردووی ده ولسه نی
 له طسوج و له سابلاخ سمکوی له راده به دهر له خو باپی کرد.
 ناوچهی نازربایجان به جاریک که وتبوه بهر ده ستی شه و شوین وهه-
 لکه وتی خو پته و ده کرد. ده یویست ناواتی له میزینهی خو پی به
 جی بکه به نی. به کره وه فه زمانره واپی موله قی خو پی
 نهزیک ده بینی. ژماره ی چه که اره کانی نه زانراون. به لام شه وه
 زانراوه که حوکمی له هه موو نازربایجانی کوردستان ده روپشت.
 زوربهی سهر که کانی عیل و عه شیره ته کانی کورد له ژمفه رمانی
 شه و دا هون." (۸)

باسی راهه رهنی سمکو و پیوه ندی له گهل ټینگلیزه کان و دیداری له گهل
 شیخ مه حمودی نه مر، لیکولینه وهی پتری که ره که و له توانای هم کورنه
 باسه دا نیه. "راهه رهنی سمایلاغای سمکو هه وه لین تیکوشانسی
 کورده کانی ټیران بوو، بووه ده ست هینانسی سه ره خو پی" (۹)
 راهه رهنی سمایلاغا له به رنه بوونسی به رنامه ی سیاسی و زال-
 بوونسی پیوه ندی عه شیره نی و دهره به گسی، زولم و زوری و تالانسی
 خه لک نه پتوانسی د رېزه ی هه پی. سمایلاغا سالی ۱۹۳۰ به
 فیل و نه له کهی عه جه مان فریوی خوارد و له شاری شنو به ده ستی
 عه جه مان کوزرا.

سالی ۱۹۲۳ ره زاشا له شکرې نارده سه ر لوره کان وپاش سه رکوت
 کردنی راهه رهنی لوره کان، خاو و خیزانسی بو ناوچهی خوراسان گوپزتنه وه.
 کوفاری پخواند نیه، چاپی تاران له باسی راهه رهنی لوره کان دا نووسیووی
 " سه ر له شکره میر شه حه د ناغا خان کرا به مه عموری کوشت و سړی
 لوره کان. پاش شکانسی راهه رهن، . . . کسی له سهر وک و رهنسی لورستان
 گرت. به ریزرای ده گرتن و شیر له سهری ده دان. پاشان پتولسووی
 سووری ناگری له سهر برینه کان دا دنا و له گهل شه فسره کان گریوی ده کرد
 له سهر شه مه که کامیان پتر هه لده به زنه وه."

سالی ۱۹۲۷-۱۹۲۹ له لورستان جاریکې دیکه س لوره کان -

راپه رين . " داخووزيان ته وه بسووكه حكومه تي نيزامى هه لېگيرى
 سر به خوځي عه شيره ته كان به ره سمى بناسرى، واز له چه ك
 كردنى گشتى بهيښرى، ماليات و باج كه م بگريته وه، قانونى سرباز
 گيرى هه لوه شپته وه و ته نانت پوشيني جل و به رگى خويان نازاد يى .
 نهوان د ژى پوشيني جل و بهرگى نوروياسى بسوون . رهزا شا بو سركوت
 كردنى راپه رينى لوره كان فروكه و له شكر و چه كى زورى نار .
 ناكوكى نيوان عه شيره ته كان ناخري بوو به هوځى شكاسى راپه رينه كه"
 (۱۰)

سالى ۱۹۲۶ له ناوچه كانى خوارووى كوردستان كورده كان
 د ژى حكومه تي ناوه ندى راپه رين . سردار ره شيد له ناوچه ي روانسر
 هميزه كانى ده و له تى چه ك كرد . پاشان عه شيره تى هه ورامان
 و مه ريوان به سه رو كايه تى مه حمود خانى كانى سانان و مه حمود
 خانى د زلى و جافرسانى هه ورامى راپه رين . به دواى ته و داله
 بانه و سه قزو سه رده شت و كه ورك و سوښنى و پژه رى و ملكارى كورده
 كان راپه رين و هميزه كانى ده و له تيان چه ك كرد . راپه ريوه كان شارى
 سه ر ده شتيان گرت و شيداره كانى ده و له تيان سوتاند " (۱۱)

ساله كانى ۱۹۳۰ - ۱۹۳۱ كورده جه لاليه كان له ناوچه ي
 ماكو به سه رو كايه تى " فرزند د ژى حكومه تي په هله وى راپه رين .
 د هوله تى تهران له شكرېكى ۶ هه زار كه سى به فه رماند مرى سر ههنگ
 نه خچه وان و ۱۲۰۰ زوله كوردى نارده سر جه لاليه كان . ناخبرى
 بانه مه رى ۱۹۳۱ كورده كان هميزه كانى ده و له تيان په لامار د ا و
 نيزيكه ي ۲۰۰ كه سيمان لى كوشتن و بريندار كردن . ژماره ي كورده كان
 له و شمرد د ا نيزيكه ي هه زار كه س ده بسوو . كوردى جه لالى و چه
 يده رانلو ۷۰۰ تا ۸۰۰ كسرو ۳۰۰ كوردى توركياشيان ره گهل كه وتبسوون .
 وتوو وېژى حكومه ته كانى تهران و توركييا كه عيراقيش تيدا به شدار بوو
 بوو به هوځى هاوكارى به سركوت كردنى كورده كان " . (۱۲)
 له نيوان د ووشه رى جيپهانى د ا حكومه تي تهران كورده كانى
 به چهك سركوت كرد كه به رهه ميكي شوومى هه بوو . هپنډى

تایفه ی کورد به نه واوی قه لاجو کران . له . ۱۰ هه زار که سهیلی
جه لالی که له سنووری شیران و تورکیا و سوویت ده زیان و هوناوهندی
شیران گویندرا بوو نه وه، سالی ۱۹۴۱ ته نیا چه نه سه ده که سهیان
که رانه وه بو ولاتی خوینان .

» ژه نرال نه حه ده ئاغا خان سه باره ته به قه لاجو کردنی خویناوی
لوره کان به (قه سایی لورستان) ناوبانگی ده مر کرد . تایفه ی که لها -
خیش همر به م ده رده چوون . نهوان بو ناوچه ی هه مه ده ان و
ئیسفه هان گویندرا نه وه تا ترک زمانه کان بو جیگی ته وان بینن . نه م گویند -
تنه وه بوو به هوئی نه وه که که لباخیه کان وه چیا که ون و دزی ده وله ت
شه ربکه ن " . (۱۳)

نه م سهر بزوی و راهه رینانه ی کورد، به گویره ی هیندی نووسه و -
میژوو نوس و فه رهکه سیاسی کورد، گویند چونکه خاوه نی به رنامه و نامه
نجی سیاسی روون نه بوون و به سه روکاپه تی عه شهه ت و ده ره به کان
بوون، راهه رهینی سیاسی و نه ته وه یی و نیشتمانی نهین .

نه م جووه نووسه رانه له ترسی نه وه که به ناسیونالیست نه زانرین
چاو له م راستیه ده نووقینن که نه م راهه رینانه به ره له هه موو شتیک
دزی ده سه لاتی دیکتاتوریه بیگانه بوون . لانی که م ویستووینانه
ناوچه کانی کوردستان له ژیر ده سه لاتی خوینان داهی . نه بیان
ویستوه بیگانه به سه ریان دا زال بی . که وابوو شه قلیکی نه ته وه بی بیان
پئوه دیار بووه . خو نه گهر بلین نه هیشتنی ده سه لات و سیستمی
ده ره به گی ره نکه هه نگاوکی خه راپ نه بی، به لام نه م حکومتی
نه م راهه رینانه ی سهر کوت کرد وه نه م هه حکومتی میلی و دیمو
کرات و پیشکه وتنخواز نه بووه، به لکوو حکومه تیکی ده ستکردی ئینگلیز
و کونه په رست و دیکتاتور و سه ره زو بووه . ره زاخان خوئی بوو به که وره -
ترین خاوه ن ملک واده ره به گی شیران . حکومتی تیکی شو قینیهست
وره که ز په رست و بو تواند نه وه ی که لی کورد نه وه ی کرد وه .

که وابوو به بیر و رای من راهه رینه کانی دزی حکومتی په هلهوی
هه رچی بوو بن له و پیشکه وتوو تر بوون . راهه رهینی میلی تی ژیر ده ست

بوون و خالیکی نیشتمانیان پیووه دیار سووه . ریژیعی ره زاشا بیجگه له
 فارس هیچ نه تهوه به کسی دیکه ی له ئیران دا دان پیدا نه هیئاوه .
 زمان و فه رهه ننگ و دابو شوینی کورده واری ره ش کرد بووه . له
 بان ده رگای ئیداره ده وله تیه کان دا نووسرا بووه " قسه کردن بیجگه
 له زمانی فارسی قه ده خه به " . زاروکی کورد ته نانه تله وچانسی
 ده رسیش دا له قوتابخانه نهی ده توانی به کوردی بدوی . به نووسین،
 به ته بلیغات و به زور، بو به فارس کردنی کورد هه ول ده درا .
 "سیاسه تی ئاغایی فارسه کان به سمر نه ته وه که مایه تیه کانسی
 دیکه دا و حکومتی ناسیونالیزمی فارس به سمر کرده یی ده ره به گ و
 بورژوازی فارس به سه ر ناوچه نیشته جی که کانسی که لانی دیکه ی ئیران
 دا زال سووه . له زه مانسی حکومتی ره زاشا دا نه ک هه رجولانه وه
 کانسی وه رزیری به لکوو به شدار بووه کانسی راهه رینی عه شایریش ده گیران،
 بیرو باوه ری ئازاد یخوازانه به توندی سمر کوت ده کرا " . (۱۴)
 سالی ۱۹۲۸ پوشینی جل و به رگی نه ته وایه تی قه ده خه
 کرا . به گوهره ی فه رمانسی په هله وی خه لک ده هواپه چاکت و دوو
 لینگی ئورویایی و کلاوی فه رهنگی له سمر بنی . له ساپلاخ دزی ئهم -
 فه رمانه که شوینه واری میلی کوور ده کرده وه خو پیشاندان ساز کرا
 نیزیکه ی . . . که س له سمر ته و مه سه له به گیران . قه ده خه کرنی
 جل و به رگی کوردی که شه قل و نیشانه ی نه ته وایه تی بوو بهزاری و
 ناره زایی خه لکی وه جوئر هیئا . بوو به جیگای پاس و لیکولینه وه ی زانا
 تا بینیه کانسی کوردستان .
 مه لا خه لیلی گور ئومر له ناوچه ی مه نگران که زانایه کی
 به نیو بانگ و پیاویکی خاوه ن ریز و پرستیز سووه ، دزی فه رمانسی پوشینی
 چاکت و دوولینگ وله سه رمانسی کلاوی فه ره نگی را بووه . مه لاخلیل
 ده یزانی که نه هیشتنی جل و به رگی کوردی کوور کردنه وه ی شوینه -
 واری نه ته وایه تیه . ده ی بینی که ژاندارمی تریا کی و قازاخی برسی
 به بیانوی یی ده بهر کردنی جلی فه ره نگی به نیو خه لک وهر ده -
 بوون و خه لکیان ده رووتانده وه . نه و ده بینی بو به ریوه بردنی ئهم

پاسا په نیغه کسی هه زاران کورد بیان هری ، سوکاپه تیان به خه لک ده کرد ،
پهچ و میزه ریان ده سوتاند ، شاقه لسی مه لا و فه قی پانپان ده هری
و ریز و حورمه تیکیان بو شوینه واری کورد نه هیشتهوو .

به له بهر چاو گرتنی هه ل و مه رجسی ته و ده می کوردستان
و نزمی هه ستی نه ته واپه تسی و په ی نه خوینده واری و دوا که ونوی
خه لک مه لا خه لیل نه یده توانسی به ناوی راهه رهینی میلی و کورد ایه -
تسی خه لک ده نک بدا . باری ثابینی بو مه سه له که هینا گوچی و له
سمر نانی شه بکه (کلاوی فه ره نگی) به کوفرد انا و راهه پاند هه ر
که س کلاوی فه ره نگی له سمر کا کافر ده هسی . د اوای له خه لک کرد
که بو ثم فه رمانه چه په له مل رانه کیشن و دژی حکومت راهه رن .
له گهل مه لا کانس می لبندی موکریان پوه ندی گرت و د اوای له
عه شیره ته کانی کورد کرد که پشتی بگرن و دژی فه رمانسی حکومت
بوه ستن . مه لا کانس ناوچه ی موکریان هه ر چه ند زهریان له
که ل فتوای مه لا خه لیل هاو د هتک هون ، به لام به گوچه ی خه سه تی
خو پاریزی و راهاتن به مل راکیشان و شوکرانه بزیری به فه زاو فه دهر ،
بهیجکه له حاجسی بایز ثاغای ئیلخانسی زاده کس له مه لا کان به ده نگسی
جه نابی مه لا وه نه چوو .

سروک عه شیرت و دهره به کسی کورد له بهر نا ته بایسی و بیگانه
په رستی بهیجکه له عه شیرت می مه نگور و به شیکی که ورکان نه ک هه ر
به بانگه وازی مه لا خه لیله وه نه چوون ، به لکوره گهل عه جه م
که وتن و له شکرپان لسی کرد و به گزمه لا دا چوون . حکومتسی
تاران له شکرپکی زوری به سه روکاپه تسی سمر تپ مظفرالدوله نارد ه سمر
مه نگوران . سروک عه شیرت می بیگانه په رستی د بیوکری و مامه ش ،
پارمه تی له شکرپ عه جه میان دا و راهه رهینی مه لا خه لیل پاش
هه شت مانگ به ره ره کانس شکا . جه نابی مه لا له گهل هیندی
له مه نگوران رووی کرده کوردستانسی که رمین و پاش د ووسال حکومتسی
تاران د لخوشی داوه و هینایه وه . شه م جاره تووشی خه پانه تیکی
مه زن بوو که دژی کوماری کوردستان وه ستا و ته نانه تفتوای ئیعدامی

پیشه وا قازی محه ممه دپشی شیمزا کرد .
پانششکانسی راهه رینی مه لا خه لیل حکومه تی ره زاشا نه ک
هه ر جل و به رگی کوردی قه ده خه کرد و نهم شوینه واره نه ته وهی -
یه ی کوپر کرده وه به لکووته منیه (واند ارم) ی تریاکسی به سه ر چاره -
نووسی گه لی کورد ا زال کرد .

وه زعی نابوری و کۆمه لایه تی کوردستان

پاش کوشتنی سما بلاغای سکو و سمر کوت کردنی راهه رهینه کانی
کوردستانی خواروو شکانی جولانه وهی مه لا خه لیل ، حکومه تی
ره زاشا له باری نیزامیه وه ده سه لاتی خوی به سمر کوردستان دا
سه پاند . چه کسی له کوردستان کو کرده وه . ثم سروک هه شیرت و
ده ره به گانهی که رایان بو حکومه تی په هله وی کرد هوو، کرابونه
قونی شه پان وله به رده سنی ژاندارم و سه ربازی ده وله تی داده تلا-
نه وه . شه فسه رانی نهرتمش و ژاندارمه ناچه کانی کوردستانیان له
تاران له فه رمانبهره که ووه کان به ئیجاره ده گرت و به رتیلی زوربان ده دا
که له کوردستان کاریان پی بسپهرن . شه وانیش له کوردستان ده ستیان به
راو ورووت ده کرد و چه ند شه وه نده پان له کوردی کلول و بن ده ست
ده ستانده وه .

زاناو نووسهری به ناو بانگی کورد ماموستا حه سه ن قزلبجی له
" پیکه نینی که دا " چیروکی " قورئان خویندن له جیاتی پاره ی به رتیل
دا " زور به جوانسی کرده وه و روشه لی ژاندارمی حکومه تی په هله وی
روون ده کاته وه . (۱۵)

ژاندارم به بیانوی به جی که یاندنی فه رمانسی گورینی جل و
به رگ په بیانوی چه ک شه ستانده وه ، به بیانوی سه ر بازگرتن به
کوردستان وه رده بوون و ژبانیان له خه لک تال کرد هوو . به قه ولسی
حاجی سه بیاح " ئاگریکیان له مال و گیان و ناموسی خه لک به ر
شه دا که هیچ کافریک له گهل موسلمان ناپکات " . (۱۶)

بو کاریکی پچوک و یا شکایه تیکی بی نرخ پهنج شه ش ژاندارم سوار
 ده بوون و حه وتویک له گوندان ده سورانه وه وسگی خه لکیان ده شیلا
 و خویان ده له وه راند . به بیانوری د وزینه وهی شتوومه کسی قاچاخ مالی
 خه لك ده که ران و شلتاخیمان به خه لك ده کرد (عه جه می
 به شلتاخ له نیو کوردان دا وشه په کسی به ناوبانگه) . وای لی هاتبوونه
 کاتیک ژاندارم وه دمر ده که وت خه لك له نیوگوند خویان ده شارده وه
 یان ده بوایه گورج دراویک کوتکه نه وه و بیانده نی و نه هیلن له گوند
 دابه زن . له گوندی جه ران له به ری پیرانان ژاندارم هاتنه نیوگوند
 خه لکیان کو کرده وه و نه سپیان دا بوو به کابرایک بیگری . نه سپه که
 رانه ده وه ستا . کابرای فه قیر به زمانی سوتا و کوتی . " سه گباب خیر
 بو هه دا ناده ی ؟ " ژاندارم که توزیک به شی شلتاخ له کوردی حالسی
 ده بوو کابرای هه لیچا و ده یگوت . " ها . . . نه سبی شا جنیو د هید .
 ه یه وه ؟ " ده بی بچی بو خانسی . جنیوت به نه سبی د هولت د اوه .
 تا به تکای باو کم که فارسی و ترکی ده زانسی ، ژاندارم به پهنج ته ن رازی
 بوو که کابرا نه باته خانسی .

ره نگه له راستی د وور نه بسی که بلیم له هه موو کوردستان شیخ
 جه لالی تاهیری له دمر به ندی سندوس تاقه خاوه ن ملکیک بوو
 که نك هه ربه ر بهره کانسی ژاندارمی ده کرد ، به لکووریگای نه ده دا
 ژاندارم بچپته گوند و نه گمر کاریکیان هه بایه له د وور بانگی کوپخاسجل .
 یان ده کرد و ده که رانه وه (بروانه بمرگی یه که می بیرو وه ربه کانم) .
 له باری تابووریه وه کوردستانی ئیران لهو پهری د واکه وتوویری و
 هه ژاری دا راگیرا بوو . بیجکه له نه وتی کرماشان له سه رانصری کورد .
 ستان تاقه کارخانه و کلکایه کسی پیشه سازی و بنیاتیکی به رهه م هینان
 نه ده بینرا . گوندی یه کانسی کوردستان له ژرد و و جویره زولم و چه وسه
 نه وه دا ژیانیکی که لیک تال و د ژواریان راده بوارد . سته می نه ته وایه
 تسی و راو وروونی ژاندارم له لایهک و بیگار و باج و سور ساتی دمره به گ و
 خاوه ن ملک و سوت و سه له م خورانیس له لایه کسی دیکه وه پشوری له مسکین
 و جوتیار و ره شایسی گوندی بریبوو .

ئەم دەره بەگ و خاوەن ملکه ترسه نوک و بیگانه په رستانه‌ی که له بهر
دستی ژاندارم و مه عموری حکومه تی دامل که چ و پی ده سه لات و
داماو بوون، له سر وه رزیر و ره عیه تی گوندی د پروزار شر و داوین پهن
و دو ئاغا، بوون .

وه رزیری کورد بیجگه به هره ی ملکانه له کشت و کال که به گوهره ی
د اب و شوینی ناوچه جیاوازه کانسی کوردستان به (ده و دوو سی پیک
یا نیوه کار) قه بلاوه، هیشتا ده بوایه سمرانه و باج و سورساتی دیکه نی
بدا به ئاغا، که بریتی بوون له :

"سمرانه یا بیگار، فروجان، هیلکانه، مه رانه یا زه کات، خورمانه،
داسانه، کایانه، جیزنانه، پیشکیش، کوپخایانه، گزیرانه، ته پالانه، -
به نده وان، وشتی تر"

سمرانه یا بیگار - ئە وه بوو که هه مووره عیه تیکی گوندی ده بوایه
سالی چه ند روژ به بیگار به لاش کار بو ئاغا بکا . هیندی له گوندیه -
کان روژه بیگاره که بیان ده کرپه وه و پاره بیان ده دا و پی بیان ده گوت سه -
رانه . ده لهن له گوندی "کهرزه ی گلی" نیزیک هوکان ۱۳ ئاغا و ۱۲ ره عیه ت
ده زیان . په کیک له ئاغا کان ببوه کار داری ره عیه تیکی خوئی و به هه ق
کاری بو ده کرد . به لام له مانگ دا چه ند روژ نه ده چوه کار . کابرای
وه رزیر ده یگوت بۆج نایه کار ئه شه کهم په کسی که وتوه .؟

- ئەم روژه وه بهر روژه بیگار ده خه م . نایه مه کار له جیمانی روژه بیگاره که
فروجانه - هه موو ماله ره عیه تیک ده بوایه له سال دا چه ند
فروج بدا به ئاغا .

هیلکانه - هه موو ماله ره عیه تیک ده بوایه له سال دا چه ند -
هیلکه بدا به مالی ئاغا . (۱۷)

مه رانه - ئەم مالانه‌ی ئەزه لدار بوون ده بوایه له سال دا چه
ند حه یوانی گوشتی بده ن به ئاغا . له هیندی ناوچه (کوشتیان)
پی ده گوت . بیان ده بوایه زه کات بده ن له سه د مه ریه کیک بده ن به
ئاغا . له هیندی ناوچه له . ۴ سه ریه کیان ده ستانده . له هیندی -
ناوچه ی دیکه مه ردار دم هر چه ند حه یوانی ده دا به ئاغا

ثم شیوهٔ (مه خته) شیان بی ده گوت .

خوریا نه - هه موو مالیکی مه ردار ده بوايه سالی چه ند
خوری بدا به ثلغا . کیزی گوندی ده بوايه ثم خوری یانه یان بو بشون و
به شان ی که ن . پاشان به سمر مالانیا ن راره برین که بیرسن . به مه -
یان ده گوت (ته شیانه) .

راسانه - له هیندی ناوچهی کوردستان وهرزیر چه ند پالهی گیا -
دروونی هه بایه ده بوايه پالهی رارویک بدا به ثلغا .
کایانه - هه موو ماله وه رزیریک ده بوايه چه ند ره شکه کا یا -
چه ند باقه وینجه یا عاره به کا بدا به مالی ثلغا .

ته پالانه - هه موو ماله ره عیه تیک ده بوايه سالی ژماره پیسه ک
ته پاله بدا به مالی ثلغا . بیجکه له وه هه موو ماله ره عیه تیک له سال راره
ده بوايه چه ند بار رار یا گونی به گویره ی رایی ناوچه سوتنه مه نی
بو مالی ثلغا بینی . له شارو وهران و سندوس ملکی دپیوکری به کان هه موو
ماله جوت به نده به ک ده بوايه له نیزیک (شوشه وان) به ری عه جه م
له (پامین) عاره به راریک بو دیوه خانی ثلغا بینی . ریگای دوشه و وروژ
زور جار له مریگا د ووره کا برای هه ژار که لی جوتی ده که وت و له به -
مین ده چوو . هیندی ثلغای دپیوکری دوو که ره تیان بی ده کردن .
به نده وان - هه موو ماله وه رزیریک ده بوايه بو ۳ مانگ زه لامیک
بدا به ثلغا . بیجکه له وه که به هاران به ند و جومالیان پی ده کردن .
ده بوايه خانوه کانسی ثلغاش سواخ که ن ، قوره کاریان بی ده کردن و خانو
یان بی دروست ده کردن . باخیان بی ته کیش ده کردن و هتد . .
ته م به زمه به تاییه ت له چومی مه جید خان و شار وهران و شامات
و سندوس باو بوو .

چیژنانه - هه موو چیژنه به ک ده بوايه دانیشتونسی گوند به
ثلغاوه بچن . له وشر و ته سپ و گا جوت و شک و به ران و نیره وه بگره
تا مامر و هیلکه و که لله قه نده وه بو ثلغا به رن . ته که ر ثلغا له
سه فیری د ووریش هاتباوه ده بوايه به م شیوه به بی یه وه بچن .
پیشکیش - ته که ر له گوند ا کیزیک شووی کرد با و یا کوریک ژنسی

خواستهایه ده بوايه پیشکیش بدری به ئاغا . چه ندی پیشکیش به ستره -
سووه به وه رعسی ژبانی ژن خواز . له نه سپ و کاجوت و به رانه وه بگره تا
درای نه غد . بیجگه له پیشکیشی ئاغا ده بوايه سه وله باوینه پیش کوخا
و گزیر و نه وانیش رازی بکه ن . خوئه که رکیزه که جوان بایه ئاغار بگای
نده دا که شوو به خه لکی گوند یکی تر بکات .

کوخایانه یا گزیرانه . موچه و به راتی کوخا و گزیر له نه ستوی
ره عیه تی فه قیر سوو . ئاغا گزیری راده گرتاده لینگی خه لکی
به رده دا و به راته که شی له خه لک ده ستاند .

مال رویشتن - وه رزیر و ره عیه تی کورد له به ر زولم و زوری ده ره
بهگ و ناله باری ژبان و به ریچوون ناچار ده سوو له م گونده بو گوند یکی
دیکه بار بکا . نه گمر جوت بهنده و مالیکی ئامپا بایه ئاغا بیانوی پی
ده گرت و هه تا به رتیل و شیرنی لی نه ستاند بایه نه یده هیشت
مالی پروا . خوئه گمر بو نیوعه شیره تیکی دیکه چوو با ئیتر نه وه -
باسی سمر سوو . هه زار به زمین به سمر ده هینا مالیان لی ده گیراوه
به هه زار حال تا رزگار ده سوو .

له به شیکی که ورکاپه تی تا نه م د وایبانه نرره عیه ت به ستره سوو
به زه وی و نه یده توانی بار بکا .

له هیندی ناوچه ی کوردستان ده ره به گنجلت و نه دار سوون و له
سهگ سوالیان ده کرد . به لام ده ره به ک سوون . له پایزدا شیریان
له مالان ده ستاند و له حه له بی دا هه وینیان ده کرد و پیویان به
سه ر دا ده کرد تا زستان ماستیان هه بی ! .

توتن و چه وه ندر . - له کوردستان به گویره ی داب و شوینی
ئاغا و ره عیه تی چه وه ندر و توو تن له گهل ئاغا به نیوه پی سوو .
به لام هیچ وه رزیریک قهت نهی ده زانی پاره ی تووتن و چه وه ندره ری
چه نده یه . نهی ده زانی بهر و سووی زه حمه ت و کویره وه ری سالیک
خوی و ژن و مند الی چه نده و چه ندی وه گیر ده که وی . ده سوایه
ده ست بگریته وه ئاغا به پیاره تی خوی (که قهت پیاره تی نه بوه)
چه ندی بداتی شوکرانه بژیر بی و ده نگ نه کا . نهی ده توانی

بیرسی در اوی تووتنه که ی چه ند بوه . دهولت تاغای ده ناسی و
حیسایی له که ل نه و ده کرد . زور جاری واهه بسوه کابرای و مرزیر و
تووتنه وان چوتنه شار در اوی توتن وه رگری . کاتیک تاغا حیسایی له که ل
کرد وه ، هیچی بو نه ماوه ته وه . کابرا له ترسی د وکانداری شار و قه رزدار
فیز مالکی د اوه تی و به کولانان د ا خوی د مر باز کرد وه و به هه نلسه -
ساردی و به ده ستی خالی چوتنه وه نیو مال و مند الانی .

زور جاری واهه بوه له سمر خرمانان کابرای وه رزیر پاش ملکانه ی
تاغا و به نده وان و سمر کارانه و کویخایانه و مه لاپانه و شوان و گاوان و
قه رزی سوت و سه له م خوران هیچی بو نه ماوه ته وه وهه لته ک
هه لته ک به ده ستراوه شانندن به ره و مال بسوته وه . (بروانه بهرگی
یه که می بیره وه ره کانم) .

ره شایی وهه زاری کورد له به ره بیکاری ونه داری ده چون له
به ری هه جه م و چوغری ورمی به کریکاری نانیمان په یدا ده کرد . بیان
تهوهی گوی درین یکی هه پایه ده چوو له هه جه مستان میوز و دوشاوی
ده هیئا به که نم ده یگوریه وه و نانی وشکی بو مند الان په یدا ده کرد .
له ورمی وه به بی بیان ده هاته وه سندوس . له دولسی (سامورتی)
له گوندی (ده لو) زور هیلاک بووم و برسیه تی هیرشی بو هیئا بووم ،
له سمر کانی پیاویک نویزی ده کرد ، سلاوم کرد و پاشان گوتم : داخوا
مالیک هه یه لادم پاروه نانیک بخوم . ؟

— نهی له منت نه که وی . له کوردستان چون برسی واده که ی ؟ . فده رمو
با بچینه مالی برای خوت . چووینه وه مالی کابرا . خانویه کسی زه لام ،
بیجکه له یهک د ووحه سیر هیچی تیدا نه بوو . نان و دویان هیئا .
برسیم نه ری عه یبانه بسی فیوه چون ده ژین و چیتان هه به ؟ .
— خاوه ن مال پیاویکی قسه خوش و به زوق بوو . له ولام د ا گوتی :
" په رژین بسی له رووی تو من به ره که تم ده گونان دایه ؟ و کیوم هه ن
و ناقه که ریگ . هیچی دیکه شک نابه م . هاوینان ده چم له دزه و
له سامورتی میوه قه رز ده که م و ده بیه م له م گوندانه به ده خل ده یگور -
مه وه . هه ر چونیک بی نانی سال په یدا ده که م .

کوردستان له وه زعیکی ئاوارا ده ژیا . سه دی ۱۹۵۰ ی خه لك نه
خوینده وار بوو . منالی کورد ریگای مه دره سهی نه بسوو . نهوهی له شاره کان
توانیبای منال بنهریته قوتاخانه ده بوایه فارسی بخوینی . دهره بهگ وسروك
عه شیره سی کورد له خویندن و فیر بوون ده سه مینه وه . زاروکیان ده بهر
خویندن نه ده نا . ته نانه ت نه م گوته قوره ش له دیوه خانسی ئاغایان
باو بوو . " کوری ئاغایانسی بخوینی چونکه حیز ده بی " .

حکومه تی ره زاشا هه رچه ند له ریگای ژاندارم و ئینتزاماتی
عه شایری و له شکر و سه رنیزه و یاسای جور به جور وه ده سه لاتی خوئی
سه پاند بوو هه موو جوره بیر و باوه ریگی ئازاد یخوازی خنکانه بوو ، پشوری
له خه لك بره بوو به لام دیسان له بهزاری و توره بی و سه ر بهزیوی خه لك
د لنیا نه بسوو . سالی ۱۹۳۵ یاسای دیاری کردنی کوخا سجله
(موختار) ی دانا . به گوهری هم یاسایه ده بوایه له هه موو گوند یك
کوخا سجله هه بایه . کابرای کوخا سجله له لایهن خواه ن ملکه وه دیاری
ده کرا و له ئیداره کانی ده وله تی نوینه ری خواه ن ملك بسوو . به لام
مووچه و بهراتی له نه ستوی خه لك بوو . کوخا سجله به رهسی یاسا و
نه زم و هیینه سی ئاواپی بسوو . لهم ریگایه وه به هوئی کوخا سجله وه
حکومه ت گونده کانی ده خسته ژیر چاوه د پیری و کونتروله وه . کوخا سجله
ده بوایه هاتوو چوئی خه لكي غه واره بوگوند چاوه د پیری بکا و هه موو
مانگیك راهورسی کارو باری گوند بدا به ژاندارمه ری ناوچه . کوخا سجله
ببوه سه ر بارهکی تر به سه رزه حهه تکیشانه وه و نه ویش به شی خوئی خه لكي
ده رووتانده وه و له که ل ژاندارم شه ریکه به ش بسوو .

قین و بیژاری خه لک له ریژیسی په هله وی

له کاتیکد اسرودک عه شیره ت وده ره به کسی کورد له بمرامبر دام و
ده زگای حکومه تی ره زاشاداره زیل بسبون و طلیان حمیز کرد بوو، کومه -
لانی خه لک، زه همه تکیشانی شار و گوند، به مه ته لوکو ته وس و پلار
و گورانی له بن دیوار و مزگه وت و کانی و سمرتاوان، بیژاری و توره بیسی
خویان له ریژیسی دیکتاتوری ره زاشا ده رده بری. ژاندارمه یان ناو
نابوو "قوله شین" "جوجه خور" تریاکسی و ..."

- رهزا که چه لیش پونه شا

- له پینه چیه تیه وه پی که یوه

- کونه قازاخ، پیلاری له پی داننه بوو.

- عه جه م قه تده سه لاتی نه بی

- ده ستی سمایلاغایان له سمر به زیاد بی

شایه رو گورانی بیژی کوردستان به گورانی و ستران توك و دوعایان
له ره زاشا ده کرد و بیژاری خویان ده رده بری .

"یاخوا رهزا شا جوت کوت مری - قهت بوه ئیجباری له کوردی بگری"

"یاخوا رهزاشا تهخت و مرگه ری - سمریازی کوردی دهها بو شمیری"

"کهرم گهوره کرد به قهندی شاری - رهزا شا بردی له بو ئیجباری"

له موکریان بو توك و دوعا و بیژاری له ریژیسی په هله وی هه وایه کسی
دیکه داکه وت و له سمر زار و زمانان بلا و بسبوه .

هه لنه گری وهی هه لنه گری، هه لنه گری له په هله وی

یا خوا ته خت ووه رگه ری بلیند ت لسی بن نه وی"

"هه لنه گری وهی هه لنه گری، هه لنه گری له وپاشایه

"ره بیی ته خنت وه رگه ری بوخاتری شه م خودایه"

"هه لنه گری وهی هه لنه گری، له په هله وی زولمی زور

ره بیی حه و تکورت مرن، بوخاتری شه حه دی کور"

هیندی له زانا و شاعیری ناوچه ی مو کرپانیش به شیعی جیوان باسی
کوردایه تی و نیشتمان پهروه ریان ده هینا گور و هه ستی نه ته وایه تی
خه لکیان ده بزواند. زوربه ی شه شیعرانه له حوجره ی فه قی بیان
بلاوده هوو نه وه. شیعی "کورینه" هوندنه وه ی زانا و نیشتمان
په روه ری به ناو بانگ (شهبالحه سه نی سه یفی قازی) له وسه ر ده
مه دا کاری کردوته سهر هه ستی خه لک و تا ئیستان هه ر تازه ن و
بویه ده بن ده رسیان لی وه ر بگیری :

کورینه تا کهی ئیمه له شاران میسالی دپو

دی نووده چین و بوومه نه بیی قه ت خودان و خپو"

"خه لکی هه موو له باخ و له شارانه که یف خوش

ئیمه نی بلاو و بیی سه ره ماوین له ده شت و کپو"

بو عاسمان ده رین له به حرا ده که ن سه فه ر

هه ره رزه نیشنگاهی مه، سه نعاته وه رد و شیو"

رپی وانه که هکه شان و رپی ئیمه به رده لان

جپی وانه ته خت و به خت و جپی ئیمه به رد و چپو"

ژمنعاله مال و که شک و په نیره مه تاعی مه

قه سر و سه رایبی خه لکی دی په پر له زور و زپو"

لا هه لدر او وجه رگه پراو و فری دراو

بی شوین و بی نیشان و په ریشا نین و په شیو"

"فکری له حالی خو که ن و بگرن به حالی خو

هه ر بی سهری و عه داوه تی خو تانه دپته ریو"

"چون د وژمنن ده که ل به ک و نیتانه به کیه تی

راتان ده ن به جاری له هه ورازی بو نشیو"

"زور ده سنی ئیتاعه تی بیگانه تا بکه ی

شهرمه له بوومه هینده بژین بی نیشان و نشیو

"مه غموونسي هه ر موعامه له ، مه حكومي هه ر كه سيك
 شاهان به مه حوي ئيمه ده به ستن گريو گريو (۱)
 "گوردانسي كورده كان به خوا روزي هيمه ته
 ده س ده ينه خه نجه ران و پياوانه بي ينه نسيو"
 "هه ر كه س كه پر ته واوي هه قسي باهي خوي نه وي
 نه و بي به شه له كوردي ، ديري كه ن نه يانه نسيو"
 بوچمانه مال و سه ر كه له سه ر سه روه ري نه چي ؟
 كور نابي قه ت بترسي ، له زهندان و دار و چيو"
 "هي هه لكرن بگه يني كه شه ر بو مه شايي به
 ده س تيك گرن درنگه ، جحيلانه بچنه نسيو"
 سه و زهني به و زه لاله ته بو چيته چاوه كه م
 بعين له رسي نه جاتي وه ته ن با به نير و ميو"
 "سه ر چوونسي ته خت رويني سه ر داري هي ده وي
 خو شه له وشه هاده تي شيخانه نسيو به نسيو" (۲)
 "كوان شيره كورده كان كه له ترسيان ده له رزي عنه رز
 كي بوو له شامي شا بوو ، له ميسري ببوه خد يو"
 "نازاري ، سه ر به خو يسي ، ميري و كه ووه يسي
 داوا بكنه ن به زار و زمان و ددان و لسيو"
 تاكي له باخي خه لكي به زهني و به مل كه چي ؟
 خو شه له باخي عيلي چيني هه نار و سسيو"
 هه ر ميله تي له لاوه هه قسي خوي به ده سته وه
 كوردي كه سه ره له يني ، ده لين بوته سه ر بزسيو
 "بووانه هه ر چي جوانه له جي ، دي له زن له مال
 هه ر شاخ و داخه بو مه كوري ره ش كچي دزيو"
 هه ر چي ده بي بلا بي هه ق هه ر ده لي حه سه ن
 نيمه له رسي وه ته ن خه سي دهر كردن و جنسيو"

۱ - مه بستمه يمانی سه عد ئاباره يا په يمانی ئيران و تورکيا ۱۹۳۲

۲ - مه به ست شه هيد بووني شيخ سه عيد وهاقاله كانيه تي

روون نسیه شه م شیعرانه له چ سالیک دا کوتراون به لام وا دمرده -
که وی ده بیستی له ساله کانسی ۳۰ بهم لاره وه کوترا بی . چونکه سالی
۱۹۳۲ شیران و تورکیا په پمانی دژی کوردیان به ستوه .
" ۲۳ یژانویه ی سالی ۱۹۳۲ له باری دیاری کورنسی سنوور و
به جووت سه رکوت کورنسی جولانه وه ی عه شهروه ته کورده کانسی سه ر
سنووری شیران و تورکیا له نیوان شه م دوو ولاته دا په پمانی تاییه تی
شیرا کرا " . (۱۹)

باشه وه ش بلیم که شه و شیعرانه جاری دیکه ش به هیندی جیاوا -
زیه وه بلاو کراونه وه . له م دواپیه دا دیوانی خوا لسی خوشبوو سه یف
القضات - م بیستی که بیشت که کاک شه حمه دی قازی ده ستی خوشی ، کوی
کوردته وه و له رووی شه و نویونه وه .

لهو سرو به نده دا شاعیری دیکه ش به شیعری نیشتمان په روه رانه
هه ستی کوردا په نیان بزواند وه و له حاست سیاستی شو نهیستی
حکومه تی په هله وی قور و قه پیمان نه کورده و چوکیان دا نه دا -
وه و به شیوه ی جور به جور بیزاری خوین ده ر برهوه .

زه حمه تکیشانی کورد هه رچه ند ریگای ریخراو ریگ کهوتنی
سیاسیان نه دوزیوه ته وه به لام له هه ر ناوچه په کی کوردستان که
بویان هه لکه وتی ، ره شوکی ده ستیان له ژاندارم وه شانده وه و سه -
ره نگری یان کور وون .

سالی ۱۹۳۶ له قاوه خانه ی گولی چوممه لان ، له ناوچه ی شار
ویران ، سه روکی پاسگه ی ژاندارمه ده چپته قاوه خانه . کابرای قاوه چی
نان و خوانسی بو د روست ده کا . به لام له جیاتی هه قی نان و چا -
ژاندارمی بیستی شه ره فده په وی ده ست د ریژی بوژنه که ی بکات .
قاوه چی هه ژار وه ک جوامیران لسی را ده بیستی و جوان جوان خت
سه ری ده بری و ده چپته سابلان خو به ده سته وه ده دا . تا رووخانی
ریژی می په هله وی له به ند پخانه دا بسوو .

له ناوچه ی مامه شان له نیزیک گوندی گرده بن دوو ژاندارمه که
له راو ورووت ده که رین تووشی دوو کوره کوردی هه ژار ده بن ،

هه لیان ده پیچن و ده یانه وی شلتاخیان یی بکه ن و پاره یان لسی بستینن . ده ستیان لی هه لناگرن . ناچار ده گزیان روده چن و تغه نکه کانیاں لی ده ستینن و هه ر دوکان ده کوژن و ده روڻ بسو دیوی که رمین . رووڻ اووی ته وتو که لیک هه بوون که نیشانیان ده ا کورده که هینتا وری به ر نه داوه .

له ساله کانسی ۱۹۳۴ - ۱۹۳۵ که له پیاویکی کورد، رینس سپیه - کسی عه شیره تی سوسنیان، "تومه رحه مه سور" که به (تومه ر پاشا) ناوی ده رکرد له ناوچه ی سرده شت له عه جه مان هه - لچه رخیه وه . زولم و زوری ژاندارمه و راو وروونی مه عموره کانسی حکومتی به بیانووی جل و به رگ و سه ربازگیری و باج و سجل و مه - شعول و مالیات وای له و میله ته هه ژاره کرد بسو که چیدی نه یده توانی ده ده ر به ری .

کویخا تومه ر له گوندی قه له ره شه عیل و هاشیره تی خوکی کوکرده وه و ژاندارمی ته و نیوه ی چه ک کردن و ده یگوت "عه جه م نابسی له چومی که پوی وه په ری" . کویخا تومه ر ویستویه تی ژاندارم نه چپته به ری سوسنیان . سوسنی سه ربازیان لسی نه گیری . مالیاتیان لسی زیاد نه کری . چه کیان لسی نه ستند ریته وه . له پویشینی جل و به رگی کوردی نازاد بن . حکومتی عه جه م شه م ده خوازه پچوکه و به لام گرنگی ی نه سه لعاند وه . له شکرپان کردوته سر و عه جه م شکاڻ . "عه پد مرعه لی خان فه رما - نده ی به شی شست تیری له شکر کوژراوه . خه لک له ژماره ی سرپازه - کوژراوه کان که وتنه خو . په کیک ده یگوت . "سه ر باز کوژراوه" په کیک ده یگوت . "دوو سه ر سه رباز کوژراوه" . هی وا بسو ده یگه پیا - نده . . . سه رباز . هیند یکینن ده یانگوت . "قه لاجویان تی خراوه چوله که کوژپان نه ماوه" . (۲۰)

حکومه ت شه م جاره تن هه ر کوردی به گزداکردن و راهه رینسی کویخا تومه ر که سه باره ت به گرنگی هیستانتن زار به زار له نیوخه لک دا باسی ده کری شکا . (بروانه چیروکی حه سه ن قزلجی له پیکه نینی که دا)

چونزوری تیکوشانی سیاسی له ناوچهی موکریان

له ساله کانسی ۱۹۳۰ - ۱۹۳۲ کومه لیکی پچووکی سیاسی له ناوچهی موکریان داده مه زری. له گهل شورشی ته رارات و حیزسی (خوپیون) پیوه ند ده گری . له گهل کوردستانی که رهینیش بی پیوه ندی نابتی . پپشه وا قازی حه مه دی شه هید شیخ شه حه دی سریلا وا قازی کاکه حه مه ی بوکا ن و مه لاهه حه دی فه وزی دامه زینه رانی شه م کومه له یه بیون . ماموستا مه لاهه حه دی فه وزی له وروناکبیرانه بسوه له شه ری یه که مس جیهانی چاوی کراوه ته وه تامی تالی لیهقه وماوی و بن دستنی کوردی هه ژاری چیهستوه له سولیمانیه وه هاتوته موکریان و له روونکردنه وه و ورپا کردنه وه ی- هه ستی نه ته وایه تی داده ورپکی بالای هه بسوه . ره نگه یه که م که س بوو بی که بهری کوردایه تی و خه بات و تیکوشانی له موکریان دا بلا و کرد بپته وه . (۲۱)

" شه م کومه له تامانجی شه ساسی و هه ره که وره ی پاراستن و یه ره پیدانی زمان و شه ده بی کوردی بسوه . کتیب و روزنامه ی کوردی که له کوردستانی که رهین بلا و ده بسوونه وه وه گیرپان خستوه و بلاویان کردوته وه . مه لاهه حه دی فه وزی ده سته یه ک رووناک بهری بی که باند وه که له دا وا روز دا شاعیر و نووسری به ناو بانگیان لسی هه لکه وتوه . (۲۲)

حکومه تی دیکتاتوری ره زاشا هه رچه ند هه موو بهرو باوه ریکی ئازاد یخوازی له ئیران دا خنکاند بوو له کوردستانیش سیاسی تی

به فارس کردنی کورد به ریوه ده برد، به لام قه ت نه بتوانی کومه لانی
 زحمه تکیشی خه به چوک دا بپنی . شه م سنووری که به نه خشی ی
 نیمه بالمزم له نیوان ئیران و تورکیا و عیراق کیشرا بوو کوردستانیان پستی
 دابه تن کرد بوو، هه رگیز له لایه ن خه لکی کورده وه دانی پیدا -
 نه هینرا و به ره سمی نه ناسرا . زه حه تکیشانی کورد هه مینه شه م
 سنووره ده ستکرده بیان په راندوه و پیوه ندی تابوری و فه رهه نگی و
 خزمایه تیان له نیوان شه م دیو تهو دیوی کوردستان نه پچراندوه .

شه گه ر حکومه ته شو قه نیست و کونه په رسته کان نه یانه پشتهوه
 که لسی کورد له نیشتمانی خوی دا به سه ر به ستی هاتوو چو بکات
 کورده که به شه و نیوه شه و ، به چیا و دول و که ژبی ولاته که ی دا هاتو
 چوی خوی کردوه و پیوه ندی مادی و مه عنه وی به رقه رار کردوه .
 د وژمانی که لی کورد . هاتوو چوی خه لکیان له نیشتمانی خودا
 ناو ناوه « قاجاخی » . به لسی ! « قاجاخیه کان » به هاتوو چوی
 شه م دیو ته و دیوی کوردستان ، خه ویان له سنوور داره کانی ئیران و
 تورک و عیراق هه رام کردوه ، یاسای سنووری ده ستکرده بیان له زهر پستی
 ناوه . « قاجاخیه کان » له هاتوو چوی کوردستانی که رمین دا ته نیا
 کوتال و شتوو مه کیان نه هیناوه ، به لکوو بیری کوردا یه تی و تیکوشانی
 سیاسیان بو شه م دیوه هیناوه . ده نگ و باسی کورده کان ، بوونیسی
 قوتابخانه ی کوردی ، خویندن و نووسین به زمانی کوردی ، بلاو بوونه وهی
 روزنامه و گوکاری کوردی و جار و بار چاپه مه نی کوردیشیان بو کوردستان
 هیناوه .

« قاجاخیسی » که له کوردستانی تهو دیو که راونه ته وه ، له مالان ،
 له چاپخانه و له مزگه وتان ، چیروکی راهه رینی شیخ مه حمودی نه مره ،
 راهه رینی هه وه لسی بارزان و باسی کوردا یه تیان بو خه لک گیراوه ته -
 وه . باسی جنایه ت و تاوانی تورکه کانیان بو خه لک هیناوه که تورک
 چون کورده کانیان له نیشتمانی خود و ور خستوته وه و قه لچویان -
 کردوون . له ریگای شه م « قاجاخییانه وه » پیوه ندی مه عنه وی و
 ته نانه تسیا سینه له نیوان نیشتمانیه روه رانی کوردستانی دابه شکر او

دامه زراوه . به خۆراییی نه بوو له و سالانه دا حکومه تسی په هله وی
فسوس و جاسوسی هه موو شیرانی وه خو خستبوون و به کوردستانی وه ر
کرد هوون . خه لک زوری ده ناسین و ده بانگوت . " مشک هات " .
میرزا وسینی زیرینگه ران (فروهر) لهم پیوه ندیه و له هینانسی
چاپه مه نسی کوردی بو سا بلاخ ده ورپکی بالای هه بوه . له سالی -
۱۹۳۵ دا کوپوونه وه و شیوه و نوو ویزیکی نهینی له سه ر باس و کار و باری
سیاسی و ده نگو باسی شیران و جیهان له نیو هیندی روناک بیری -
ناوچه ی مو کریان دا پیک هاتوه .

" له ساله کانسی ۱۹۳۴ - ۱۹۳۵ ده سته یه ک به ناوی (محمه دی)
به سه روکایه تسی کابرایه ک به ناوی " محه مه د خه تیو " له سا بلاخ دامه -
زراوه . له کوپوونه وه کانیا ن دا باسی سیا سه تیان کرد وه و کتیب و روزنامه
و شتی کوردی بیان په یدا کرد وه و خویند وویانه ته وه . زوریه ی به شدار
هوه کانسی ته م ده سته یه زه حه تکیش و له تویزی خوارووی کومه ل
هون . پاشان " محه مه د " خه تیو " له لایهن ده سته یه کسی دیکه وه
که ده وله مه ند و له تویزی سهرووی کومه ل هون کوزراوه " . (۲۳)
له ساله کانسی ۱۹۳۷ - ۱۹۳۹ (حیزی ئازاد یخوازی کوردستا
نسی شیران) دامه زراوه . ته م حیزه هه رچه ند به رنامه و ئامانج
و مه راننامه ی به نووسراوه بلا و نه بوته وه به لام هه وه لین به پاننامه ی
ته م حیزه " بو پشتیوانسی له هاتنی ئورد ووی سووری سوویتی بو کورد -
ستان و داوای هه قه کانسی کورد ، به هه قی رزگاری و سه ر به خوبی
کورد ستانینه وه نیشان ده دا که ریکخراوه یه کسی ئاوا به سه روکایه تسی
" عه زیزه لمانسی " یا " عه زیزه ندی " له کورد ستان هه بوه . "

(۲۴)

سالی ۱۹۳۷ حکومه تسی ره زا شا له گهل تورکیا و عیراق و ته -
فغانستان په پمانسی شوومی سه عد ئابادی گری دا . هه رچه ند -
ئامانج و مه به ستی بنچینه پی ته و په پمانه که مارو رانی سنووری -
سوویت و دژی یه کیتی سوویت بوه ، به لام بیگومان مه سه له ی سه رکوت
کرد نسی جولانه وه ی رزگار یخوازی کورد پیش یه کیک له ئامانجه کانسی -

په پمانی سه عدا ائبار بسوه .

به ندی حه وتی نه و په پمانه به ئاشکرا د ژایه تی نه م دهو-
له تانه له که ل بزووتنه وه ی رزگار یخوازی که لسی کورد نیشان ده دا .
" ماده ی ۲ - ۱ - هه ریه ک له ده وله ته متعا هیده کان وه ستوی
خوړه گرن که له ده ور و به ری سنووره کانسی خوځیان له پیک هاتن و
بزووتنه وه ی تاqm و کومه لی ده سته ی چه کدار به رگری بکه ن وله
د امه زرنی هه موو جوړه ریکخراو و نه شکلا تیکی دیکه بو ویرانکردنی
بنیاته کانسی مه وجود و یا بو شیواندنسی نه زم و هیمنه تی ولانسی
هاوپه پمانی تر (سهر سنوور یا دوور تر) یا بو رووخاندنسی حکومه تی
لاپه نه که ی دیکه پیشگری بکه ن " (۲۵)

پانس گری د انسی په پمانی شوومی سه عدا اباد، حکومه تی ئیران
کوردستانی خسته زیر مه نگه نه و ده ستی کرد به گرتنسی خه لک .
له هه موو ناوچه کانسی کوردستان به بیانوی گرتنی « قاچاخچیه کان »
مرووی ناسراو و جوامیر و سه روک عه شیره تو خواوه ن ملک و به زیبکیان
ده گرت و بو خواریوی ئیرانیمان دوور ده خسته وه و یا له به ند پخانه دا
به ندیمان ده گرتن . له م په لاماره دا حکومه تی ره زاشا ته نانه ت
پیاوه کانسی خوشی وه پانس نه دا . له ناوچه ی پیرانان کوخا مه رزو
سه ید حه سه سی قوره پیشی که چه کی ده وله تهمان پی بوو و راویان
بوغه جه م ده کرد و کوردیمان بو وروت ده کرد و ده کوشت هه رک
گیران و سه ید حه سه نیان بو شیراز برد و کوخا مه رزه پیش له به ند -
پخانه ی ورمسی دا کوچی دواپی کرد .

نومه ر خانسی شکاک که هه میشه پیاوی حکومه ت بوه تا رووخا-
نسی رهژی پی په هله وی له به ند پخانه ی ورمسی دا بوو . عه لی ئاغای
حاجسی ئیلخانی که ته واری ژبانی له خزمه ت حکومه تی عه جه م دا
بوو خستبوویانه به ند پخانه و به ده ست به ستراوی به شه قامی سابلانخ
دا ده یان گیرا . (د پاره هوی گرتنی عه لی ئاغای پیاو کوشتن بسوو) .
به کورتی سیاسه تی شوئینیستی حکومه تی ره زاشا کورده که ی له
تواند نه وه و فه وتان نیزیک ده کرده وه .

شاهی دودھ می جیہانی و روحانی ریشمیں پہلہ وی

لہ سرو بہ ندی ہے لگیرسانی شہری دودھ می جیہانی دا
 حکومتی شیران پیوہ ندیہ کسی ہے راوی ٹیہوری و فہ رہے نگے لہ
 کہ ل تہ لمانی ہیٹلہ ری ہے ہوو۔ تہ لمان لہ بازرگانی دہ رہ وہ ی -
 شیران دا لہ پلہ ی پہ کہ م دا ہوو۔ موہے ندیس و پسیوری تہ لمانی کہ
 خہ ریکی جاسو سیش ہوون لہ تہ واوی بنکہ سہ نچہ تپہ کانی شیران دا
 دہ ستیان ہے ہوو۔ لہ شیران دا تہ بلیغاتیکی بہ ربلہ و بپو تہ لمان
 دہ کرا۔ سالی ۱۹۳۹ شہ ری دودھ می جیہانی لہ ٹیوریا ساز ہوو۔
 حکومتی رہ زا شا لہ سہ رہ تاوہ ہومید یکی زوری بہ سہ رکہ و تنسی
 ہیٹلہ رہے ہوو۔ تہ بلیغاتیان بوڈہ کرد و دہ پان گوت ہیٹلہ رکہ
 رہ کہ زنی ٹاریایی پہ و ناویشی (حہ پدہ رہ) ۔
 لہ کہ ل ساز ہوو نسی شہ رحکومتی شیران توند و تیژی پتوی دہ
 نواند۔ واند ارم بہ پاننامہ ی حکومتی تیان بہ گوندان دا دہ گہرا و لہ
 بہ پاننامہ کان دا نووسرا ہوو کہ ہے رکہ س ہاسی شہ ری ٹیوریا ہکا سزا
 دہ دری۔ خہ لک سرت و خورتی تیکہ و تیبوو۔ ہاسی شہ ریان دہ کرد
 و لہ ٹاسوی شہ ری جیہانی دا رووخانی ریشمی د پکتانوری پہ ہلہ وی۔
 پان بپہ ری دہ کرد۔

ہاتنی ٹوردوی سوورد و رزگاری کہ لسی کورد
 لہ مانگی سپتامبری ۱۹۴۱ لہ روڑیکی ہے تاوی ہاوین دا چہ ند
 فروکہ ی سوورتی سنووری شیرانیان پہ راند و لہ عاسمانی شین و ساوی

کوردستان وه ده رکه وتن و هه وه لهن به پاننامه ی نازاد یان به زمانی
 کوردی و ترکی به ولات دا بلاو کرده وه . هه ربه دوا ی بلاو بوونه وهی
 ته وه پاننامه دا ته رته شی شاهه نشاهی که ماوهی ۲۰ سالی ره -
 به ق بسوو بۆلیدان و کوشتنی خه لک و راو ورووت په روه رده کرا بوو
 پیاوانه ! چه کی فری دا و نارداری به سمر پاراره وه نه ما .
 هه ژاری شاعیر له باره ی هاتنی ته و فروکانه وه ده لسی :
 " چ فروکه موجه سه مه ی شادی - کسی تیدا بسوو؟ فرشته ی نازاری "
 به بلاو کردنی د و پهر ناگاهی - بوو بلاو ته رته شی شه هه نشاهی "
 مئا که شیر بوو له راوی مسکین دا - دیم که مشکه له ژهر ستا لهن دا "
 (۲۶)

ته فسمه پایه به رزه کانی ته رته شی شاهه نشاهی که سینگیان
 به میدال و نیشان رازاند بووه ته م جار خویمان به جلی جوانی ژنان دا -
 ده پوشی و کوردستانی برسی و دوا که وتوویمان بهرمو تاران به جی -
 ده هیشت .

له پهن هاتنی ئورد ووی سوور بو ئیران له شکری ئیران له ته ورهز و له
 ناوچه ی جولفا به رامهر به جولفای سوویت مانوری ده دا و گویا بسو
 پشتیوانی له ته لمان و به رگری خوئی تاماره ده کرد . روزیک فه رمانده ی
 له شکری ئیران ده چینه وه ته ورهز و ده چینه لای (شابه ختی) که فه رما -
 نده ی هه موو له شکری (شمالغرب) بوو .
 شا بهختی له فه رمانده ده برسی :
 - وره ی له شکر چونه ؟

- قوربان زور خه راپه . له شکری شوره وی له ئیمه وه دیاره . قه تار
 و ترومبیل له هاتوو چودان و نازوخه و چه ک و پیوسته یان بسو دینن
 له شکری ئیمه ش له م چیاو که ژه روزی وا هه به ئاوی خواردنه وه شعان
 ناگاتی .

شا بهختی توره ده بی و به سهری دا ده گوررینی و ده لسی :
 - بیده نگ به . ته مقسانه چی یه ؟ (ما شاه داریم شاهنامه داریم
 آنها چی دارند ؟) واته ئیمه شا مان هه به و شانامه مان هه به -

ئەوان چىيان ھە يە ؟

ئەولە شکرە ئىخاۋە نىسى (شائانامە) بۈۋبە دىتتى فروكە دوزمن
رە ۋېنە كانسى سوۋىتى بلاۋەى كورد و ھىچى بە سەر ھىچە ۋە نە ما .
ئە گەر ئە فسە روسە رىبازى ئە رتە شى شاھە نشاھى پاكۋنى سە ر-
شانىيان دە پچرى و تەنگى بىرنۋىيان بە نانېك دە گۈرپە ۋە وكونە مشكىيان -
بە ئاۋات دە خواست ، رولە كانسى گە لى كورد گۈرچ و مېرانە ۋە خو كە وتن
ۋە ھە موو شوۋنىكى كوردستان دە ستىيان بە سەر چەك وچولى لە شکر
دا گرت و كوردستانىيان لە لە شکر و ژاند ارم و مە عمورى حكومە تى رە شى
رە زا شا پاك كوردە ۋە .

ئورد ۋوى سوۋرى سوۋىتى ئە م ئازاد يەى بۈكوردستان ھىنا كە سوپاى
سوۋر بە تىك شكاند نى فاشىزم بۆ ولاتانى ئورۋىپاى روژ ھە لاتى بىرد و
ئە م ولاتانەى لە چنگ دە رە بە گاپە تى و دىكتاتورى و فاشىزم رىزگار كورد .
ھە ر بۈۋە شسە رە راي تە بلىغانسى شوۋمى رىزىمى ئىران و ترسى پىرە -
پىپاۋانى كورد كە لە شەرى يە كە مى جىپھانى دا لە دە ست روۋسى قەيسە
رى جە زىرە بە يان دىپوۋ كۈمە لانسى زە ھە تكىشى كوردستان سالانى
روسىيان ناۋنا بۈۋ " مە لائىكە تى چاۋسوۋر " فرىشتەى ئازادى " ۱۲
سوۋرەى غە پىي " . ھە ژار لە شىمىرىكى خوى دا دە لى :
" بىست سالان لە ژىر چە نكالى عە جە م
" نالاندە م بە سە د دەرد و ھە م وخە م "
" كىۋى بە ختەمان ۋاى گرتىبوۋتە م . روس نە جاتى دام بۈۋرە فرشتە م "
بۈۋى سوپاى سوۋر خوش بى چە كوچ و داس
" لە ژىر ئىستىباد كوردى كورد خە لاس "
بە راستى كوردى نە جات دا . كورد ۋە خە بە رھات . زىنجىرى -
كۈپلە تى پچراند . ھە ۋاى ئازادى ھە لىمۇت و باسكى بۈتۈنكوشان ھە
لكورد .

دوو دیار دوی لیک جیاوازله کور و ستان

لهم سه رو بهنده دا که ریښی ره زاشا روونخا بوو کوردستان به هوی
هاتنی نورد وی سووره وه نازاد کرا بوو دوو دیار دوی لیک جیاواز و به
پهچه وانه ی په کتر له کومه لی کورده واری دا سه ریان هه لدا .
یه که میان خه سله ت و ناکار و کرده وه ی عاشیره تی و راو ورووتی ده ره -
به گاپه تی . نه م ده ره بک وخواه ن ملکانه ی که له سفر ده می دیکتا -
توری په هله وی دا وه ک کیسه ل چوو بوونه وه ده قالی خویان و له
حاست ژاندارم ملیان حمیز کرد بوو، خویان چه کد ار کرد و ده تیان کرد
به راو ورووت و تالان و شه رو دم تیک نان .

له ناوچه ی برمی زیروی هه رکسی و له شنویه هه مزه ی سواره و
له لاجان ره سووی خه راهه و قوله ناغای دیکه رهت ورووتی عه جه میان
تالان ده کرد و ببوونه هوی نه وه که روزنامه کانی تاران نیوی کورد به
ریگر و تالان چسی بلا و بکه نه وه .

له ناوچه ی پهرانان پهران چوونه سه سه یده کان و گوندی -
قه لاتی موتا وایان که مارو دا وچه ند که میان لیک گوشت . مه نگر
به توله ی سه یدان له شکریان کرده سه ر پهرانان و به هه ره شه ی روسه
کان له به ریه ک بلا و بوون . د بیوکری شامات و شار ویران به گزیه ک دا
چوون و په کتریان گوشت . مه نگر ده هاتنه سه رسا بلاخ و خه ریک
بوون تالانسی بکه ن . له ناوچه ی بانه حه ده ره شهیدخان به هاندانی
شینگلیمزه کان ده سنی کرد به نازاوه نانه وه و شاری بانه ی سوتاند و سه قزی
تالان کرد . به کورتی سه ردارعه شیرت و ده ره به کسی کورد له جیاتی
شهوه لهم هه لی هه لکه و نوو ده رفه ت بیتن و بورزگاری و سه ر به خوبی

تییكوشن و بیری له رابردوو بکه نه وه و ده رسی لی وه ر بگرن که وتنه ئازاوه نا
نه وه و یه کتر کوشتن و تالان و خو خوارده نه وه .

د یارده ی دوه م بریتی هوو له وه خو که وتنی رونا کبیرانی کورد و
ورده هوروزواری شار بو پیک هینانسی ریکخراوی سیاسی و وه ده ست هینانسی
مافی نه ته وایه تی ورزگاری که لی کورد .

هیندی له شاعیر و نووسهران ده ستیان کرد به دانانی شیمری نیشتما-
نسی و هاندانسی خه لك بوتیکوشان . له م شیمرانه دا ره خنه یان له ئاغا
وسه روكه اشیره تان ده گرت و زولم و زوری رهژی پی په هله و یان وه بهر ده-
هینانه وه وسه ر کونه یان ده کردن . مه لاگان هیند یکیان له م بسواره-
دا ده وری گرنگیان هه هوو .

له په نا ئه م دوو د یارده په د یارده په کی دیکه ش له روون
کرد نه وه ی بهرو رای خه لك دا کاریکه ره سوو . پاشرووخانسی رهژی پی ره زا
شا و پاک کرد نه وه ی کوردستان له له شکر و ژاندارمی ئهران سنووری ده-
ستکردی ئه م د یو و تهو د یوی کوردستانیش که ند و کوسی نه ما وریگا بو
هاتوو چوی هه م د وو به شی کوردستان کرا په وه . له نیوان که رمین و
کوردستان هاتوو چوده ست پیکرا . تاجر و د وکانداری کوردستانسی ئهران
بو هینانسی شتوو مه ك ده چوونه هه ولیر و سوله یمانی و که رکوک و-
کویه وسه ر یان له به غداش هه لده هینا . برایانسی کوردستانسی گهرمین
به سه ر به ستی له شاره کانسی بانه وسه قزو بوکان و سابلاخ و شنوونه -
غه ده وورمی و خانسی وسه ر ده شت ده سورانه وه و مه ر و مالاتیان
ده کری و کالا و شتو مه کی خویان ده فروشت . بیجگه له پیوه ندی -
ئابووری پیوه ندی مه عنه وی و فه رهه نگی و گورینه وه ی بیری و باوه ر
له نیو خه لك دا په ره ی ده گرت و به تین ده سوو . کتیب و روزنامه و
گوفاری کوردی له کوردستانسی که رمینه وه ده هاتن و هه ر له حهوا ده قوز-
رانه وه . پیاهه سیاسی و تیکوشه رانی ئه و د یو ده هاتنه ئه م د یوه و له گهل
رونا کبیرانی ناوچه ی مو کریان پیوه ندیان ده گرت .

سەفەری کوردەکان بە کێشێ سوێتی

لەم کاتەدا کە بێ سەره و بەرە پێه ک لە کوردستان سەری هەلدا بو
 روسە کان هیندی سەروک عەشیرەت و گەورە پیاوی کوردیان بو باکو باگ
 کرد . بانگ کراوە کان لە سەفەری بە کەمدا ئەوانەیی خوارە وە پسون :
 قازی مەمەد حاجی بابە شیخ عەلیاغای دپیو کری (ئەمیر ئەسەد)
 عومەری کوری عەلیاغای مەجید خانی قەره ویران عەولای —
 مەحمود ئاغا رەشید بەگی هەریکی تەهای هەریکی زیو بەگ
 حەسەن مەمەدی حەسەن تیلو موساخانی زەرزاقە رەنی
 ئاغای مامەن کاک هەمزی نەلوس پوشتوی کوری سەید تەها
 هەرحەند ئەمیانانە لە لایەن کار بە دەستانی کوماری ئازە
 بايجانی سوورنیە وە بەگەرمی پێشوازیان لێ کرا و لەبارەیی بە کێش و
 خەبات و گەشتن بە ئامانجی نەتە وایەتی کورد پاس و وتووێژ کرا
 بەلام لە راستی دا کورانیکی ئەوتوی بە سەر خەسلەت و ئاکاری عەشایری
 دا نەهینا . قەره ئیاغای مامەن تا مرد و پاشان کور و تاپەتی دەست
 بیان لە خزمەتی عەجەم هەلنە گرت و وازیان لە دواپەتی جولانە
 وە یرزگار یخوازی کورد نەهینا . عەلیاغای حاجی ئیلخانی و کورەکانی
 لە جیماتی بەشداری لە جولانە وە کورد خزمەتی حکومەتی تارانیمان
 هەلبژارد . عەولای مەحمود ئاغا هەرحەری سەیی بوو بە چلکاو —
 خوری حکومەتی تاران و دەری جولانە وە کورد وەستا .
 حکومەتی ئیران کە لە کوردستان دا دەسەلاتیکی نەما بوو ئەم
 جاره ئێخەریک بوو بە هوی نوکەرە کوردەکانی خۆیە وە جسی بێی خو
 لە کوردستان بەکاتەو . عەلیاغای حاجی ئیلخانی کرد بە حاکمی شاری
 مەهاباد . بەلام وریا پەسی کومەلانی خەلک و دوو بەرەکی عە—
 شیرەتەکان رێگای نەدا پیاوی حکومەتی تاران بەسەر خەلک دا حاکم
 بێ . عەلیاغای لە فەرمانداری کەوت و کاروباری شار کەوتە دەست خەلک .

دایره زبانی کومه له ی ژبی - کاف

له هه کومه رجبکی ئاوارا که ده سه لاتی له میژ ساله ی حکومتی تاران له کوردستان کوکرا بووه له شکری روس و ئینگلیز هاتبوونه ده ئیران و کوردستانیش له م هه رایه دا هه ر به شه ی که وتبووه بهر ده سه لاتی ئوردوی په کیک له م دووده وله تانه . خوارووی کوردستان له سه قزه وه بو کرماشان ئوردوی ئینگلیزی تیدا بوو له شکر و ده سه لاتی ئیرانیشی تیدا ماهوریگای تیکوشان و جم و جولی سیاسی له کورده کان گیرا بوو . له شکری ئینگلیز به ته واوی پستی ده سه لاتی ئیرانی ده گرت . شمال و ناوه ندی کوردستان که وتبووه بهر به نسی سوویت و ده ره تانی تیکوشانی سیاسی و رزگاری بوکورد پیک هاتبوو .

" جولانه وهی نه ته وایه تی کورده کان ده ست پیکرا . له م شوینانه که - له شکری ئینگلیزی تیدا بوو ده سه لاتی ئینگلیز لایه نگری له حکومتی ئیران ده کرد له م ناوچه په دا . ریگای تیکوشانی سیاسی زه حه تکیشا - نی ده گرت و هه موو جولانه وه په کسی دیموکراتی سه رکوت ده کرا . له مه لبه ندی شیمال که ئوردوی سوویتی تیدا بوو کومه لاتی خه لک جولانه وهی دیموکراتیان ده ست پیکرد . له شکری سوویتی له م ناوچه په ده ستی له کار وباری نیوخوی ولات وه رنه ده دا به لام ریگاشسی نه ده دا که حکومتی ئیران جولانه وهی خه لک سه رکوت بگا .

همروه ک ستالین ده پگوت . " نه ته وه کان ده سه لاتی ته واویان هه په بو به ریوه بر دنی ژبانی خوویان . ته وان مافی ته وه بیان هه په که بشه گویره ی ویستی خوویان کار وباری خوویان دایه زبهن " . (۲۷)

له مانگی سپتامبری سالی ۱۹۴۲ کومه لیک له رونا کبیران و ورده بو - رزواری شاری مه هاباد کومه له ی ژبی - کاف (ژبانه وه ی کورد) بیان دایه زباند . میر حاج نوینه ری (حمیزی هیوا) له کوردستانی که رهمن

له دامه زرانی کومه له ی ژی-کاف را ده ورپکی گرنکی هه سوو .
 شهوکه سانه ی به دامه زرینه رانی کومه له ی ژی-کاف ناسراون شهو
 ناوانه ن : " وسینی زیرینکه ران (فروهر) عبدالرحمانی زه بیجسی ،
 سدیقی حه یده ری ، قاسمی قادری ، عبدالرحمانی شیعاسی ، علسی
 مه حمودی ، عبدالقادری موده ریسی ، محه مه دی نانه وا زاده ، مهلا
 عه ولای داودی ، نه جمه الدینی ته وحیدی ، محه مه دی ته سحابسی ،
 محه مه دی یا هوو و عبدالرحمانی که پانسی "

کومه له ی ژی کاف هه رچه ند خاوه نی پیره و وپروگرامیکسی
 روون وریک و پیک و زانستی نه سوو به لام چونکه له سه ر بناخه ی رزگاری
 نینتمانسی و نه ته وایه نی دامه زرا سوو هه روه هاسه باره ت بهه
 شیوه ی تیکوشان و هه لسورانی توانسی زور به خیرایی له نیو کور و
 کومه لی کورده واری تینووی نازاری دا په ره بستینی ورهگ نازویی بگا .
 په کیک که ده بووست بپهته نه نداسی کومه له ده ستنویزیان پی
 هه لده گری ده بان برده ورپکی به ته نیا . کابرا که چاوی به قورمانسی
 پیروز و نالای سی ره نگی کوردستان وشیری رووت ده که وت سام ده پگرت
 و به بیر و باوه ریکی خاوتن و هه ستیکی پاک و دلسوزانه سویندی ده .
 خوارد و به هه موو تواناوه لهم ریگاپه را نی ده کوشا . راز و نهینیه کانی
 کومه له ی ده پاراست . له ته شکیلانی کومه له را ته نیا سی که س
 په کترینان ده ناسی . فه قی و مه لاکان له په ره پیدانسی کومه له را
 ده ورپکی گرنکیان هه سوو .

کومه له ی ژی-کاف هه ستی نه ته وایهتی له بیر و هونن و دلسی
 خه لک ا ده جولاند و به هیزی ده کرد . شاعیر ونوسه رانی کورد له هه مو
 لاوه قه له میان ده ست را بویه و به شیعی میلی خه لکیان بو په کیتی
 و تیکوشان هان ده را و لاره ملی و پی ده سه لاتی و ده ست در پیژی
 ژاندارم و حکومه تی تارانیمان وه بیر خه لک ده هیناوه و زامسی خه -
 لکیان ده کولانده وه و ده بان هاروژاند .

له ماوه یه کسی که م دا کومه له ی ژی-کاف سنووری په راند و له
 کوردستانی گهرمین لقی دامه زرا . له سوله پمانسی لقی کومه له

به خيرایسی په ره ی ده گرت و لاوان و رونا کبیران له کومه له دا ناوی
خویان ده ننووسی . لقی کومه له له کرماشان ده سنی کرد به تیکوشان
و له ناوچه ی خوارووشیره گاژوسی ده کرد .

تیکوشانی کومه له ی ژی - کاف ته نیا له کوردستانی شیران نه هوو ،
ثامانج و ثاواتیکی کومه له بوخوی دیاری کرد هوو ، پیوستی به په ل -
هاویشن و بلاو هوو نه وهی لق و پوهی هوو . کومه له ی ژی - کاف
له هه وه لین ژماره ی گوکاری نیشتمان دا ثامانجی خوئی به م جوړه
دیاری ده کا . " کومه له ی ژی - کاف به هه موو تواناوه تی ته
کوشیت تا زنجیر و که په وه ی دیلی و ژیر ده سنی له ته ستوی نه ته وه ی
کورد دامالی وه له م کوردستانه لهت و کونه ی نیستا کوردستانی گوره و
ژیک و پیک بینهته به رهه م که هه موو کوردیک به سر به سنی تیا
بژیت " . (۲۸)

ثاشکرایه بو به جی گیاندنی ثامانجیکی وه ها به رز و پیروز
ده بواپه له گهل به شه کانسی دیکه ی کوردستان له گهل تیکوشه رانسی
کورد له هه موو پارچه کانسی کوردستان پوه ندی بگری . ریاز و تاکتیک
و ستراتژی خه بات و تیکوشان و هاو کاری دیاری بگری . هو شه و
مه به سته مانگی ثوتی ۱۹۴۴ لهجیای د الامهر پوهنه ری جولانه وه ی
کورد له هه رسی به شی کوردستان کوډه بنه وه . له م کوپوونه وه دا -
قازی مه لا وه هاب له لایه ن کورده کانسی تورکیاوه شیخ هوید الای
زینوی له لایه ن کوردستانی که رمینه وه و قاسمی قادری له لایه ن کومه -
له ی ژی - کاف وه به شداری ده کن . له م کوپوونه وه دا په یمانیک گری
ده ده ن که به ناوی په یمانی (۳ سنوور) ناسراوه . به گوږه ی ته و
په یمانه کورده کان به گیان و مال یارمه تی په کتر ده که ن " (۲۹)
له باره ی ته م په یمان و کوپوونه وه په دا حه سه ن ته رفه ع سه
روکی پهنووی ستادی ته رته شی شیران ده ننووسی . " به چاو پیکه و -
تنی سه مهولیکی (رمزی) کورده کان شیران و عیراق و تورکیا و سوریا له
شوپنیک که سنووری سی ولات ده که نه وه په ک پیک هیانسی کوردستانی
که وره نه خسه کیشرا ۶ هم چاو پیکه و تنه به ناوی (په یمانی سی سنوور

ناسراوه " (۳۰)

بېجگه له وه له کاتي شه ري بارزان دا کومه له ی ژي کاف له که ل
مه لا منه فا بارزانتی پېرته گری و له نامه يك دا پاش پېروزیایی و -
راکه پانده نسی پشتموانی ته م پرسپاران له مه لا منه فا ده کا .
" هولسی سه وره ی ئیوه چیه . آیا ادعای آزادی کوردستانی
عراق ده که ن ویا خود آزادی هه مو کوردستانی گیتی و ضمنا کوردستانی
تورکیا .

۴ موقفی ایوه برامبر سیاستی اجنبی له عراق وا چیه واگره اتوله طرف
ام سیاسته تهدید ویا خود اقتاع کران سه وره راته وه ستین ویا خود وام
ده کن .

۵ - راهی ایوه ده که سه وره ی مقدسی ایوه ناویکی عمومی ور بگریه
یعنی ادعای آزاد کردن ی هه مو کوردستان بکن وه بو ده ده بی هه مو کوردی
گیتی به مشوره تعاونتان له گهل بکا . وزیر قیاده ی ایوه لشکرکی کوردی له هه مو
کوردی گیتی تنظیم بگریه . بو اوش ده بی آماده کن بو حاضر بون له عقدی ماه
تعریک له محالی حاضر له ایوه وه هلتن تی استشاره ایوه و هه تلتن تی استشاره
ایوه تنظیم بگریه و جیگا وزمان تعیین بگریه بوا م ماه تعره چی له عرض عراق چی
له عرض کوردستانی ایران لهم ماه تعره دا هه مو مطالبی کورد به شکلی بیجانکی
ملی تعیین ده کریه وه له طرف هه مومان امضا ده کریه - ولهم ماه تعره د انضامی
عسکری کورد تعیین ده کریه و اجباتی هه مولا یه که سه وره ی ملی تعیین ده کریه .
۶ بی ویسته موقفی حزبی خوتان له گهل موقفی حزبی د وژمن بومان -
مفلا ویه وقت تعیین بفرمون له گهل موقفی عشائری کوردی عراق برامبر به
ایوه .

۷ بو آزاد بونی کورد طبعا ده بی سیاستی یه که له دول معظمه له گهلمان
بی به راهی ایوه ده ده وله ته ده ولتی شوره ویه راهی ایوه و به خصوصه چیه .
چونکو نایی علی الحیات بین له گهل هه مو د ولتان .

۸ له هه موی مهیم تری ویسته به صوره تیکی مستعجل اشتها دی خوتان
بیان بکن به خصوصی راهی انگلیس برامبر به سه وره ی ایوه و کوفتو گویان له
گهل ایوه چیه چونکی ایوه ازانین به تعلیق نایی انگلیس لهم سه وره یه دا

بی د مغل بسی .

۱ - ایوه زعمیکی اه زاد پرستن هیچ نهی مکافحی ظلم اه کن بو
عشره تی خوتان - وه کوردی ایران به روحی برایتی کورد ایه تی زور اشتیا -
قی هه یه بو موفق بونی ایوه بهر چی نوعیک بیه - و آماره یه بو یارمه تی ایوه
به گوبه یی مسامحه یی ظروفی سیاستی مملکتان وه که اه سوالانه اکین مقصود
مان اه یه که تا مهین یارمه تیکی زور گوره بو ایوه بکین و حرکتی ایوه بکه یسنه
حرکتی ملی عمومی تا کوله تا ریخ دا اه م فخره بو ایوه تسجیل بکریه .
له لایه ن - هه ثلن تی شعرای شاری آخ

ئه ونامه یه هر وه ک نوسراوه به بی ده ست لیدان لیره دا هینا ومانه
له سهره تاوه چه ند د بیریکمان وه لاناوه چونکه باش نه د مخوینراوه و نه نیا
پیروز بایسی بوو .

شیوه نوسین و نیوه روکی نامه که راده ی خوینده واری و کوردی وانسی
نوسه رانی نامه که نیشان ده دا . وشه ی (هه ثلن تی) که له
یهک د وو جی دا هاتوه مه علوم نیه چیه و له وانه یه ره مزیکی خوینان بی .
جا نه گهر ره مزیش بوو بی مه علوم نیه مه لا مسته فا له وره مزه که یشتی .
چونکه ئیمزا که ن ناخونریته وه . (شاری آخ) نه ویش مه معلوم نسیه .
له نوسینه که دا وشه و زاراوی کوردی که رمین و هیندی جار کویستانیش
تیکه له . له سه ر یه ک نه مه نیشان ده دا که نامه که له کوردستانسی
ئیرانه وه نوسراوه . شتیکی تر که له ونامه دا د یته بهر چاو سیاستی
کومه له په له حاست کوردستان و کوردستانی بوونی شعری هه ر
وه ها پالدان به سو وریته وه له بهرام بهر ئینگلیز دا .
نوسه ر .

به داخه وه به لکه و نووسراوه ی کومه له ی ژی- کاف به ده سته
وه نین . به لام له م یار داشته دا که کومه له داویه به (خه لیلی فهیمی)
وه زیری راویژه که ری حکومه تی تاران تا راده یه ک تامانج و به رنامه ی
کومه له ی ژی- کاف مان بوژوون ده بیته وه . کورت کراوه که ی یار داشته
که به م جوړه یه :

۱ - له لایه ن حکومه تی ئیرانه وه زمانی کوردی به ره سمی
دا بیری بو هه مووناوچه کانسی کوردستان که ژماره ی دانیشنوانسی
۳ میلیون پترة .

۲ - زمانی کوردی ببیت به زمانی خویندن و به ریوه به رهتی و دار که -
ری له کوردستانا .

۳ - فه رمان به ران له هه موو کوردستانا کورد بن .

۴ - شه و حاجه (مالیات) ی له کوردستان کورده کرپته وه شه پی
بو کوردستان به کار بهینرپته وه بو دروست کردنی خه سته خانه و
قوتابخانه و ئاوه دان کرد شه وهی کوردستان نه ک بو رازاندنه وهی تاران .
۵ - شهی شه داخوازانه له پارلمانا پاس بکرین و قانونیک دهر باره
یان دا بنرپت تا کورد دل نیا پی .

۶ - شه مه داخواری ئیستا مانن . به لام کومه له که مان ژی کاف
بروای ته وای هه یه به وه که (هه قی دوا روز دانان) تعین سرنوشت
مانیکی ئاسایی سروشتی یه بو هه موونه ته وه پهک . له به ره وه
پیوسته دوا ی کوتایی شه ری جیهانگیری دوه م لهم لایه نه وه گفت و گو
بکری ، وه هیچ گومانی نیا نیه که کورد خوئی دوا روزی خوئی دا شه پی .
۷ - کومه له شه م یار داشته بلا و ده کاته وه وه نه ته وه ی کورد
که چاره نووسی خوئی دانا حکومه تی ئیران شه و سا به دراوسیه کسی باش
و به وه زن داته نی . (۳۱)

وه ک له م یار داشته وه ده ر ده که وی ، کومه له ی ژی - کاف
مافی دانانی چاره نووسی وه ک ستراتیژی خوئی یاری کرد وه و باسکردنی
شه م مه سه له ی بو دوا ی برانه وهی شمیری جیهانی هیشتوته وه . به م
هیوایه که دوا ی شه ر و تیشکانی دیوه زمه ی فاشیزم که لانی ژیر دست

فازاد بن و گه لی کورد پیش چاره نووسی خو به ده ستی خو د یاری بکا .
کومه له ی ژی - کاف راخوازه کانی هم یار داشته ی وه که تاکتیک
هوقوناخی سرده می شهر هیناوه ته گوری .

کو پینی قه ندر و شه کر

کومه له ی ژی کاف به چالاکی بهیری کورد ایه تی و هه ستی
نیشتمانیه روه ری له کوردستان بلا و ده کرده وه و کومه لانی خه لکی
به یه کیتی و خه بات بانگ ده کرد .

سروک عه شیره ت و ده ره به گسی کورد پیش شه ق و شه پانکاری و
سوکایه تی ژاندارم و بهند یخانه ی قه سری قاجار و ژیر ده ستی یان له
بیر چوو بو وه و به نهینی له گهل پاشماوه کانی حکومتی شیران که
هیشتا له نازربایجان و سنه مابوونه وه پیوهند یان ده گرت و ناماده پیسی
خویان جار یکی ده که ش بو نوکه ری حکومتی تاران راده که یاند .
رهژی شیران که له کونه و هجسن و بنه چه که ی ده ره به گئی کوردی
ده ناسی، بریاری را کو پینی قه ند و شه کر به دا به کوردستان . به لام
ده بوایه هم قه ند و شه کره که گویا ده درا به خه لکی کوردستان درابا
به خواوه ن ملکان . له مریگایه وه ده ره به گئی کوردی بوخه یانه ت دانه -
خوره ده کرد . دمه به گه خواوه ن ملکی کورد که بو وهر گرتنی شه کرو -
قه ند سر شانی خویان ده پجری، چیا و که ژ و خر و د ولی کوردستانیان
به ناوی گوند و ناوایی ده نووسی و پیناسی مرد و وزیند ووی فه قیر و هه
هه ژاری گوند یان کو ده کرده وه و کو پینیان پی و ده رده گرت .
حکومه تی تاران باش ده یزانی که هم گوند و ناوی یانه له کوردستان
نین و خه لکی کوردستان هینده نابن به لام ده یویست به قه ند

وشه کر بیان خنکینی و بیان به ستیه وه .

شاعیر و نووسه رانسی نیشتمانیه رومر که زوربه بیان له ده وری کومه
لهی ژی - کاف کو بیوونه وه هه لووست وکرده وهی دهره بهگ و سردار -
عه شهیره تسی کورد بیان له قاوده دا وریسویان . شاعیری پاییز
و باپیری هه ژار له م باره وه ئابرووی بوّده ره به لان نه هیشتبوووه .

خوا لی خوشبوو (فانی) که خوشی له عه شهیره تسی پزدهمر بوو به سته
شاعیری : " قسیمک دیته سمر زاری ده لیم بیلیم وناویم
له باسی خان و ره فتاری ده لیم بیلیم وناویم
بو کومه له ی نارد بوو له نیشتمان دا چاپ کرا . به دوای شه ودا هیمین
شاعیری مه زنی کورد قوستیه وه وه پشتیوانسی کومه له به راشکاری
کونسی :

" هه چیکي بئته سه ر زارم - شه من ده یلیم و بی باکم
ته گهر چسی بیکه س و زارم - شه من ده یلیم و بی باکم
" شه وهی ئاغایه بیکاره - جه بون و قه لس و لاساره
دزی و ریگرتنی کاره - شه من ده یلیم و بی باکم
" شه وهنده گیز و بیهوشن - شه ئاونا موسی ده فروشن
له بو ئازادی نا کوشن - شه من ده یلیم و بی باکم
" خودای ئاغازه تان قه نده - له بو قه ندن هه موو بهنده
به حالی وان ده که م خه نده - شه من ده یلیم و بی باکم
" شه وانیه ئیسته سه ر دارن - جه فاجون و ستمکارن
خولامسی هول و دینارن - شه من ده یلیم و بی باکم
" به شهو تا روز ده که ن ته گبیر - چه ملکیکی بکه ن داگیر
چه دامایک بکه ن یه خسیر - شه من ده یلیم و بی باکم
" له بمر زولم وجه فای وانه - وه ته ن یه کباره ویرانه
هه زار خوزگه م به بیگانه - شه من ده یلیم و بی باکم
" له شه رم و شهوه یسی مردم - به خوهمن که ر بلیم کورد م
که ئاغایه ئابرووی سرد م - شه من ده یلیم و بی باکم

(۳۲) له گوکاری (نیشتمان) ئورگانی کومه لهی ژی - کاف دابسته

شيعریکی دیکه بلا و بسوه که زار به زار ده بیژراوه و ده ره به که کانی ریسوا
ده کرد .

" میلله تیک هه ن له نیومه عا شیره ت
" خو به خو شیر له غه یه بی غیره ت
" هه رکه تورکی کوتی : " چه کین دالی "
" کونه مشکلی له وان نیه خالی "

دیاره خاوه ن ملکی شه و تون هه بوون ، ببوونه شه ند امی کومه
له ی ژی - کاف و به هه موو تواناوه له خزمه تی که ل ونیشتمان دابون
به تغه نک و شه سپ و سواره ی خو یان هیزی ئیجرا یی کومه له بوون .
کاک سه عیدی قوی یه کیک له و پیاره ئازا و جوامیرانه بوو که
هه شت نو سواری به موچه و به رات و تغه نکی خو راکرتبوو شه و روز
له خزمت نیشتمان و کومه له دا بوو .

کاکحه مه دی سه روکانی (حه مه دی قادری) که له کوماری
کوردستان دا بوو به کاپیتان و میدالی قاره مانی وه رگرت ته واوی ژبانی
خوی بو په ره پیدانی کار وباری کومه له ته رخان کرد بوو . کاکحه مه
هه تا مرد هه ره به ئاخ و که سه ری ئازادی کوردستان و زرکاری که لی
کورد هه وه ژبانی برده سه ر . که لیک جار تووشی ده ره ده ری و زیندان
و شه شکجه و چه رمه سه ری هات . هه زار بوختان و تومه تی نا -
ره وایان بو هه لبه ست . هه ره تاوانی تیکوشانی سیاسی
ته نانه ت براو تاپه ی خوشی لیی ده پرینگانه وه . به لام کاکحه مه دی
سه روکانی که به (کاپیتان قادری) ناسرا بوو تا مردن به ریپازی ئازادی -
خوازی ، به ریپازی کورد ایه تی پیشکه و تنخواز و به ریپازی سوسیالیزم وه فا -
دار مایه وه . کاکحه مه د له سه ره مه رکدا کوتی : " به منداله -
کانم به دوسته کانم بلین من وه ک کورد یک بو ئازادی کوردستان ویاوم .
من کومو نیست بووم ، شه م ریگایه به ریگای زرکاری که له که م ده زانم . -
شه وانیش هه روا بزین " .

کاکحه مه دی قادری له م سمر و به نده دا که خان و ده ره به گی
کورد بو کویینی قه ند و شه کر ملی خو یان ده شکاند به نازناوی (جهنگی)

به سته شيعريکي بلاو کرده وه که چه ند شيعرم له بهر ماون و به يادی
 ته م نيکونه ره و ته م هاوری به ريزه ليژه دا بلاويان ده که به وه :
 " کورده هه سته، پشت بهه سته، رامه وه سته، توند برو
 " وه ختی نيشه، دامه نيشه، ده سته ته ژنووره نجه رو
 توده زانسی ميلله تسی جوو ته سلو نيزادی چ جوو
 " چوون ره وايه توزه ليل هسی و ميلله تسی جوو سه ره به خو
 گه رچی ميژو نوده نووسن ميلله تسی کوردي ره شيد
 " من ده ليم که متر له جوونه خان و ثلغا بستی درو
 " نيشتمان دايکی مه سوو گايان و ثلغا چسی نه گوت
 " مؤشی گه ر دايکی بگين جارک ده لسی ته ی دايه رو
 گه رچی خوشی خانه (جه نگی) خانسی وا به زياد نه بی
 " روزمنی مه شه و بيداره و نيمه نوستون نيمه رو"

کاره ساتی شاره وانی مه هاباد

له سه ره تاي سالی ۱۹۴۳ شه قل و نيشانسی حکومه تسی تاران
 له شاری مه هاباد ته نيا شاره وانی مابوو که ۱۰ - ۱۵ پاسه وانسی
 عه جه می تيدا مابوون و ده سه لاتی هيچيان نه بوو مه که ر راپورت
 بده ن و شه يتانيان بگردايه . ده سه لاتوکار وباری شار و ده ور و سه ر
 به کرده وه له ده ستکومه له ی ژی - کاف دابوو. له م کاته د اژنرال
 (هوشمند افشار) که فه ر مانده ی له شکری روژ تاوای شيران بوو بوسر دانی
 ناوچه دئته مه هاباد . به لام له لايه ن کومه لانسی خه لکه وه به
 خو پيشانان وهه راو به رده بارن پيشوازی ليکرا . ژه نرالی ناو براو -
 نه يتوانسی له مه هاباد بمينيته وه و به په له پروژه خوی ده رياز کرد و
 مه هابادی به جی هيشت .

له مانگی مای ته م ساله دا کو بوونه وه په کسی که وړه ی خه لک بهو
 بیستنی وتاری عه زیزخانسی کرمانج له نیزیکمه پدانی چوارچرا
 پیک هات . عه زیزخان په کسی له ناغایانی به گزاره و پیاوړیکی زانا و
 پیشکه وتنخواز و دیموکرات بوو . هه رته وده م زه وپه کانی خوی به
 سرره عیه ته کانی دا به شکر بوو . عه زیزخان وتاره که ی له سه ر
 میژوی زمان وئه ده بی کوردی ده ست پیده کاوهه ستی خه لک
 ده بزونی و پاشان راده که یه نی که پیوسته شوینه واری حکومتی
 تاران له کوردستان به جاریک ره ش بگریته وه . داوا له خه لک ده کا که
 شاره وانی کو بکه نه وه . خه لک به وتاری عه زیزخان ده هاروژین
 و به ره و شاره وانی ده که ونه بی . پاسه وانی عه جه م که له
 شاره وانی دا بوون ته قه له خه لک ده که ن وعه ولای مینه خالند
 وه بهر گوللهی پاسه وانان ده که وی وده کوژری . ئیتر خه لک شاره وانی
 په لامارده دن وچه ند پاسه وان ده کژین و هیندی راده که ن و
 ئاخرین شوینه واری ده سه لاتی چه ندین ساله ی حکومتی ئیران
 له مه هابار پاک ده کرپته وه .

روود اووبه سره هاته کانی کوردستان هه ر له لایهن بیگانه و نه -
 یارانسی کورد نوسراونه وه . دوو که س له سه رجولانه وهی ساله کانی
 ۱۹۴۱-۱۹۴۶ ی کوردستانی ئیران نووسپویانه . په کیان حه سه ن
 ته رفه ع سه روکی پیشووی ستادی ته رته شی ئیران و ته وی دیکه ن ویلیام
 ئیگلتن ی ته مریکایی په .

حسه ن ته رفه ع که خوی سه روکی ستادی ته رته ش بهو
 له م باره وه ده نویسی : " له مانگی مای ۱۹۴۳ هیندی له خه لکی
 مه هابار بوچه ک کردنی که لانتیری شاره وانیان په لاماردا . پانی
 ماوه یه ک ته قه که لانتی ریان ویران کرد و هیندی پولیسیان کوشتن .
 به م چه شنه ئاخرین نیشانه ی ده سه لاتی ئیران له مه هابار کویر
 کرا په وه " . (۳۳)

به لام با بزانی کابرای ته مریکایی له و باره وه چی ده نویسی ؟
 به و شه رته ن ویلیام ئیگلتن له سه ره تا ده نویسی :

"کاتیک کوماری کوردستان رُوخا کورده کان ته واوی سه نه ر و به لگه و نووسراوه یان له به یین برد . له لایه کسی دیکه ش کار به ده ستانی شیرانسی نه یانویست بیروه وه ری تالی کاره ساته کان بو هه میشه زیند و بمینیته وه ."

به لام به و حاله ش ئیکلتون له باره ی کاره ساتی شاره وانیه وه ده نووسی "مه سه له ی قه ند وشه کر بوو به هوئی ته وه که تاخرین نیشانه ی بونی ده وله تی شیران له مه هاباد که شاره وانسی بوو له مانگی مای سالی ۱۹۴۳ د له شار کو بگریته وه . شه و ده م زور به ی خه لک ته نانه ت فه رمانبه رانی ئیداره کانسی ده وله تیش کاتی وه رگرتنی قه ند وشه کر هه زار فیلیان ده کرد . بو نمونه پیناسی مرد وه کانیمان رهش نه ده کرد وه وکه لکیان لی وه ر ده گرت . به ناوی ته مگوند انه ی که هه ر نه بوون قهند وشه کریان وه ر ده گرت . شه و ده م زه مانی شهر ولات شیواو بوو . ئیداره کانسی نامار و سه بتی شهحوال نه یانده توانی به م کاره رابگه ن .

د ریزه پیدانی ته م کاره بوو به هوئی سه رسهر مانی حکومه تی ناوه ندی که چوون وا خه لک زیادی کرد وه . هه وه لین کاری ده وله ت شه وه بووکه ژماره ی ته واوی خه لکی شار وگوندی ناوچه ناماده بکا و بیان دا به شاره وانسی . شه م کاره کرا و ریزو ژماره دران به شاره وانسی مه هاباد بیکومان شه به لکانه خه لکیکی زوریان له دا و ده خست . له بهر شه وه خه - لکیکی زور کلکیان به ته له وه ده بوو بریاریان دا هه ر چونیک بسی شه م - نامارانه له شاره وانسی بینه ده ره وه .

روژیک د وا ی نیوه رو پاش ته واو بووسی کار هیندی له خه لکی مه ها - بار له مه پیدانی چوا جرا کوپوونه وه تا گوئی بو وتاری عه زیز خان ناویک رابگرن که باسی مه سه له ی میلی ده کرد . پاشان بریاریان دا که عه ولای مه نه خالند بو شاره وانسی بنیون وه م ژمارانه وه رگریته وه . ناو براو چوه شاره وانسی به لامه بهر چه ند کولله که وت که به هه له له شاره وانیه وه هاویران . شه م کاره بوو به هوئی ته وه که شاره وانسی په لامار بدری که زیا - نیکی زوری به دا وه بوو . هه وت پاسه وانسی ترکی ئازربایجانی کوژران "

(۳۴) ویلیام ئیکلتون بی ته وه باسی سه رچاوه به ک بکا یا بو قه کانسی ، به لگه به ک بمینیته وه به هاسانی به نوکی قه له ده په وی راسته -

قینه ئاوازوو بکاته وه و خه باتی ره وای خه لک به قه ندوشه کرهک ببه -
 ستیته وه که قه تزه حه تکیشانی کورد وه ریان نه گرت و تامیان نه کرد .
 زهر ئاشکرایه قه ندوشه کرهده ره به کوسهروک عه شیره ت وه ریان ده -
 گرت و نیشتمانیان پی ده فرۆشت . هیندی تاجر و کار به ده ستی مه ها
 بادیش له م خو فروشیه دا شه ریکه بون . ئیگتون وه ک خوئی ده نووسی له
 کورد ستان نه بوه جا داخواج کورد یکی حه لال زاده درۆی بو هوند -
 ونه وه و نه شی و بستوه له کتیبه کی دا ناوی به ری .

نوویاتی دایکی نیشتمان

له سه رهتای سالی ۱۹۴۵ دا کومه له ی ژیکاف کتێوما پشی
 (دایکی بیشتمانی) بیک هینا . نه ونومایشه که هه وه لهین تیاتری هو -
 نه ری سه رکه و تووی کورد بوو له هه مووناوچه ئازاد کراوه کانی کورد -
 ستان له لایه ن کومه لانی هه راوی خه لکه وه به که رمی پیشوانی
 لی کرا . تیاتری دایکی نیشتمان که ره زهلی و ژیر ده ستی و داگیر کراوی کورد
 و کوردستانی وه بهر ده خسته وه و گری دانی په یمانی سه عه ئابادی
 نیشان ده دا ویاشان روله کانی گهل راده په رین و به شیر زنجیری کو -
 یله تی و دپلی بیان له ده ستوقاچی دایکی نیشتمان ده پچراند و ئازا
 دیان دن کرد خه لکه به جاریک ده هاته جوس و هه ستی تاییه تی
 له دلی خه لکه و کومه ل دا شه پولی ده دا .
 کاتیک خوا لسی خوشبوو (نه هری) به و ده نگو خوش و به هه وای
 تاییه تی نه مشیعه ری ده خوینده وه به جاریک خه لکه ده که و ته کریان
 و ژیر ده ستی خوئی وه بهر ده هاته وه ؛
 " له روزنامه ی دیواری که چه داری چه رخی شه فتوری
 ده نوی تالیعی کورد که و ته بهرجی مه وجی ده یجوری

له به ربي فكر و تفكر امسى روئوساي عه شاپر بسوو
كه روزى كورد مو به د دهل بسوو به تاريخى و ده يچورى
" برا بهرى چرايه كى بكه ن تاريخه شه و د ا دى
" قياميكي بكه ن تا فرسه ته بيكه ين به جه مهورى "
به لى شه م شيعره ته نانه ت (وسيني حه مه د ناغاي) براى قهره
نى ناغاي مامه شيشى ده خسته گرين و به كور ناوى به چاوان د ا ده هاته
خوار .

بيجكه له نواينى دايكى نيشتمان " مير مير بنيش له مه هاباد هاته
كايه وه . مير ميرين كه د ا ب و ره سميكى كونسى كورد بوه و شه مري (مير)
ته واو شه نجام د راه له مه هاباد بارى سياسى به خووه گرت و بسوو
كو كرده وهى يارمه تى و پيك هيئانسى هيئى چه كد ار كه لكى زورى لى
وه رگيرا .

چیزیں دیوکراتی کوردستان

نوتی ۱۹۴۵

له م کاتنه دا که کومه له ی ژی کاف له سه رانسه ری کوردستانی
ناوه ندی و ته نانه نت له سوله پمانی و کرمانشانیلق و پهنی هیلور
ده بوونه وه له شاری مه هاباد به پاننامه بهک به نیمزای ۷۲ که س
بلا و کراپه وه و دامه زرانی چیزسی دیوکراتی کوردستان را گه -
په نرا . زور کس له دامه زرنهرانی کومه له ی ژی - کاف نیمزایان به
ژیری ته و به پاننامه وه نه بوو . له م ۷۲ که سه ۳۴ که س خاوه ن -
ملك ، ۱۸ که س بهرزواری شار ، ۱۶ سه روك هه شهه ت ، ۱۰ رونا کهر
و چوار که سین پیاوی تابینی بوون . ده قی به پاننامه که تاواپه .
بیسمل لاهی ره حمان و ره حیم

هاونیشتمانان برامان

ناگری شهری دوهه می جیهانی که له لایهن وه ژیر پتی خرائی
دیوکراسی وه به ده ستی دوزمانی نازادی ده ست پتی کرا بوو به پاسکی
به هیزی سمر بازانی ولاته کانی هاوپه پمان کوژاندراوه . جیهانی
دیوکراتی سمر که وت وه جیهانی فاشیزم که ته بوست نه ته وه کان و گه -
له کانی جیهان بخاته ژیر نهاره تی مستیک ری گر و خون خور به
ته واوی نابووت بوو . همر چلونیک که چاوه روان ده کرا ریگی نازادی
بو نه ته وه و گه لانی جیهان تاواله کراوه .

سه سرو ته واوی گه لانی جیهان ته یانه وی له م ریگه په ی که
تاواله کراوه ته وه سوود وه ر بگرن . شهوان ته یانه وی له م وادانه ی که له
پاکتی میژوسی ئاتلاننیک دا دراوه سوود وهر بگرن . شهوان ته یانه وی کارو
باری خویمان به ثاره زووی خویمان به جی بگه په نن .

نیمه کورده کان که له شیران ته ژین به دینژایی چه ندین سال و

چه ندین سه ده له پیناوی مافی نه ته وایه تی وهاوجیگایی خو-
 مان داخه باتمان کردوه و له م ریگه په دا قوربانیه کسی زورمان داوه .
 به لام حاکه دیکتاتور کانی ئیران هیچ کاتیک بو بیستنی پیوستیه کا-
 نسی ئیمه ئاماده نه بوون وه ته نانه ت نه پانهپشته له و مافانه ش که به گو-
 یزه ی قانونسی نه ساسی دراوه به نه یالات و ویلا یاته کان سود وهر بنا رین
 نه وان به هوی گولله و بو مبا و توپ و گرتن و ته بعید و کوشتن و په خسیر
 کربن وه لاسی ئیمه یان داوه ته وه . به تاییه نسی له سرد ده می دیکتا-
 توری بیست ساله ی ره زاخان دا ئیمه بوله به ر کردنی جل و به نگی
 نه ته وایه تی کوردیش نازار نه بوون . نه وان به هوی نووکه نیزه
 به هوی نه فسه ره د ز وریگر و خائینه کان ته وایه مه و جو د به تی
 ئیمه یان زیان و ناموسی ئیمه یان خستبوه ژیر پی . نه وان بو ناهوت
 کردنی نه سلی ئیمه له هیچ چه شنه کاره ساتیکی دروندانه و پی
 شه رمانه نه پرنگاونه وه . ناخر ئیمه شزاده میزادین ئیمه ش میزور
 زمان ریو وشوین و دابی تاییه تی خومان هه په وه نه مانه مان
 خوش نه وی . بوچی نه بی مافی ئیمه بی شیل بکریت . ؟ بوچی
 نا هیلن به زمانی زکمان منداله کانمان په روه رده بکه بین ؟ . بو
 چی ناهیلن کوردستان بیته ولاتیکی خود موختار و له ریگه ی شه -
 نجومه نسی ویلا په تیه وه که له قانونسی نه ساسی دا دیاری کراوه
 کار و بار به ریوه بجر دریت ؟ .

هاو نیشتمانی خوشه ویست پیوسته نه مه ش بزانهین که هه ق
 نادریت به لکوو هه ق ده ستندریت . بو نه وهی هه قی خومان -
 ده سه لاتی نه ته وایه تی وهاوجیگایی خومان وه ده ست بهینین
 نه بی خه بات بکه بین . به هم خه باته په کیه تی و په گرتن پیوسته .
 بو نه مه نه شکیلات و ده سته ی پیشره و پیوسته . دامه زران و -
 ده ست به کار بوونی حیزبی دیموکراتی کوردستان له مه هابار بو
 نه م ئامانجه په .

هیوه هاو نیشتمانی خوشه ویست نه بی چاو وگونی خوتان
 ئاواله بکه نه وه . له ده وری حیزبی خوتان وه خر بن وه بو وه ده ست

هینانی مافی قانونی وه نه ته وایه تی خوتان فیدا کاری بکه ن .
حیزی دیموکراتی کوردستان سه روک وریکه نیشان ده ری شهوه یه . به ته
نیا له ژیر ئالای ته حمیزه دا نه ته وه ی کورد له خه ته ری تیدا چون
نهجاتی ته بیت . وه مه وجود یه ت و ناموس و پهورستیه کانی نه ته وا-
یه تی ته و پاریزگاری لی ته کریت . به ته نیا به هوی ته م حمیزه
که لی کورد ته توانی له نیو سنووری ده وه تی ئیران دا خود موختاری
خوی وه ده ست بخت .

هاو نیشتمانانی خوشه ویست ائیمه جیا له مافی قانونی و
ئینسانی خومان شتیکی ترمان ناوی . شواری ئیمه له وه ندانه ی ژیره
وه دا به کورتی نیشان دراوه . ثم شواراننه بخویننه وه وه له هه مو
پیاویکی کوردی حالی بکه ن .

ته مانه شواره کانی ئیمه ن :

۱ - نه ته وه ی کورد له داخلی ئیران دا بوهه سورانی کار و-
باری مه هه للی خوی سه به خو وئازاد بیت . وه له سنووری ده وه
تی ئیران دا نه ته وه ی کورد خود موختاری خوی بخته ده ست
خوی .

۲ - مافی خویندنی به زمانی زکماکی خوی هه بیت وه ته واوی
کار و باری دا ئیره کان به هوی زمانی کوردی به رهوه بهردریت .
۳ - له سه رهسانی قانونی ته ساسی ته نجومه نی ویلایه تی
کوردستان به زویی هه لهژیردریت به ته واوی کار و باری کومه لایه تی
وده وه تی رابگا وچاوه دیریان به سهردا بکات .
۴ - کار به ده ستانی ده وه ت به بی قسه ده بی له خه لکی
مه هه للی بن .

۵ - ته بی له سه ره ساسی قانونی کشتی دا له نیوان لایه بی
وخواه ن مو لکاندا پیک هاتنیک پیک بهیندریت وه دا روژی هه ردوک
لا رابین بکریت .

۶ - حمیزی دیموکراتی کوردستان تی ته کوشیت که له خه بات
دا به تاییه تی له گهل نه ته وه ی ئازربایجان وه که له کانی تری که له

ئازر بايجان ئە زىن لە ئاسورپە كان و ئە رە نپە كان وەتە بە كپە تى و برا
بە تپە كسى تە واو پىك بەهپىت.

۷ - حىزى ديموكراتى كوردستان بە ئامانجى بە رە و پيش بردنى
كشت و كال و بازرگانى كوردستان و پە رە پيدانى كار و بارى فە رەهنگ
و تەندروستى وە باشتر كوردنى ژيانى ئابورى و مە عە وى گە لى كورد
دە ست ئە كات بە سود وە رگرتن لە سامانە كانى سروشتى وە كانگاكانى
كوردستان وە لەم رىگە بە وە نى ئە كوشيت .

۸ - ئيمە ئە مانە وى بە تە واوى گە لە كانى ئيران هە لى تىكوشين
بە ئازادى بە ريت بو بە ختە وەرى وە پيش كە وتنى نيشتمانى خوبان .

بۆ كوردستانى خود موختار و ديموكراتىك

پانى بلا و كرنە وە ى ئە م بە پاننامە بە ئيتىر تىكوشانى كومه لە ى
ژى - كاف راوە ستا و هيج ئاگادارپە كيش لە لا پە ن كومه لە ى ژى -
كاف وە لە سە ر راوە ستانى تىكوشان و يا گوڤينى نا و يا هە لوه شا -
نە وە ى خووى بلا ونە كرا پە وە .

د وكتور ژيگالينا روژ هە لاتناسى سوويتى لە نووسراوە پە كسى خوى

دا بە ناو و نيشانى " كومارى مە هابار ديسامبرى ۱۹۴۵ ر ئوكتوبرى ۱۹۴۶
كە هيشتا بلا ونە كراوە تە وە دە نووسى : " تىكوشانى كومه لە ى ژى -
كاف لە ناوە ند و خوارووى كوردستان كونه پە رستى ئيران و جاسوسە كانى
ئىنگلىزى هاروژاند و كە وتنە هە ول و تە قە لا پوساز كرنى نا كوكى لە
نيوان ريبە رانى كومه لە ى ژى - كاف و لە ئە نجام دا كومه لە ى ژى -
كاف لە نيوى د ووهە مى سالس ۱۹۴۵ دا نە ما ."

کۆمه له ی ژێ . کاف بو ساز بوو

بو تێک پهو؟

وه لام دانه وه ی شهو (بو) یانه نه ختیک د ژواره . نووسه رو
میژوو نووسانی کورد تا ئیستا به وردی له م مه سه له گرنکه یان نه کو .
لیوه ته وه . نه که ر جار و بار به هه لکه و ت قه له میان تیی هه له نکوت
بسی، ته نیا به هینانی ناوی ژێ . کاف و شوینی پیک هینانی و ناوی دا .
مه زینه رانی به سیان کرد وه .

هیندی له نووسه رانی کورد، هه ره وه منده واز دینن که بلین " چونکه
کومه له ی ژێ . کاف ریکهراویکی نا سیونالیست بووده بهوایه جیگای
خویدا به حیزبکی دیموکرات .

هیندیکی دیکه له باسی کومه له ی ژێ . کاف دا له خویدا نابین
کاکل و سیاسه تی کومه له روون بکه نه وه و بلین کومه له ی ژێ کاف له
کوردستانی ئیران ریکهراوه بهکی ناسیونالیستی کورد بوو . لایان وایه
نه که ر باسی ناسیونالیزمی کورد بکه ن، کافر ده بن ویا خو به کونه په .
رستیان دا ده نین .

نووسه رانی بیگانه ش به بسی سه نه د و به لکه له چوار چپوه ی
به رژه وه ندی خویدا دا کومه له ی ژێ . کاف لیک ده ده نه وه .
به بهر ورا ی من نه گهر شه م بهزین کومه له ی ژێ . کاف ریکهراوه .
په کی ناسیونالیستی کورد بوو نه ک هه ر کافر نابین و تاوانیکمان
نه کرد وه به لکوو واقعه تیکمان پاس کرد وه که له ل هه ل وه رچی
نه و سای کوردستان دا گونجاوه . کومه له ی ژێ کاف نه که ر ریکهراوه .
په کی ناسیونالیست (واته پاتریوتیست) نه بایه نه که ر له ریکای وریا
کرد نه وه ی هه ستی نه ته وایه تیه وه تیکوشانی سیاسی ده ست پستی

نه کرد بايه و له م ريگا په وه هه ستي نه ته وايه تي نه جولاند بايه
و مه سه له ي کوردي له گشت مه سه له په ك بي گرنگتر نه بايه چون له
تواناي دا ده سوو له ماوه په کسی که م دا تاوا په ره بستيني و لق و پوپ
ده رگا و له به شه کانسى د يکه ي کوردستانه وه تپکوشه رانسى کورد خو
بو ژير سڼيه رى شه وپکوتن ؟ .

هه روه ك له به رايسى دا باسکرا کومه له ي ژى - کاف له
بارى نيو خوږى په وه له هه ل و مه رجپکدا اپيک هات که کورد به رهو
توانه وه ده چوو. زمين و شه ده بيات و جل و به رگ و گشت د اب و شوين
و نه رهتې کورده وارى کور کرا سووه. خه لك ده هات زمانى خوږى له
بهر بچيته وه ويا له بېريان ده برده وه. کوردستان له بارى سياسى و نيزا
سى، نه هه نگى و کومه لايه تپه وه کرا بوه موسته عه ره په ك ته نيا
ناوى موسته عه ره ي له سه ر نه بوو ده نا ده بوايه سه د تاوات به موسته -
عه ره بخوازي .

له بارى نيو نه ته وه يسي په وه ساز بوونى شهر له شوروى و تپوه چوو
نسى په کيتى سوويتى، سه قام گرتوويى و د مه لانسى حکومت ته د پکتاتو -
ره کانسى له رزوک کرد بوو. هاتنى شوروى هاو په پمانه کان بو شيران -
ريژيى د پکتاتورى ره زاشاي رووخاند بوو. بوونى شوروى رزگار که رى
په کيتى سوويتى له کوردستان، ده ره تانسى بو تپکوشانى سياسى و راهه رهن
و هه ستاندنى مافى نه ته وايه تى پتپک هينا بوو.

۱۴ ي ثوتى ۱۹۴۱ "مه نشورى تاتلازتيك" بلا و کرا بو وه که له
بهندي ۳ دا گوترا بوو "دوو ولاتى شه مريکا و شينگليز مافى هه سوو
نه ته وه په ك له هه لېزاردنسى چه شنى حکومت تپك که خوږيان به
باشى بزانن رېزى لى ده گرن و هيو دارن شه و ميله تانه ي که تا شپستا
به زور له مافى حاکميه ت و سه ر به خوږيى پى به شکران به مافى
خوږيان بگه ن ."

له هه ل و مه رجي تاوا را بېچکه له ريکخراوه په کسی نيشتمان په -
ره و هپچ حمېزب و ريکخراوه په ك نه يده توانسى کومه لانسى خه لك بو
وه ده سته پنهانسى مافى راگير کراوى نه ته وايه تى هان بدا. کومه له ي

ژڼې کاف هم ریکخوا و هیه هوو هه ر بڼه ش به هه ق ناوی نرا هوو
"کومه له ی ژباندنه وه ی کورد".

پېویسته لهباسی ناسیونالیزم دا، ناسیونالیزمی نه ته وه ی خاوه ن
ده سه لات و فسه رمانره وا که نامانجی ژڼر ده سترکردنی که لانی دیکه و
سه ر ده کیشیتته شو فینیزمی مه زنیخواز وراگیر کردن له که ل ناسیو-
نالیزمی نه ته وه ی بن ده ست و مافخوراو که ده یه وی کوتی دپلی و
بن ده ستی بپچریننی و به سه ر به ستی بزی لیک جیا بکه پنه وه . خه
سه له تی بن چینه یی ناسیونالیزمی نه ته وه ی بن ده ست نیوه روکی
دیموکراتی و ره وتی دژی تیمپریالیستی و ئیستعماری هه یه .

سه حه د سوکارنو که به تیکونه رهکی دژی ئیستعمار و به نیشنمان -
په روه رهکی که وره ناسراوه ده لی . "ناسیونالیزم بو ئیمه که لانی ناسیونالیسم
و نه فریقا نارانیکی که نج و پېشکه و تنخواز و سمر چاوه ی تیکوشانی ئیمه په "
(۳۵)

بېجکه له وه زور که س له ریڼه رانی جولانه وه ی رزگارخوازی نیشنمانسی
ناسیونالیزم یان له هه ل و مه رجیکی دپاری کراوی میزوسی د اوه که
کاکلی ئیده ټولوزی و ریازی هیزه کانی دژی ئیستعمار قه بلانده وه .
جه واهیر له عل نه هروده پکوت . "دوا روزی هیند ده پتی له
رهکای پیوه ندی ناسیونالیزم ونوی خوازی په وه دپاری بکری . ناسیونا-
لیزمی تازه هه لکه رانه وه په دژی تیمپریالیزمی بېگانه و کونه پهرستی"
(۳۶)

دپاره که م هیزانه ی له جولانه وه ی رزگارخوازی نیشنمانی د اوه هدا
ری ده که ن و له ژیر ئالا ای ناسیونالیزم دا کورده بنه وه له په ک روانکه وه
نارواننه جولانه وه و بو چوونیان وه ک په ک نیه . بورژوازی له ئالا هه -
لگری ناسیونالیزمه بو چوونسی له کهل وهرزیران وه زه حه تکیشان له
ئاست ناسیونالیزمه وه فه رقی هه یه . زه حه تکیشانی شاروگوند ،
روناکپیرانی دیموکرات و شورشگیر، ته نانه ت و رده بورژوازی میله نی
بن ده ستین له ناسیونالیزم دا رزگاری و دوا روزی سوسیالیزمی عیلمی
به دی ده که ن و ناسیونالیزم دژی ده ره به گایه تی و تیمپریالیزم وراگیر

که ره کار ده هینن . به قه ولی شه حمه د سوکارنو : ناسیونالیزم
ناتوانی پیشکوی گول بکا مه که ره باخی نینتر ناسیونالیزم د ا -
هه ل بک " (۳۷)

د یاره ناسیونالیزم کاتیک به لای راست د ا بکه وی وقازانجی خوی له
نه بوون و ژر ده ست کردنی گه لانی تر د ا ببینی و له ریازی جولانه -
وه د ا ده ست بو نینتر ناسیونالیزم و کونه په رستی د ریژ بکا بکه وینه سه ر
ریازی چه وت و چه ولی د ری سوسیالیستی و د ژ به حیزه کوموونیسته -
کان و به هه وای " جیهانی نازاد " هه لپه ری و دوست و د وژمنی
خوی نمانی و ده ست به کلکی د وژمنی نه ته وه ی خوی بگری ، شه و ده م
نینتر نه ک هه ر پیشکه و تنخواز نسیه به لکوو د وا که وتوو و کونه په رستی
و بو جولانه وهی نیشتمانی نه تهوه که ی خوی زیانی هه به .

کومه له ی ری - کاف راست شه و ریخراوه ناسیونالیسته نیشتمانیه -
روه ره بوو که بو هه ل و مه رجی شه و روزه ی کوردستان خولقا بوو .
د اوای " د ا مالینی زنجیر و که له وی د یلی و ژر ده ستی له شه ستوی
نه ته وه ی کورد . ده کرد و ده پووست له م کوردستانه لمت و کوته ی نینتر
کوردستانی که ووه و ریک و پیک بپنینه به رهه م که هه موو کوردیک به
سره به ستی تی پدا بژی " (۳۸)

هه ر چه ند هیندی د مره به گسی کورد بو پاراستنی به رزه وه ندی
خویان چوو بوونه رهزی کومه له وه به لام کومه له ی ری - کاف وه ک
هه لگری نیده نولوی و ده بوژوانی کورد د ری د اب و شوینی د مره به گی
وعه شیرت بازاری خه باتی ده کرد .

ناسیونالیزم له سه رهتای چوزه ره وسره هه لدانی د ا وه ک بسیر
و باوه ری بوژوانی پچوک د ری د ره به گایه تی خود منونی . شه م
شیر و نووسراوانه ی له لایه ن نهند امانی کومه له ی ری - کاف وه بلا و
ده کرانه وه به جوانی د ره ری د مخه ن که کومه له ی ری - کاف له
که ل د ره به گایه تی ره که ده که وت . ته ماشایه کسی تیکه لپی قه واره
و نه شکیلانی کومه له بکه بین شه م راستیه مان بو ده د ره که وی که
بوژوانی که ووه ی کورد یا به قه ولی شه و ده م " د هوله مه ندی قورسی

کوردستان " و سه ره كه سه شیره ت و خاوه ن ملكه مه زنه كان به شدار و
 شهندامی كومه له نه بوون . بوورزواری تازه پیهگه پشتووی كورد به
 پاراستنی قازانج و به رژه وه ندی خو پالی وه ده ره به كوشه روكه شیره -
 تان ده را وله رهگای كچ به شووران و ژن خواستن و ساز كردنی خزمه
 به تی ده بووست پشتیوان بو خو په پدا بگا . سه بیرگی وه زعی ته و روزه ی
 كوردستان بکه بین بو مان ده رده كه وی كه بوورزواری كورد چون كچیان دان
 به ده ره به كه سه روكه سه شیره تی دیوكری و مه نگر و كه ورك و مامهن
 وهی تر ، یا زنهان لی خو استون . به پیچه وانه ، كومه له ی زی - كاف
 وه كریكخراویکی ناسیونالیستی خاوه ن بهر و باوه ری ورده بوورزواری كورد
 ده بووست ده ره به گایه تی له ده سه لات بخت و خوی ده سه لاتی
 سیاسی بگریته ده ست . لهین ده لی . " وه خه به رهانی كومه
 لانی خه لك له ژیرك كه چی و راهیزانی دهره به گی و خه باتی
 ته وان دژی سته می نه ته وایه تی وله پیناوی حاكمیه تی خه لك -
 یا نه ته وه را پیشكه وتنخوازانه به " . (۳۹)

ده توانین به راشكاو بلیین كه په پدا بوون و ریازی كومه له ی زی -
 كاف به ره م و ره نگدانه وهی زولم و زوری حكومه تی شوپهنیست و د پكتا -
 تعری ره شی ره زا شا و وه لام ده ری قوناخی زبانه وه و كه شه كردنی هه -
 ستی نه ته وایه تی كه لی كورد بوو . " . واك راهه مانجارا رهبری
 جولانه وه بی نه ته وایه تی مالاگانی كه پاشان بوو به یاری ده ری سه ر
 كوماری ولات ده لی . " ته وان بوون به ناسیونالیست چونكه ده پانویست
 ده سه لاتی میللی وه ده ست پین . چونكه بووه ده ست هپنانسی
 پید اوستییه كانی میله ت تی ده كوشان " . (۴۰)

به لای منه وه په پدا بوون و لا چوونی كومه له ی زی - كاف
 پیوستی به شی كردنه وه پتر هه به . هه م ته ركه ده كه وینه سه ر
 شانی میزو نووسانی كورد نه ك بیگانه به نووکی قه له م بمان كانه
 پیشكه و نوو یا پاشكه و نوو .

کونگره‌ی هیزلی دیوکراتی کور و ستان

له مانگی سپتامبری ۱۹۴۵ د ا جاریکی دیکه ش هیندی که سسی کورد بو باکو بیته ختی نازربایجانی سوونی بانگ کران . نهوانه م جار له که ل قازی محه مه د هاوسه فو ربوون بریتی بوون له . مه نافی که ریعی، عه لی ریحانی، قاسمی ئیلخانی زاده، محه مه د - وسین خانی سه یفس قازی، عه ولای قادری جهلدیان، کاک هه مزه ی نه لهس، نووری به کسی به گزاره، قازی شنو . له وتوو ویزی نه م سه فوره بهلکه یه کسی ره سعی به ده سته وه نسیه به لام بیگومان مه سه له ی کورد و کوردستان و پیوه ندی له که ل نازربایجان باسی گرنکی وتوو ویزه که بوه . د وای که رانه وه له باکو هه وه لین کونگره ی هیزلی دیوکرات له شاری مه هاباد به سترا . له به پاننامه ی هیزلی دیوکرات د ا که به و بونه وه بلاو کراوه ته وه گوتراوه . " روزی ۸ / ۲ ۱۳۲۶ - ۲۵ ی نوکتوبری ۱۹۴۵ هیزلی دیوکرات هه وه لین کونگره ی خوی که تیکه ل بوو له سه - رانو نوبنه رانی کوردان به ته رتیعی ژبو :

۱ - ماکو و آارات : آقای عمر خانی جه لالی، آقای شیخ حه سن، آقای شیخ کسی، آقای حسن آقای د ری، آقای عبد الله آقای ملان، آقای فخری،

۲ - سوما برادوست ده شت مه رکه وه ر : آقای عمر خانسی شه ریعی، آقای تاهیر خانی سمکو، آقای عباس آقای فنک، آقای قویطاس - آقای مه مه دی، آقای حاجی وهتمان، آقای شیرو، آقای عبدی، آقای حسن تیلو، آقای عزو، آقای حسن هه ناره، جنابی آقای سید عبد الله افندی

۳ - شنو : آقای موسی خانی زهرزا، آقای قه رنی آقای زه رزا، آقای میرزا سه عید، آقای قاضی محمد، آقای کاک حمزه ،

۴ سندوس : آقای احمدی کا خضر، آقای قاسم آقای پیروٹی، آقای محمد امین آقای پیروٹی،
۵ - لاهیجان : آقای عبد اللہ آقای قادری، آقای کاک مانند قادری
آقای کاک حسین محطی، آقای پیروت آقای امیر عشایی، آقای محمد امین
آقای پیروٹی،

۶ پیران - آقای محمد امین آغا، آقای قرنی آغا،
۷ - میانداو - آقای محمد حسین خانی سیفی قاضی
۸ بوکان - آقای عبد الرحمانی شرفکندی، آقای رشید علیزادہ،
۹ مہ نگر - آقای ابراہیم آقای ادہم، آقای مام حسن، آقای
کاک سلیمان، آقای کاک حمزہ، آقای میناغا، " (۱)
لہ ہیچ بہ یاننامہ بہ کسی رہ سعی دانوی نندامانی کومیٹھی نا
وندی بلاونہ کراپہ وہ . تہ نیا لہ روو راوہ کانی دای د ا د مر کہ وت کہ
سہ راک عہ شیرہ تی وہ ک ٹومہ رخانی شکاک ورشید بہ کی ہہ رکی
وزیرو بہ کی ہہ رکی و تہ م جورانہ بہ نندامانی کومیٹھی ناوہ ندی
ہہ لہوہ دراون .

بہ دوا کی کونگرہ د ا مہ راننامہ کی حیثی دیموکراتی کوردستان -
لہ ۲۲ مادہ د ا بہم شیوہ بہ بلاو کراپہ وہ :
" بیسمیل لاهی رحمان ورہ حیم
مہ راننامی حیثی دیموکراتی کوردستان

فہ سلی یہ کہ م
۱ - نیوی حیثیہ کہ مان حیثی دیموکراتی کوردستانہ
۲ - بناخہ کی حیثیہ کہ مان لہ سمر تہ مانہی ژیرہ وہ د اندراوہ :
حہ قیقہ ت، عہ دالت، تہ مہ دون، تہ واوی نیزاننامہ و قانونہ
کانی حیثیہ لہ پاش تہ سدیقی کران لہ کونگرہ بہہ جسی تہ کہ بہ ندریت.
۳ - قہ لہ م و گولہ کہ نم بہ نیشانہ کی حیثیہ قبول کراوہ .

فہ سلی د و وہ م
۴ لہ سمر تہ مہی ٹیستا د ا نامانجی ہہ رہ کہ ورہ کی حیثیہ بری بہ
لہ مہ کہ لہ نیو سنووری دہ ولہ تی ٹیران د ا پارہزگاری لہ مافہ کانی کہ لی
کورد بکات . وہ بوپہ رہ پیدانی تہ مافانہ ریووشونی خود موختاری

د اېمه زړښت . له ته واوی ته و نه پاله ت و ویلا په تانهی که به د رښایسی
میووو کوردی لی د ه ژیت وزه حه تیان تیدا کیشاوه ، هه ر وه هاله
مه لبه ندی کوردستان ته بسی له سه ر ته ساسی د پموکراسی سودی کوو .
لانی گهل له به رچاو بگیرد ریت . ته بسی به له به رچاو گرتنی جیاوازی نه .
ته وایه تی وقه ومیه ت و مه زهه ب حقوقی به رامبریان پی بد ریت
بووه لېژارد نی نوینه ر بو مه جلیسی شورای میلی .

۵ - تامانجی حیزب بری په له پوره پیدانی د پموکراسی وه لمر ته
ساسی ته مه بو به خته وه ری به شه ریه ت تی ته کوشیت .

۶ - حیزب له گهل د ه وله تی ناوه ندی هیچ د وژمنایه تی وناکو .
کیه کی نسیه وه به تمنیا ته په وی له ریگه ی ناشتی په وه بود امه زراندن
وپه ره پیدانی فه رهه نگوته ندروستی و کشت وکالی که لی کورد که
له تمنجاسی د ه سلانی به د فمری ئیستعمار د ا وه پاش که ونوه تی
بکوشیت وه بو ته مه نر د اوای مافی خود موختاری نه ته وایه تی ته کات .

فه سلی سی یه م

۷ - ته واوی مالیات و د ا هات به گویره ی پیدای ویت وه کو ته کریت

وه له سه ر ته ساسی حیسایی بودجه ته نزم ته کری و د ا به ش ته کریت .

۸ - حکومتی میلی له په کمین هه نگاهه وه دست ته کات به

ثاوه د ان کردنی ولات وه په ره پیدانی ته شکیلاته کانی ثابوری و سیاسی

وه له به ر ته مه ناتوانیت زیاتر له سه دی هی مالیاتی وه کو کراو به حکو .

مه تی ناوه ندی بدات .

۹ - ته پی ته واوی مه شعوره کانی کیشوه ری و سیاسی و ته شکیلاته

کانی کشت وکالی له کوردان بیت . حکومتی ته نه له ولپه تی هه تر کاتی

به پیوستی بزانتیت ته توانیت موشارینی د ه ره وه بانک بکات . ته واوی کار

و باری کومه لایه تی و د ه وله تی وهه د لیه ته بسی به زمانی کوردی بنوسری

وه به ریوه ببرد ریت .

۱۰ - حیزب بو په ره پیدانی کشت وکال تی ته کوشیت ماشینی نویسی

کشت وکال بکریت . حیزب تی ته کوشیت ته و د ا هات ه ی که لاد بیه کان وه

د ه ستی نمخنه ن به باشی بفروش ریت .

- ۱۱ - حمیزب تی نه کوشیت بوئاوه دان کردن و خاومین راگرتنی دی به کان وهته واوی نه وکوسپانهی که بو کوچ کردنی لادی به کان له دی به گ را بو دی به کوی ترهه یه له نیوان لا نه بات .
- ۱۲ - حمیزب به بسی له به رچاوگرتنی جیاوازی نه ته وایه تی وقه و میه ت و مه زهه ب له ژبانی سیاسی و ثابووری و فه رهه نگی و تهن درو سنی ته واوی نه وزه حمت کیشانه ی که له کوردستان نه ژین پاریزگاری نه کا .
- ۱۳ - به ئامانجی په ره پیدانی عیلم و شارستانه تی له نیوخه - لکی کوردستان را خویندنی ئیبتدانی و ناوانجی نه بیته ئیجباری وه له ته واوی قوتابخانه کان نه بی خویندن به زمانی کوردی بیت .
- ۱۴ - به ئامانجی به ره و ژوور بردنی راده ی خوینده واری و ژبانی شارستانه تی که ل که لیک کانگای زانستی و کتیبخانه وقه رازنه ت خانه و کلوب و ته ئاتر و مه پدانی و مرزشی را نه مه فریت .
- ۱۵ - ته واوی نه و مه شعوره کوردانه ی که له نه یاله ت و ویلا په ته کانی له ئیداره کان وله شکر را کار نه که ن نه بی بو کوردستان بگیرد رینه وه .
- ۱۶ - حکومتی میلی به له بهر چاوگرتنی قازانجی خوی له که ل ده وله ته کانی تر وه له نوبه ی یه که م داله که ل ده وله تی مه زنی شعور و پیوهندی فه رهه نگی و ثابووری رانه گریت .
- ۱۷ - حکومتی مه حه للی کورد له ته واوی نه و کونفرانسه - به ینه ل میله لیانه ی که بو ژبانی به شه ری بهت را نه مه زرین بهه کویره ی نفوسی خوی ته واوی حقوقه کانی خوی را وا نه کات .
- ۱۸ - حکومتی خود موختاری کوردستان نه بی ئیختیاری نه - مه ی هه بیت که ئیمتیازی کانگا کانی ره عه مه ل هیند را و وه ره عه - مه ل نه هیند را وای خوی له کوردستان به هه ر که سیکی بیه ویت بدات .
- ۱۹ - حکومتی میلی بودابین کردنی پید اوسته کانی خه لکی کوردستان له ره گه یه کسی هه رزان و بی ده ردی سه ره وه به ره کانی به کسی به تین به پیچه وانه ی سه له م خور و گران جان و موخته کیران به ره وه نه بات .
- ۲۰ - حکومتی میلی ثابووری کوردستان په ره بی نه دات وله نه

واوی شاره کان سنعات دا ته مه زرينيت . ته بي ده ستي به ده فده ري
ئيستعمار له سه رسه روه تسي ته بيهي ئيمه ببردريت . بوخومان ته بي
له سه روه ته سور وه ربگرين . وه لهعه پيني کات دا به قازانجسي به شه -
ريه تسي بگه يه نين .

۲۱ - ته بي له ته واوي کار وباري سياسي و ثابوري و کومه لايه -
تسي دا ژنانين وه ک پياوان خاوه نسي حقوقي به رامبه رين .
۲۲ - مافي که مایه تيه نه ته وايه تيه کان که له کوردستان ته ژين
(نازربايجاني ، نهرمه ني ، ناسوري) ته بي به ته واوي له به رچاو بگيريت .

حيزبي ديموکراتي کوردستان نازه ري ۱۳۲۴

سه بيريکي هه وه لين ئاکاداري دامه زراني حيزبي ديموکرات و -
دامه زرينه راني بگه بين وله به شدار بوه کانسى کونگره ومه رامنامه ي
حيزبور بینه وه هيندى مه تله بدينه به رچاو بويه ده بن په نجه -
يان بوراکيشين و قسه يان له سه ر بگه ين .

۱ - به دامه زراني حيزبي ديموکرات که بېگومان لاسا کرد نه وميه کسي
فیرقه ي ديموکراتي نازربايجان بوو کومه له ي ژي - کاف ده پوچيته وه و
به کرده وه ده سه لات له ده ست ورده بورژوازي کورد که له و سه رده مه
دا وله هه ل ومه رجسي ته ورژه ي کوردستان دا تويزي پيشکه وتووي
کومه لي کورده واري بوو دپته ده ر وده که وپته ده ست تاقي بورژوازي
که وره و يا نيونجسي و روناکبيري خپلاريز وليبرال . هيندى دمه بهگ و
سه روك هه شيره تسي کورد پيش له م ده سه لات دا به شدار ده بن که نه ک
هه ره سه ستي کوردايه تيان نيه به لکورو پيوهندى نه پيني خوشيان له که ل
حکومه تي تاران قوت نه کرد وه .

۲ - د روشم و سياسه تسي حيزبي ديموکراتي کوردستان سه باره ت
به مه سه له ي نه ته وايه تسي کورد له چاو د روشم و سياسه تسي کومه له ي
ژي - کاف که رانه وه په که بو نوايه .

هه ل ومه رجسي ته فسه رويه نده ي جيهان که فاشيزم تيك -
شکا بوو ده وله ته ئيستعمار به کان له رزوک بيوون ، که لانسى ژير ده ست و
موسسه عه ره بوژرگاري و سه ر به خوئي راده په رين ، حکومه تي ئيران

تینی له به ردا نه ما سوو له کاتیکی ئاوارا دروشمی رزگاری وسه ربه
 خوئی کوردستان ده پتوانی پتر له هه سوو دروشمیک کومه لانی که ل
 له ده وری خو کو بکاته وه . نه وئاگاداریه ی که دامه زینه رانی حمیزی
 دیموکرات بلاویان کرده وه ، نه و منده خو پاریزانه و مل که چانه و بوده لانه
 هور که به هیچ جور نه بده توانسی وه لام ده ری خه هاتی نه وسه رده
 مه بی . ماده ی ۳ ی نه م ئاگاداریه به گوهره ی (قانونی نه ساسی سه ر
 ده سی مه شروته ی ئیران) داوای نه نجومه نی ویلایهتی کوردستان
 ده کا که نه ک هه رقانونی نه ساسی هاسی مافی نه ته وه کانی غه پیره
 فارسی تیدا نیه به لکو به گوهره ی زه مان د وا که وتووش هور .

له ماده ی ۵ دا داوای ریک که وتن و پیک هاتنی لاری و خاوه ن
 ملکان ده کا وه ک ئاشت کردنه وه ی کورگ و مه ر وایه . دیاره مه به ست
 نه وه نیه که بلیین ده بوایه داوای (دابه شر کردنی زه وی وزاری) بگردایه
 به لام لانی که م ده بوایه بو راکیشانی وه زه ران و زه حه تکیشانی گوندی
 به روونی دار و له له په کسی بوده سه لاتوزولی ده ره به گان دانا بایه .
 له ماده ۶ دا نووسه رانی ئاگاداری کوردستانیش به ئازربایجان دا
 ده نین و ده نووسن " حمیزی دیموکرات ده په وی له گهل که له کانی تر
 که له ئازربایجان ده ژین (ئاسوریه کان و نه ره نیه کان وهتد) په کیتی
 و برایه تیه کی ته واو پیک بینی " . له کاتیکا نه (که لانه ی که له کوردستان
 ده ژین برایه تیان له که ل پیکدیت .

۳ - له تیکه لسی کونگره ی حمیزب دا به جوانی دیاره که سه روک هه -
 شیره ت و ده ره به کسی کورد له حمیزی دیموکرات دا شوینی به رچاویان
 هه په . تا ئیستاش پروون نیه که رونا کبیر و هورژوانی شار له کومیته ی ناومندی
 ندی دا ژماره یان چه ند که س بوو . دامه زینه رانی کومه له ی -
 ژی - کاف له کونگره و یا له کومیته ی ناومندی دا ناویان نیه .

۴ - له مه راضامه ی حمیزی دیموکرات دا داوای کونگره هیندی
 رسته و مه تله ب بهر چاوده که ون که په کتر ناگرنهوه و بوحمیزبکی شورشگیر
 نابن : له خالی ۶ دا ده لی : " حمیزب له گهل ده وه تسی ناوه ندی
 هیچ د وژنایه تی وئا کوکی نیه " .

له بهندی ۴ و ۶ دا داوای خود موختاری ده کا . به لام له به ندی
 ۱۶ دا ده لی . "حکومه تی میلی به له به رچا و گرتنی قازانجی خوی
 له که ل دهوله ته کانی تر وه له نونه ی به که م دا له که ل ده ولتی مه زنی
 شوره وی پیوهندی فه رهه نگی و ئابووری را ئه گرت ."
 له به ندی ۱۸ دا داوای ئه م ئیختیاره ده کا که " ئیختیازی کانگاگان
 له کوردستان به هه ر که سیک بیه وی بدات ."

ببجگه له وانه ئه م داخوزانه و گورینی ئالای ئیران وهه لکردنی ئالای
 کوردستان و دیاری کردنی ئارمی حکومت به پیچه وانه ی شیر و روژی
 ئیران و په سند کردنی سرودی نیشتمانی له که ل کاکلی مهرامنامه و
 وهستی خود موختاری رهک نه ده که وتن و جیاوازیه کسی زهریان هه بو .

هه نگا وک به رزق تو بێ شه وه

له مانگی نوامبری ۱۹۴۵ دا چاپخانه ی کوردستان له مه هاباد
 ده ستی به کار کرد . له قوتابخانه کانسی شار به زمانی کوردی خویندن
 ده ست پیکرا . تیکوشه رانی کوردستانی که رهین وه ک ماموستا توفیق
 وردی ، عوسمان دانش ، ماموستا که رهیم زهند ، قانیعی شاعیر وهی تر له
 کار وباری قوتابخانه و ده رسکوته وه دا ، ده هوری گرنگیان هه بو .
 روژی ۱۲ ی بیسامبری ۱۹۴۵ بوگه لی کورد روژیکی میژوووسی له بهر نه
 چوو وه به . له هروژه دا شاری مه هاباد به شایسی وزه ماوه ند رازا -
 بو وه و له ئاهه نگورنی و ره سهیکی پی وینه دا ئالای شیرو و خورشید نشانی
 حکومتی ئیران له سهربانی ئیداره ی عه دلیه ی مه هاباد دا کیشرا -
 به خوار و ئالای سی ره نگی کوردستان (سه روسی و سه وز روژی له
 که ل ده ر که وتوو ، دوو گوله که نم له ده وه ی و نووکی قه له م له -
 خواره وه) که نیوته قه و ده ستریزی تغه نگو شست تیر و چه پله و -
 هه رای کومه لانی خه لک دا له جیگای ئه وهه لکرا و شنه بای ئازا -
 دی ده ینه کانه وه .

به داوای ئه ودا له شاره کانسی بوکان ومیاندوا و شنوونه غه ده و

خانسی ئالای کوردستان له نیوشایی و زه ماوه ندی کومه لانی خه لک دا
له سه ربانی باره گای کومینه کانسی خیزی دیموکرات هه لکرا . شاعیرا -
نسی کورد له بی هه لاگوتنی ئالای کوردستان و هه لومه رچی پیک -
هاتوو پینس برکه یان هوو . شیعیان ده هونده وه و کومه لانی خه -
لکیان پتر وه جوش ده هینا . هه ژارباشاعیر به م بونه وه له به سته
شیعیریکی جوان دا ده لسی :

داری! لاکه م وه کوو چقله له بو چاوی عه دوو

هه رکه سی خوشی نه وی ره بی وه بهر خه نجه رکه وی

" رپی نه جاتمانه په نا بو ئیتحادی شوره وی

" سوومه په بو چاوی ئیبه خاک و خولسی مه سکه وی "

هیمن و خاله مینه نی له هه لکردنی ئالای کوردستان دا شیعی

به سوز و تین و هانده ریان کوتوه .

پانسه لکردنی ئالای خیزی دیموکراتی کوردستان به دامه زانی

(هیزی به رگری کوردستان) بو پاراستنی ده سته و ته کان هه نکاوی

گرنگتری هاویشته . زه همه تکیشانی شار و گوند به عشق وهه لاقه وه

روویان ده کرده هیزی به رگری و ناوی خوویان ده نووسی و ده بوون به

پیشه رگه . له سه ر بازخانهی که ماوه ی بیست سالل بو لیدان و کوشتا -

ری خه لک له شکرپان تیدا عاملاند هوو ته فسه ره تیکوشه ره کانسی کورد

پیشه رگیان بو پاریزگاری نیشتمان ده عاملاند .

هاتنی بارزانیه کان بو کوردستانی ئیران که نیزیکه ی ۳ هه زار کسی

چه کدار و سه ر داریکی وه ک مه لا سته فایان له که ل هوو هیوا و هو -

میدیکی پتری خسته دلی کورده کانسی ئیران و بوو به هوی به هیز بوون

و پشت ته ستوری خیزی دیموکراتی کوردستان . هیندی له ته فسه ره

نیشتمانپه روه ره کانسی کورد که له و دیوه وه هاتبوون له ریک و پیک

کردنی کار و باری پیشه رگه و ته نجام دانی ته رکی پی ته سپیراودا -

سه ر مه شق و نمونه بوون .

له ۱۷ ی دیسامبره وه تا دووی ربه ندان (۲۲ ی ژانویه ی ۱۹۴۶)

شار و گونده کانسی کوردستان له شایی و زه ماوه ندا بیینی ده خوارده وه

مانگی به فرانبار سه ره رای سارد و سه رما و به فرو کرپوه کوردستانی به
مزگینی کوپوونه وه ی که وره ی دووی ریبه ندان گهرم داهینا بوو. گورانی-
بیژانی کورد هه واو گوتنی گورانیه کانیا بپوه بی هه لا گوتنی
ئالای کوردستان و مانگی به فرانبار . هه زاری شاهپیر له به سته شیعر-
پنکاده لی :

" یا خوا به فرانبار سه د هه زار سالی "

هه روا خوشی بی نه بهینی تالی "

خوا به کوردستان بیلی ئالا کسه ی

کورد موفه ق بن بو ریگه ی چاکه ی

" پیشه وا بزوی و لاوانسی جه سوور

به هه موو ئاوات بکا سو پای سوور "

له بیستی به فرانبار . ۱۰ ی ژانویه ی ۱۹۴۶ له ئیداره ی روزنامه ی
کوردستان به بونه ی بلا و کردنه وهی هه وه لین ژماره ی روزنامه ی کورد-
ستان ئورگانی حیزی دیموکراتی کوردستان ئاهه نکیکی که وره سازکرا و
سه پد مه مه دی جه میدی سهر ده بهیری روزنامه ی کوردستان به م
قسانه کوپوونه وهی کرده وه .

" روزی ۲۰ ی مانگی به فرانبار (دی ماه ۱۳۲۴) روزیکه که ته ستیره
خوشبه ختی کورد هانوته دره وشین . ئیمه که ساله ها و به لکوقه رنهایه
ئاره زومان ده کرد که روزی بتوانین به زمانی شیرینی کوردی که ده توانسی
ده کمل زیندوو ترین زمانی دنیا بهرا به ری بکا بخوینین و بنوو سین . وخواه نس
مطبوعات و انتشارات بین . راستی ئهم آره زوه بو ئیمه خه یالی بوو . ولسی
حقتعالی مرحمتی نه رهووخه یالی محالی ئیمه صوره تی به خوی پوشی .
هه وه ل ژماره ی کوردستان چاپ و بلا و کرایه وه . ته هرو جیژنی کردنه وهی
اداره ی روزنامه و کووار و بلا و کردنه وهی هه وه ل ژماره ی " کوردستانمان "
گرتوه واسبات ده که بین که کورد هه رچه ند دولی استعماری بو نابودی
ایمه و قوربانی مادی و مه عنه ویمان داوه و دیسان ده پده بین قه ت
نه مردوه و هرگیز نامری " . (۴۲)

کومیته ی ناوه ندی حیزی دیموکراتی کوردستان له عه شیره ت و -

و بازاری و زه حه تکیشانی کوردستانی گیرا بوه که بو شاهه نگی دامه
 نرانی کوماری دیموکراتی کوردستان بینه مه هاباد .
 روزی هه وهلی ریه ندان کویوونه و هیه کسی که وره له مزگه وتی سوور
 پیکهات و زور که س له سه ر پیک هینانی ده وله تی کوردی و رزگاری کورد-
 ستان قسه بیان کرد . شیخ جه لالی تاهیری هه ستا و کوتی :
 " ئاغانیان خه لکی به شه ره فی کوردستان ! له م کویوونه وه دا زور
 که س له ئاغا و سهروکعه شهه ت و تاجر و مه لا قسه بیان کرد . بو
 رزگاری کوردستان ، بو سه ر که وتی نه م راهه رینه مه زفه له کوردستان ۳
 شتمان پپوسته . به بی سی نه م ۳ شته جولانه وه ی شهه سه ر ناکه وی .
 یه که م پول ، دووه م پول ، سههه م پول . من نه وا ۳ دانگ ملکی خوم
 له ده ر به ندی سندوس نه زه و هیهه و پیشکیشی حینی دیموکراتی کوردستان
 کرد " . له م شاهه نکه دا نوینمیری برا کورده کانی تورکیا و سوریه و -
 عیراقیش به شدار بوون .

راگه یان زنی کوماری دیموکراتی کوردستان

روزی دوی ریه ندانی ۱۳۲۴ (۲۲ ی ژانویه ی ۱۹۴۶) پتر له
 ۲۰ هه زار که س له مه یدانی چوار چرای شاری مه هاباد کو
 بسبووه . نه م خه لکه لسه رانه ری کوردستانه وه به بی سی نه وه هه ست
 به سهرما و به فر و ریکای د وور و سه خله تی بکا بو پیشوانی له م روودا وه
 مه زنه و له م روزه پیروزه 'خویان گه یاند بسومه هاباد .
 شه قامه کانی شار ، چوار ده وری مه یدانی چوار چرا به -
 ئالای ۳ ره نگی کوردستان رازا بسوووه . قازی حه مه ر له نیو هورا و -
 چه پله ریزانی خه لک دا که یشته مه یدان و له جیگای تاییه تی راوه -
 ستا . قازی وتاری میژوویسی خوی به م وشانه ده ست پیکر .
 " خه لکی کورد تاقه مه لکه تیکه که ولاتی دابمن و راگه کراوه .
 له سه ره تایسی ترین ماف که بریتیه له دیاری کردنی چاره نیوس بی به شه " .

به داخه وه ده قسی وتاری پیشه وا به دسته وه نیه . به لام وه ک ویلیام
 ٹیکتون ده نووسی قازی محه مه د له وتاری خوی دا لهیارمه تیه کانسی
 ماری و مه عنه وی یه کیتی سوویتی سوپاسی کرد وه و به بونه ی سه ر که وتنی
 حکومتی میلی نازریایجانه وه له برایانی نازریایجانی پیروز بایی کرد وه .
 پانروتاری پیشه وا که دامه زانی کوماری دیموکراتی کوردستانی راگه -
 یاند ، محه مه د وسین خانسی سه یفی قازی، قازی محه مه دی به سه ر کو -
 ماری کوردستان راگه یاند . لهم کوپونه وه مه زنه دا ته وانه ی سینگیان
 هینا بوه پیش ووتاریان دا ته م ده ره به گانه بوون . " سعایی ٹیلخانی -
 زاده ، برایی ٹیلخانی زاده ، ره حماتی ٹیلخانی زاده ، شیخ حه سه نی
 شه مسی بورهانی ، برایملغای ته ده م ، جه عفر ر ثلغای کهریمی ، زبرو
 به گی هه رکی ، حه سه ناغای مه عروسی ، سه ید عه زیزی گیلانی زاده
 وچه ند که سی تر .

پاش تهاو بوونی شاهه نگی د وویریه ندان که قازی محه مه د به
 سه رکوماری کوردستان هه لبتیردرا . بود یاری کردنی وه زبرانی ده وله تی
 کوماری کوردستان له کومیته ی ناوه ندی دا راوژ کرا و پاش چه ند روز شم
 ناوانه وه ک ده سته ی ده ولتی کوماری کوردستان له روزنامه ی کوردستان دا
 بلاوکرانه وه . "

- ۱ - حاجی بابہ شیخ سه روک وه زیر
- ۲ - محه مه د وسین خانسی سه یفی قازی وه زبری به رگری و یاریده -
 ده ری سه ر کومار

- ۳ - سه لا وسینی مه جدی وه زبری دا د په روه ری
- ۴ - ته حه دی ٹیلاھی وه زبری بازداگانی
- ۵ - حه مه ده مینی موسینی وه زبری نیو خو
- ۶ - که ریچی ته حه دین وه زبری پومت وتیلگراف
- ۷ - عبد الرحمانی ٹیلخانی زاده وه زبری ده ره وه
- ۸ - سه نافسی کهریمی وه زبری فه رهه نگ
- ۹ - سدیقی حه یده ری وه زبری ته بلیفات
- ۱۰ - خه لیلی خسره وی وه زبری کار

- ۱۱ - حاجی مسته فای داودی وزیرى ئابووری
 ۱۲ - سمایلی ئیلخانی زاده وه زیری ریگا وبان
 ۱۳ - مه حمودی وه لسی زاده وه زیری کشت و کال

۱۴ - سه پد مه مه دی ته یووبیان وه زیری له شساختی
 ته وه ی لیره دا سمرنج راده کیشی ته وه یه که بیجگه له حاجی
 بابیه شیخ و دوو ئیلخانی زاده کان وه زیرانی ده وله تی کوردستان هه
 سوویان ساہلا خین . بیجگه له سه دیقی حه پده ری هیچ که س
 له دامه زرینه رانی کومه له ی زی - کاف له ده وله تی کوماری کورد -
 ستان دا به شدار نین . سه روک عه شیره توده ره به گسی کورد که له
 دامه زرانی حیزب وله کونگره دا له پیش بوون و به ئەندامی کومیته ی
 ناوه ند پش ره لبزیر را بوون ، پاش دامه زرانی کوماری کوردستان له
 شوینی ده سه لات داری دوور خراونه وه . هه رچه ند له ناوچه
 کانی خویران به سه رزه حه تکیشان دا هه ر زال بوون و چه وساند -
 نه وه ی گوندی یانیمان د ریزه پیده دا . ته م دوور خستنه وه ی سه روک
 عه شیره تان و کوکردنه وه ی ده سه لات له ده ست ساہلا خیان دا زور
 که سی دلسارد ده کرد و ته نکوچه له مه ی بویه ریوه بردنی کار و بار دینا
 پیشی .

دیاره سه ره رای که م و کوری کوماری دیموکراتی کوردستان که له
 میژوی خه باتی نه ته وه ی کورد ا به ته ستیره یه کسی پرشنگدار و به -
 سه ره تای میژوی نویسی کوردستان ده ژموردی ، بۆریک و پیک کردنی
 کار و باری هیزی به رگری ، بووزاندنه وه ی ئابوری و بازرگانی ، په ره پیدا
 نی فه رهه نکوزمان و ته ده بیاتی کوردی ، لابرندی هیندی داب و
 نه رهتی نا حه زی کومه لایه تی ، نیزیکی له که لانی دیکه ی ئیران هیندی
 هه نکاوی خیرا و به که لکی هاویشنن که به کورتی باسیان ده که بین .
 ۱ - هیزی به رگری - دامه زرانی هیزی به رگری به شیوه ی
 سوپایی وریک و پیک - عاملاندنی پیشه رگه به شیوه ی نیزامی . یه کیک
 له هه نگاره گرنگه کانی حیزب و حکومه تی مهلی کوردستان بوو .
 هه رچه ند هه له سنگاندن و قه بلاندنیکی ته واو له دابه شکردنی
 ته رک و فه رمان دا له نیو هینی به رگری دا نه بو . ده ره به ک و کوکره ئاغا

هه ر لهخووه د، بوون به ته فسر ويهك د وو ئهستيره و قوبه يان له سه شاني ده دروو وای لی هاتبوو له به ر کاپیتان و پولکونیک و پوت پولکو- نیک ری ری داری نه بوو. له کاتیکا بیجگه له بارزانیه کان و ته فسه ره کانی کوردی ته و دیو، ته م ته فسه رانه روژیک له جه بهی شه ردا بهشد اریان نه کرد. وه نراله کانی وهك حه مه رمشید خان و ئومه ر خانسی شکاک له کاتی پیویست ردا پشتیان ده جولانه وه ی رزگار یخوازی کرد. به کیان چوه ده ئامیزی ئیکلیز و ته وی دیکه شیان خوی ده باوه شی ئیران هاویشته وه.

۲ - چاپه مهنی و قوتابخانه ی کوردی

له ماوه کورته ردا بلا و کرد نه وه ی گو قاری کوردستان، روزنامه ی کوردستان گو قاری نیشتمان، هه لاله، ئاوات، هاواری نیشتمان، هاواری کورد، گروگالی مند الان چاپکردنی کتیب به زمانی کوردی، به ره مه سی گرنگی تیکوشانی حیزب کومه له و حکومه تی میلی کوردستان بوون. له ته وای شاره کانی ژیر دمه لاتی حکومه تی میلی ردا بیجگه له ناوچه ی شکاکان خویندن به زمانی کوردی ده ست پیکرا. بو هه وه ل جار تابلوی بان ده رگای ئیداره و دوکانه کان به زمانی کوردی هه لاهه سران. رادیو به زمانی کوردی به رنامه ی بلا وده کرده وه، روزنامه کان به زمانی کوردی ده نگوباسی جههان و کوردستانیان بلا وده کرده وه، له باره ی سه رکه و تنی یه کیتی سوویت و پیشکه وتن ده بان نووسی. روزنامه ی کوردستان له سه ر میژوو ی کورد و کوردستان، له سه ر دوستایه تی له گهل یه کیتی سوویت و تار ئبلا وده کرده وه.

۳ - به شداری ژنان له کار و بهاری کومه لایه تی ردا

له سه ر ده مه حکومه تی ره شی ره زا شادا ژن له ئیران دایه گشتی نه ك هه ر له کومه ل ردا ریز و شوینیکی نه بوو به لکوو وه ك ئامراز و وه سیله ی رابواردن و خوشی پیاو چاوی لی ده کرا. له دیاری کردنی چاره نووسی خوینی به شیوو. پیاو ده ی توانی کچ بفروشی، ژن ته لاق بد ا، ده ری بکا و کوریه ی شیرینی لی بستینی.

له كوردستان وه زهسی ژن له وه ترخه راهتر بوو. گهلی كورد وه ك نه ته
 وه له هه موو مافیک بی به شكرا بسوو. ژنی كورد دوو جار ده چه وسینرا-
 وه. ژنی كورد له نه خوینده واری ونه زانسی دا راگهرا بسوو. منال له سه ر
 بپشكه به شوو دان، شیر باپسی و كچ فروشتن، ژن به ژنه، ژن ته لاق دانی
 به ناهه ق و ماره كرده وه ی به جاش، مافی نیوه بی بو ژن له میرات و
 شاهیدی و كار وباری دیکه دا به گویره ی شه رعسی ئیسلام، ژن هه لگرتن
 و ره دوا كه وتن، دیارده ی د زوو و ناهه زی كومه لی كورده واری وهوی
 بی به شی ژنی كورد بوون. حمیزی دیموكراتی كوردستان شه م په شه
 زنجیره ی له ده ست و قاچی ژنی كورد ده رنسی. ژنی هینا رهزی پیاو
 و له به رهوه بهری كار و باری كومه ل دا به شداری كردن. حمیزی دیمو-
 كرات به گویره ی فه رمانیک شیر باپی و مندال ماره كردنسی له زه لاسی
 زلحول و كچ به زوری به شوو دانی فه ده خه كرد. هه رچه ند
 له م ماوه كورته دا نه ده كرا به جاریک گشت دیارده ی ناهه زی چه
 ند هه زار ساله له كوردستان پاك بكرهته وه به لام شه وان هه نگاری بهرز
 بسوون كه حمیزبو حومه تی میلی هاوشتیانن.

كاتیک له پشه وایان بهرسی: " فیرقه ی دیموكراتی ئازربایجان له
 هه لیزارد نده، مافی ده تگدانی داوه به ژنان ئایا نیوه شی شه مه تان
 كرد وه؟

له وه لام دا ده لسی: " شه من له گه ل شه وه كه شه م كرده وه ی شه وان به
 چاك ده زانم ده بی شه رزتان بكه م كه ئینه شه وموقیه ته مان بوسازنه
 بسوه."

٤ - بازرگانی و بوژاندنه وه ی ژیانی خه لك

كوماری دیموكراتی كوردستان بو بوژاندنه وه ی بازرگانی كه ساری
 كوردستان و باشتر بوونسی ژیانی خه لك هیندی هه نگاری باشی هه
 لینانه وه: بیک هینانی شیركه تی ته ره قسی كه پیوه ندی بازرگانی له گه ل
 په کیتی سووینی دامه زراند بوو، په کیک له م هه نگاهه گرنگانه بسوو.
 توتنسی سالی ٤٤-٤٥ ١٩٤٥ ی كوردستان لههه مباره كانی ئیداره ی

تووتنی مه هاباد ونهغه ده و بوکان دا مابوونه وه و دهوله تی شیران
 نه ی ده کری وله هرکایه وه کوردستانی خستبوه که ماروی تابووری .
 شیرکه تی (ته رهقی) ته واوی تووتنی کوردستانی به یه کیتی سوویت
 فروشت وله باتیان قهنب و پارچه و شتوومه کسی پیدا اوستی خه لک
 و بازاری کوردستانی وه رگرت. به مکاره نه ک هه رفه رحانی خسته
 بازار و پولسی تووتنی خه لک درا به لکوو توتنه وانسی کوردیشی هیوادار
 کرد که له راهاتووشن دا توتنیان بو ده فروشی و به سه ریان دا ناکه
 وینه وه . بیجگه له وه کوماری کوردستان به بازار کردنی سنووره ده ست
 کرده کانسی کوردستانی که رمین و تورکیا هاتو چوخی خه لک و کرین و فروش
 و بازرگانی نیوان به شه کانسی کوردستانی بره و پیدا . گهلی کورد له که رمین
 و تورکیا دهیتوانی بهسمر به ستی بیته نیشتمانی دا به شکرایی و ژبانی خوی
 به رهسوه به ری . شه مهه نگاهه نه ک هه ر بازرگانی و ژبان و
 کاسبین خه لکی ده بوژانده وه به لکوو پیوهندی سیاسی و روشنبیری
 وهه ستی یه کبوونی نه ته وایه تی بههیزده کرد .

ه - گرنگی دان به په رومرده ی لاوان

حیزی دیموکراتی کوردستان به دامه زانندی ریکخراوی لاوانی
 کوردستان به ره ی تازه پیگه یشتووی کوردی له به ره لایسی و بی سه ره و -
 به ره یسی هینا ده ر و په روه رده ی نیشتمانیه روه ری وهه ستی کورد
 یه تی له نیولاوان دا په ره پیدا . له م بواره دا نارندنی لاوان سو
 ته ورهز و به یه کیتی سوویت دست پیکرا . چه ند لاوی کورد بوخو -
 یندن ناردران بو یه کیتی سوویت . به داخه وه شه مکاره ش وه ک گهلیک
 هه نگاهه تر له چوار چیه ی ته سکی چینایه تی تی نه په ری . هیندی
 فه رخه ده ره به گ و کوره بوژوازی شار به ستی له بهر چاوکرتنی لی و
 ویشا وه یسی و تاقیکردنه وه بو سوویت به ری کران . هه ر بو یه ش -
 هیچ کامیان بو جولانه وه ی رزگار بخوازی کورد خنیران نه دایه وه .

غە نسی بلوریان نه بی که پاش تیکچوونسی کوماری کوردستان که رایه وه
 و ده سنی کرده وه به تیکوشان هه وه لین روزنامه ی (ریگا) ی وهک
 ئورگانی کومه له ی ژی کاف پاش تیکچوونسی کوماری کوردستان له گهل کاک
 حه سه نسی قزلجی . بلاوکرده وه . ته واوی ژپانی له ده ره به ده ری و
 به ندیخانه ی رهژی پی په هله وی دا برد مسهر ویانش ۲۵ سال حه پس
 وره زاله ت و بی به شی و خوراکری قاره مانانه سه باره ت به بی
 ته جروسه پی و لهزیر ته ئسیری هیندی راویزکه ری نه زان دا توشی
 هه له په ک هوو که به داخه وه نه ده بوایه تووشی بیی و تانه وتوا-
 نج ولومه ی خه لکی بیته سه ر .

۶ - پیوه ندی دوستایه تی و یه کیتی له گهل ئازربایجان

له سه رهتای رامالینی ده سه لاتی شومسی حکومه تی په هله وی
 له کوردستان ، له سنوره کانی کوردستان و ئازربایجان دا وهزح هیدی
 نه بوو . زور جار له ناوچه کانی ورمسی و سه لماس و خو و میاند واو
 له نیوان کورد و ئازه ره کان دا ناکوکسی و تهنانه ت پیکه هه لپروانش
 ساز ده بوو .

ئازربایجانیه کان که به د ریژایی میژوو له چه وساند نه وه وزیر دست
 کردنی که لی کورد و کوردستان دا ده ستیان هه بوو وه گهل حکومه
 ته شوقینسته کانی تاران هاوده ست بوون ده میانویست ئیستان هه ره
 سه ره ئه سپاسه ته هرون ووجیگای حکومه تی تاران بگرنه وه . ته نانه ت
 ئه خه یالمخاوه شیان هه بوو هه ره وهک له وتو ویزیان له گهل تاران
 دا ده رکه وت (کهخود موختاری کورد) نه ک کوردستان) له چوار-
 چیوه ی (ئازربایجان) دا بگونجینن . پاش ئه وه که حکومه تی میلی
 کوردستان نه چوه زیر باری ئه م بیر و باوه روسیا سه ته قوره وه له میاند-
 او و سه لماسین پیکه هه لپروان سازبوو روسه کان که وتنه بهریوانی وروزی
 ۲۳ی ئه وریلی ۱۹۴۶ له نیوان ره ره رانی دوو حکومه تی میلی کورد-

ستان و آذربایجان را له شاری ته وریزکوبوونه وه په ک پیکهات و په یمانی
زیره وه نیمزا کرا . ده قسی په یمانه که تاواپه .

" بوقایمو محکم کردنی دستایه تی که له به ینی آذربایجان و ملتسی
کوردستان را بوه بوپایداری صمیمیت و دستایه تی زیاتر له به ینی شه و
دوو میلله ته را شه و قه رارانهی خواره وه بیان قبول کرد وه ره ر دووکیان
له وه دوا له که ل ژبانی خویان تطبیقی ده کن .

۱ - له وجیگایانه ی پیویست بزائن هه ر دوو حکومتی میلی
نوبنه ر ده گورنه وه .

۲ - له آذربایجان را شه وجیگایانه ی که دانیشتوانی کورد بن کاری
اداراتی ده وله تی به کوردان ده بی . وه هه ر وه ها له کوردستانیش
له وجیگایانه ی که به شی زوری دانیشتوانی آذربایجانسی بن له طرف ماه
مورانی حکومتی ملی آذربایجان وه اداره ده کری .

۳ - بوجل بونی موضوع اقتصاد ی له به ینی هه ر دوو ملهتان کومیسو-
نیکی تیکه لا و داده مه زری و قراری شه و کومیسوونه به کوششی سه رانی
شه و دو حکومت ته اجرا ده کری .

۴ - له کاتی پیویست ا له به ینی حکومتی ملی آذربایجان و کوردستان
هاو کاری پیشه رگه بی ده کری و ده بی شه وه ی لازمی بوکومه کی په کتری
شه نجام بدری .

۵ - هه ر کاتیک پیویست بی له گهل حکومتی تاران قسه بگری
ده بی موافقی نظری حکومتی ملی آذربایجان و کوردستان بیت .

۶ - حکومتی ملی آذربایجان بو شه و کوردانه ی که له خاکی آذربایجان
را ده ژین تا شه و شه ندازه ی که بتوانی بو پیشه و تنی زمانو ترقی پیدانی
فرهنگی ملی وان هه ول ده را .

هه ر وه ها حکومتی ملی کوردیش بو شه و آذربایجانیا نه ی که له خاکی
کوردستان را ده ژین بو پیشه و تنی زمانو ترقی پیدانی شه ره ننگ ملی وان
شه و شه ندازه ی که بتوانی هه ول بد ا .

۷ - هه ر که سوتیک انی دستایه تی تا رهینی نه ته وه ی آذربا-

پجانو کورد و له بهین بردنی برابه نیو دیموکراسی ملی و یا لکه دار کردنی به که تی وان هه ول بدا هه ر دوو لا به به ک دست ته و مرتکبانه به جزای خویان ده که بینن .

له لایه ن کوماری دیموکراتی کوردستانه وه ته م که سانه بهشد ار بوون و نیمزایان کرد وه : " رئیس حکومتی ملی کوردستان جنابی آقای قاضی محمد آقای سید عبدالله گیلانی عضوی کومیتتهی مرکزی حزب دیموکراتی کوردستان آقای مرخان شریفی عضوی کومیتتهی مرکزی حزبی دیموکراتی کوردستان و رئیس عیالی شکاک ، آقای محمد حسین سیف قاضی وزیر هیزی برگری حکومتی ملی کوردستان آقای رشید بگ جهانگیری عضوی کومیتتهی مرکزی حزبی دیموکراتی کوردستان و رئیس عیالی هه رکی آقای زبرو بهگی بهادری عضوی کومیتتهی مرکزی حزبی دیموکراتی کوردستان و نوینه ری کوردی شنو آقای قاضی محمد خضری .

له لایه ن حکومتی ملی نازربایجان وه : " رئیس مجلس ملی آذربایجان جناب آقای حاجی میرزا علی شبستری سهروک و وزیر حکومتی ملی آذربایجان جناب آقای سید جعفر پیشه وری معاون صدر فرقهی دیموکراتی آذربایجان آقای پارگان وزیری داخلهی آذربایجان دکتر سلام اله جاوید وزیر فرهنگ آذربایجان محمد بیریا " . (۴۳)

پاش نیمزا کردنی ته و په پمانه ناکوکی له سنووره کان کوتایی بی هات و له م شارانه ی که کورد و نازربایجانی ده زبان نوینه ری نیزامی و سیاسی هه ر دوو لا دامه نزان و پیروه ندی دستانه یان هه بوو . به روا ته مه را مه لسته فای بارزانی که په کیک له زمنا له کانسی کوردستان بوو کرا به فه رمانده ی گشتی هیزه چه کداره کانسی کوردستان و نازر بایجان . شه هید مته فا خوشناویش کرا به فه ومانده ی هیزی به رگری کوردستان .

که ۳ و کورک و لهۆیه کانی تیک چوونی کوماری کوردستان

له پیکهاتن و په یدا بوون و لهنیو چوونی هه موو یارده په کی
کومه لایه تی دا هیندی هوی نیو خو و ده ره وه کاریگه رن و هه ر
په که ش به نوره خو کار ده کاته سه ر روو داوه کان و شه قلی به ر چاوی
پهوه نهسی .

له پیکهاتن و تیک چوونی کوماری کوردستانیش دا ته م ته سل و
یاسایه له شوینی خو یانن . هویه کانی نیو خو و د مره وه کاری خو یان
کرد و به داخه وه جولانه وه ی رزگار یخوازی کورد یان بو ماوه په کی د ریز
توشی هه ره س هینان کرد .

له لاپه ره کانی پیشو و دا به کورتیشی باسی هویه کانی نیو
خو و ده ره وهی پیکهاتنی کومه له ی ژی - کاف و حیزبی دیموکرات و
کوماری دیموکراتی کوردستانمان کرد . ده مانه وی به کورتی باسی هتیه کا -
نی تیک چوونی کوماری کوردستان بکه بین . پهپهسته ته وه نه ه ش
وه بهر خه ینه وه که به داخه وه میزوو نووسانی کورد زور که م له سه ره
روو داوه گرنگی میزووی کوردستان نووسیویانه . هیزه سیاسیه کانی کورد -
ستانیش وه کپیوست بسی له و روو داوه گرنگه یان نه کولیه ته وهو بایه خیان
په نه داوه و ده رسیان بسی و مر نهگرتوه . به قه ولی روزولت روژنا -
مه نووسی ته مریکایی " په یدا بوون و گهرانی کوماری پچوکی مه هاباب
و میزووی کورت و توفانی و لهناو چوونی له نا کاوی په کیک له روونا کترین روو -
داوه کانی میزووی تازه ی روژه هه لاتی نیوه راسته " .

روژه هه لاتناسه بیگانه کان کهم یازور له سه ر کوماری کوردستان نو -
سیویانه به لام به گوهره بهرزه وهندی خو یان باسیان کرد وه . ویلیام ئیکلتون

وحه سه ن ته رفه ع پش به دريژی له سه ر کوماری کوردستان نوسيوپانه
 ته وان هه ر د ووکیان له گهل ته وه نر که هیند یرووناکیان خستوتنه
 سه رجولانه وه ی کوردستانی شیران و کوماری کوردستان به لام هه ر -
 د ووکیان وه د وای ئامانجیکی تاییه تی که وتوون که ویستووپانه کوماری -
 کوردستان له مه هاباد به ده ستکردی بیگانه بده نه قه له م و په کیتن
 سوویت به تاوانباری ته سلی کوماری کوردستان دا بنین و بیرو رای گشتی
 که لسی کورد له حاست سیاسی تی یه یکیتی سوویت شلووی بکه ن .
 پیکهاتن و له به ین چوونسی کوماری دیموکراتی کوردستان هیشتا
 لاپه ری ون وشاراوه ی زهرن ویویوستریان به لیکولینه وه و د و زینه و شی -
 کردنه وهی پتری زانستی هه یه . ته م نووسراوه یه هیواد ارین ببیته -
 که ره سه یه ک بولی دوان و شی کردنه وه ی پتری رووداوه کانسی جولانه
 وه ی ساله کانسی ۱۹۴۲ - ۱۹۴۶ ی کوردستانی شیران .

کم و کوریه کافی کوماری کوردستان

۱- په ره هه مووشته بوونی سترا تیزه کسی روون . حمیزی دیمو -
 کرات له سه رهناخه ی دیواره کانسی کومه له ی زی - کاف دامه زرا .
 کومه تی زی - کاف وه کتریکخراوه یه کی نیشتمانی کورد مافی دیاری
 کردنی چاره نووسر واته ئازادی کوردستانی بهستراتیژی خوبی دانا بوو .
 حمیزی دیموکراتی کوردستان به نووسین خود موختاری کرده دروشم و وازی
 له سه ره بخوبی کوردستان هینا . به لاپه کرده وه حکومتی کی سه ره
 خوبی دامه زراند . گورینی ئانی شیران د انانی ئارمی ده وله تی پیک
 هینانی له شکری میلی ، په یمانی ئابووری له که ل یه کیتی سوویت په یمانی
 یه کیتی و دوستایه تی له که ل حکومتی ئازربایجان ، ته وانه شتیک نه
 بوون که له که ل خود موختاری یا له که ل قانونی ، ته نجومه نی ویلا یه تی
 یه ک بگرنه وه . له راستی دا کوردستانی ناوه ندی هه ر چه نده -
 مه لبه ندیکی پچوکسی کوردستان بوو به لام به کرده وه ده وله تی کی سه ره

خوێی کوردی تیدا دامه زرا بوو. ریهه رانی کوماری کوردستان لایان وا-
بوو ته که رواز له دروشمی ئازادی کوردستان بینن و داوای قانونی ته نجو-
مه نی ویلا یه تی بکه ن ویا له مه رانامه دا بنوو سن ،، له گهل حکومه تی
ناوه ندی دوزمنایه تیان نیه ،، حکومه تی شو فینستی تاران دلی نه رم ده
بی وداخوازه کانیا ن دسه لمینی . سه بر ته وه یه له وده مه وه تا ئیستان
هه رچه ند ریهه رانی حیزی دیموکرات و هیزه دیموکراته کانی ئیرانیان
هاوار ده که ن که نه مان ویستوه جیا بینه وه ونامانه وی ته م کوت و زنجیره
له ئستومان دارنن کونه په رستی ئیران لسه رقه ی خوێ سوره و ده لی
جیاوازی خوانن و کوماری کوردستان کوماریکی سه ر به خو سو وه ویستوو یه
کوردستانی گوره پیک بینی .

له راستی دا لسیاسه ت و ستراتیژی ریهه رانی حیزبو حکومه ت دا
سه رله شیواویه ک خوێ ده نواند که نه یانده توانسی له سه ری ساخ ینه وه .
دیاره هه لوستی ئازربایجانیش له وه دا بی ته ئسیر نه بوو . سیاسه -
تی چه وتی حکومه تی میلی ئازربایجان ته وه بووسه ره رای په پمان
له گهل حکومه تی میلی کوردستان له وتو ویزی تاران دا له گهل حکومه تی
قه وام نوینه ری کوماری کوردستان به شدار نه بوو . نه ک هه ره وه
له وتوو ویزی قه وام و نوینه رانی ئازربایجان دا بسه روکایه تی شه بوستهری
سه رکوماری ئازربایجان که له حه وت ماده دا ریک که وتوون به هیچ جور
باسی کوردستان نه کراوه . له مته رار داده دا ده رده که وی که مه لبه ندی
ژیر ده سه لاتی کوماری کوردستان هه ره که برابر وو به ئازربایجان ناو
نراوه . ته نیا له باره ی مه درسه کانه وه گوتراوه . " که مایه تیه کانی دیکه ی
میلی وه ک کورده کان ، ته ره نه یه کان و ئاسوره کانیش منا له کانیا ن ده توانن
تا پولی پینجی سه ره تایسی به زمانی دایکیان بخوینن " . به کورتی له م
قه رار داده دا کورده کانیش که ته وده م دسه لاتی کوردستانیا ن به ده ست
بوو کوماری کوردستانیا ن دامه زراند بوو به " که مایه تی ،، ناوبراون .

۲ - سیاسه تی به رگری

سیاسه تی به رگری کوماری دیموکراتی کوردستان رهنگدانه وه ی روون
نه بوونی سیاسه تی کشتی و ستراتیژی بوو . هه ره له سه ره ته م بوو چون
و بیره ویاوه ره راست له جهنگه ی بی هیزی و له ر و لاوازی حکومه تی تاراندا
کوماری کوردستان سیاسه تی دیقاعی گرت به ر و قه ت له سه ر لیدانی

د وژمن نه روښت . بانمو سه قزو کرماشان و بهشی خوارووی کوردستان ببوو-
نه پیگه ی د وژمن ومه کوی کو بوونه وه ی همیزی حکومتی و په لامار
د انسی ناوچه ی نازاد کراو .

راست له وکاته د ا که لسه ریانگه وازی حمیزی د یموکرات چه کداری
کورد له سمرانسه ری کوردستانه وه به ره وجه بهه ی سمرده شت و سه قزو
که وتبوونه ری و له د یوانده رهنیزیک ببوونه وه و سه رده شت و سه قزو که ما-
رود رابوون وشه ری قاراوا ومامه شاه ووه ی د وژمنی تیک شکاند بسوو
نوینمرانی حکومتی میلی کوردستان له که ل سه رهه نک ره زمئارا
لمه ر شهر وستاندن وتو وپژیان ده کرد .

۲۸ می ۱۹۴۶ نوینه رانی حمیزی د یموکرات (حاجی بابا به شیخ
هه ژار و کاپیتان عزت عبد العزیز) له که ل ره زمئارا نوینه ری له شکرتیران
له جه بهه ی سه قزو ته مریک که وتنه بیان شمزا ده کرد .
۱ - کار به د مستانی حمیزی د یموکرات فه رمان ته ده ن به هیزه
کانسی خویان که تهغه له له شکری شیران نه که ن وله وجیگایانه ی گرتویانه
پتر نه چنه پیش و کاریان به هاتوو چووشه قامه کان نه بسی .
۲ - بو پیشگری له پیک هه لپهژانی چه که ارانه ده سته چه کداره
کورده کان چوار کیلومیتر لمه قزو ۳ کیلومیتر له سه رده شت ده کشینه وه .
۳ - کورده کان و ده وله تی شیران هیزه کانسی سمر سنوور به هیز -
ناکه ن و فروکه کانسی شیرانیش پتر له چوار کیلومیتر به ره و سه روی سه-
قز نا فرن .

۴ - بو پیشگری له هه موو روود اوپکی ناحه ز حمیزی د یموکراتی
کوردستان نوینه ریک بو شاره کانسی سه قزو یانه و سه رده شت ده نهری
که له نیوان هیزه کانسی شیران و کوردا پیوه ندی سیاسی رابگرن " . (۴۴) .
سه رنجیکی نیوه روکی ته م قه رار د ا ده بده بین ده رده که وی که
به به ست ته وه بوه که کورده کان ته قه نه که ن . بکشینه وه کاریان به
هاتوو چووی ریگا زبان نه بسی . له وجیگایانه ی گرتویانه نه چنه پیشتر
له راستی د ا هه روه ک هه سن شرفه ع ده لی . " سیاستی
حکومه تی تاران ته وه بوه که کورده کان بخافلینی " .

هه ره لهسه ره شه وکه مه رخه سی ورا رای به بوه که محه مه دی -
نانه وا زاده فه رمانده هی هینی به رگری کوردستان به دلنمایی سواری
هیلیکوپتری له شکری شیران ده بسی و شه وانیش هیلکوپتر بهر ده ده نه وه و
نانه وازاده شه هید ده بسی .

بیجگه له وه چونوسی سه ره ک وه زیری حکومت بو وتوویر لهگه ل -
سه رهه نکیکی شه رته شی د وژمن پرستیژ و سامی شه و حکومت ته دینیته
خوار . له وه نرقه باحه ت ترچووونی همیشه وا سه ر کوماری کوردستان بو
کوندی (سه را) بووتوویر له گه ل ره زم تارا نوخته به کسی لاواز و خوبه
کم زانینی حیزب و حکومتی میلی بوو .

۳ هیزی بهرگری

هه رچه ند هیزی به رگری لهزه حمه تکیشانی کورد وپیشه رگه پیک
هاتبوو به لام باری چینیا به تی له ویش را خوی ده نواند . له نیو هه موو کار -
به ده ست و شه شه رانی هیزی بهرگری دا تاقه زه حمه تکیشیکی کورد نه
ده بینرا به لامه ده میان ناغا و فه رخه ناغا جلی شه فه ریان کرد بوه به ر
و خویان بی راده نا . بیجگه له همیشه رگه چه کداری عه شایری نه ده
کرا حیسابی له بهر بگری . حکومتی میلی راسته و خوچه کسی نه
ده دا به زه حمه تکیشان که پشتیوانی راسته قینه ی کوماری کوردستان بوون .
چه کیان ده دا بهسه روکعه شیره توده ره بهگان . شه وانیش مهاندا به
خزم ونوکه ر و ده ست و پیوهندیان . چه کداری شه پیره نیزامی خوی به
پیروی ناغا ده زانی که چه کسی لی وهر گرتبوو ونان و پیخور و موچه شی له و
وه ر ده گرت .

له راستی دا بیجگه له بارزانیه کان چه کداری دیکه ی غه پیره نیزامی
بوپاراستنی کوردستان چه کسی هه له گرتبوو . روود اوه کانسی د وای کو -
ماری مه هاباد نیشانیان دا که پانتهاتنه وه ی له شکری شیران تاقه ده ره -
به گیک نهگیرا . نمونه ی به رچاو نومه ر خانسی شکاک بوو . هیشتا حکو -
مه نی میلی له سه ر کار بوو لهزه نرالی و له حیزب نیستغای دا .

۱۲ ی نوامبری ۱۹۴۶ له ته وریز دا وای له قونسولی شه مریکا کرد که په پا -
میک بوقه وام السه لته نه بنیری و به ده وله ت رابگه په نی که به کرده وه ی

هیدی و هیمنانه ده توانسی لهناوچه دا هیوای به وه فاراری کورده کان -
هه بی و دلنیا بی " (۴۵)
۴ - پیوه ندیه کانسی کومه لایهتی

حکومه تی میلی کوردستان بو که مکرده وه ی دمهلات و زولم و
زوری ده ره بهگان هیچ هه نکاوی هه لئه هینا . لسه رده می حکومتی
میلی کوردستان دا زولمی ده ره بهگان له هه موو کاتیک زیاتر بوو . رعیه ت
دهر کردن ، شه ستاندنی باج وجه ریبه و سورسات و چه و ناندنه وهی زه -
حه تکیشان د ریژه ی هه بوو . چه ند نموونه :
- حه مه د ئاغای له جی لشار ویران ده ستی چا په زیکی خوی په را -
ند . روزنامه ی کوردستان له سه رنووسی . به لام که س هیچی به -
حه مه د ئاغانه گوت .

- سعایی شیخ ئاغایی له گوندی (د بی مه سوور) رعیه تیکی له گه ل سهگ
ده چال خستبوو گوتبووی با قازی بی ده رت بینیته وه .

- قادر ئاغای ده رهنه ، حاجی مه خالیدی له گوندی ده ر کرد بوو ره ز
ویاخی له ریشه ده ره هینا بوو به لام که س خوی تی نه گه یاند . له کاتیکا
حاجی مه خالید په کیک له هه لسورینه رانی حیزب بوو .

- مه زیزی قه رنی ئاغای کرد بوو چوو بوه نیوه جه مان . عه لی شه -
میرعه شایری و سه لیم خانسی شاهوله نامه ی جاسوسیان لی گیرا بوو
له جیاتی سزادان هینا بویانن له مه هاباد د ایان نا بوون و به ره شی
ریبه رانی حیزب و حکومت پیده که نهین . کاتی هاتنه وهی له شکری شیران
له مه هاباد وه بو پیشوازی ده چوون .

به کورتی کوندی په کانی زه حه تکیشی کوردستان که هیزی بنچینه بی جول -
نه وهی رزگار یخووازی کورد بوون له ده سلاتی کوماری کوردستان دا ئاوپکی
شه وتویان وی نه درا . حکومتی میلی کوردستان به قازانجی وهرزیران -
وکه مکرده وه ی دمهلاتی ده ره بهگان هه نکاوی ناوشت هیندی له
نووسه رانی کورد نوسبووانه که حکومتی میلی کوردستان زهوی وزاری ئاغا -
پراکرد وه کانی له وهرزیران به شکرده . شه مه له ناشاره زایی وه زعی
کوردستانه وه هاتوه . له هیچ شوینی ده ست لهملکی ده ره به گه -

را کرد و کان نه در ا . له شار ويران ثاغاگانی خور خوره وکاپیس سهباره ت ب
به شه ری نیوخوئیسی و پیاو کوشتن رایان کرد بوو بارزانیه کان له م دوو
کونده بههرمی ملکانه یان وه رده کرت .

ئه و دهره بهگانه ی خویمان خزانده بسوه نیوده زگای ریه رایهتی حیزب
وکوماری کوردستان له بنه وه پیوه ندیان له که ل حکومتی تارانی نه پچرا -
ند بوو هه ره پیوه ش پاشهاتنه وه ی لشکری ئیران تازاد ده سورانه وه و
هیچیان نه گیران .

ه - نه بوونی ته شکیلاتی پته و نه بوونی بیر ویاوهری شورشگیری .

له روزنامه ی کوردستان ئورگانی کومیتهی ناوه ندی حیزبی دیموکراتی
کوردستانی ئیران دا ژماره ۳۲ فیوریه ی ۱۹۲۴ گوتراوه . " هوی ته سلی
تیک چوونی کوماری کوردستان و شکانی جولانه وهی رزگار یخوانی که لی کورد
له ساله کانی ۱۳۲۴ - ۱۳۲۵ کزی ناوخوی حیزب و به ریزه بهرایهتی
جولانه وه و حکومتی میلی بوو به راخته وه ته و کزی بوونه
له هه مووکار وباری حیزبی دا دیار بوو . . . له پاش تیک چوونی کوماری
کوردستان به چاکی ده رکه وت که کزی کاری ته شکیلانی سه رده می کوما
ری مه هابار تا چ راده یه ک بوو . . کزی بوونی حیزب له باری سیاسی و
ته شکیلانی و ئیده ئولوزیه وه له که مپوون ویا نه بوونی بهیه کجاری کادری
تیکه یشتو و پیکه یشتو له ریزه کانی حیزب دا دیار بوو .

له بهرنه بوونی د یسیپلین و ته شکیلانی بی سه ره و بهره ته وه نده
هه لپه رست و بی بیر ویاوهر خهپان خزانده بوه نیوریک خراوه کانی حیزبو
ده زگای ده وله تیه وه که پاک و پیم لیک نه ده کرایه وه . بیجکه له وه
حیزبی دیموکرات له سه ره شیوه ی خه بات ساخ نه ببوو . یه کیتی بیر ورا
له سه ره سه له کانی سیاسی و نیرامی و کومهلایهتی له حیزب دا
نه بوو . تیکه للی ته شکیلانی زقه واره و ساختومانسی حکومتی میلی
ئه وه ی پیوه دیار بوو .

نه بوونی بیر ویاوه ری شورشگیری و نه بوونی یه کیتی بیر ورا بوو به هوی
ئه وه که ریه رانی حیزبو کوماری کوردستان له بهرامه ره لشکری له رولاوا

لاوازی تاران دا به بی شه ر و دستگرد نه وه تسلیم بن و به ره و میاند وا به پیشوازی له شگری شیرانه وه بچن و خو به دسته وه بدن .

میژوو ناتوانی پاکانه بو ته مهه لویسته بکات . ته کهرریبه رانی کوماری کوردستان به ر بهر کانیاں کرد بایه که لی راهه ریوی کورد به تیکرا بوپاریزگاری کوماری خوشه ویستی کوردستان تا دوا هه ناسه خه با تی ده کرد . به تایبه ت هیزی له شکان نه هاتووی بارزانیه کان له پشت کوماری کوردستان راهه سنا بوو . شه ری بارزانیه کان دوا ی تیک چوونسی کوماری کوردستان نیشانی دا که حکومه تی تاران ته وهیزه ی نه بوو که بیتوانسی وا به هاسانی به سه ر کوردستان دا زال بیته وه .

فه رمانسی شه ر و به ر بهر کانسی هیزی بهر گیشی له خشت وخال وهه - لپه رست و خو فروش پاک ده کرده وه . زه حمه تکیشانی کورد که له به ر دستی ژاندارم وچه وسینه ران دا چه رمه سه ریان دیوو له ماوه ی ته م چه ند ساله نر دا تامی نازادی یان چیشت بوو وا به هاسانی نیشتمانیان به ده سته وه نه ده دا .

٦ - تاقی که وتنه له هیزه دیمو کراتیه کانی شیران

" نه بوونسی یه گرتنی پته و و په کیه تی، به کرده وه له ناو هیزه دیمو - کراتیه کانی شیران دا یه کیک له هویه کانی هه ره گرنگی تیک شکانسی کوماری کوردستان وه ره ها جولانه وهی سه رانسه ری شیران له ساله کانی ١٣٢٤ - ١٣٢٥ دا بوو " . (٤٦)

بود روشنی خود موختاری که حمیزی دیموکرات له به ر نامه دا گونجانده بووی پیوستی به یه کیه تی وهاوکاری نیزیک و پته و له که له هیزه دیموکراته کانی سه رانسه ری شیران هه بوو . هه رچه نده حمیزی دیموکرات چوهنیو " به ره ی هاوکاری حمیزه نازاد یخوازه کانی شیران " وله که له حمیزی توده ی شیران و فیرقه ی دیموکراتی نازدیا بجان و حمیزی شیران و حمیزی جه نگل هاوکاری له به ره دا دست پیکرد " به لام به داخه وه روزیک که پیوست بوو ته م بهر یه بهه مووهیزه وه بیتهمه پدانی خه بات ، بیده نکوه سنا و بوو به ته مانا چسی رووداره کان . سه روکایه تسی

سی حیزی ئه‌ساسی ته‌م به‌ره یه حیزی توده ی ئیران و فیرقه ی دیموکرا-
 تی ئازربایجان و حیزی دیموکراتی کوردستان هه ره یه ک به‌جیا که وتنه
 ریکا دوزینه وه بوچاره سه ر کردنی گه‌رو گرتنه‌سی خویان . کاتیک له شکره .
 ئیران بولای ئازربایجان و کوردستان وه ری کهوت حیزی توده بیده نک‌ماپه وه .
 . . . هه رچه ند له ناو حکومه تی ئازربایجان و کوردستان دا په پها-
 نی دوو قولی هه بوو که به پستی ئه‌ویه پمانه ده بوایه پیکه وه دژی حکو-
 مه تی مه ره زی بهر به ره کانی بکه ن به‌لا په‌داخه وه کاتیک له شکره شا
 په لاماری ئازربایجانی دا سه روکایه تی فیرقه به یسی ئاگاداری ورا-
 ویزکردن له گه‌ل سه روکایه تی حیزی دیموکراتی کوردستان پاشه کسه ی کرد .
 هه ر بهم جووره که له شکره ئیران رووی ده کوردستان کرد سه روکایه تی حیز
 سی دیموکراتی کوردستان نه‌هاو به‌ره ی هه بوونه هاو په‌یمان " . (٤٧)
 له راستی دا ته‌گه‌ر حیزی توده ی ئیران وه‌ک به‌هه‌یزترین حیزی سیاسی
 ولات به‌قه‌ول و‌قه‌راری قه‌ وام‌السه‌لته نه فریوی نه‌خوارد با ده‌یتوانی
 بوپیشگری له په لاماردانی ئازربایجان و کوردستان کاریک بکا . پاش ٢٠
 سال رینه رایه تی حیزی توده به پاریزی له هه له و فریوخواردنی خو
 ده نی و ده‌نووسی " . به هه له‌چوون له قه‌بلاندنی قه‌ وام و
 بروا کردن به وه‌عه‌ده و به‌لینه‌کانسی له وریایی شورشگیرانه‌ی هه‌زه کانی
 میلی و دیموکراتی که مکرده وه . ته‌م کاره ده رفه تی بۆقه وام پیک
 هینا که له پشت په رده ی ته‌بلیغات وه وام فریوی خوی له‌گه‌ل ئیمپریا-
 لیزم به‌تایبه‌ت ئیمپریالیزمی ته‌مریکا و له‌گه‌ل کوره کونه په‌سته‌کان
 ریک بکه وی و له په رده‌دا هه‌ل و مه‌رج بوشکانی هه‌زه کانی میلی
 و دیموکرات ناماده بکا " . (٤٨)

بئجگه له وانه رینه رانی حیزب و کوماری کوردستان به‌یرمان
 له وه نه ده کرده وه که خود موختاری له ریژی پاشایه تی دیکتاتور
 و سه‌ره رودا ناگونجی و حکومه ته شو فینیست و دژی که لی په‌کان مل
 بۆ خود موختاری و مافی که لان راناکیشن .

هۆبە کاف دەره وهی روضانی کوماری کوردستان

له تیک چوونسی کوماری دیموکراتی کوردستان دا پهبوسته هوی دهره -
وه شرله بهرچاویگهیرین . میژوو نوسه کانی بوورژوازی وتنهانته هیندی سوو-
سه ری کورد پیش پیک هاتنی کوماری کوردستان به ده ستکردی سوویت ده -
زانن و بو روخانیسی هه ره په کیتی سوویت تاوانبار ده که ن . ته وان له
بو چوونسی خویان دا تیکوشان و خه باتی که لسی کورد وهه ل وهه -
رجسی نیونه ته وه پهی ته و سهرده مه له به رچاواناگرن .

" چه ند سال پاش تیک چوونسی کوماری کوردستانیش له ناو حیزی
ئیه دا ته م بهیر و باوه ره به هیز بووکه هوی ته سلی تیک شکانی ته م کو-
ماره سیاسه تی چه وتی په کیتی سوویتی به راجه ره به وه زعی ته و سه ر
ده مه ی شیران بوو . به مجوره هه م لایه کسی ترمان بهیجکه لهخومان -
تاوانبار ده کرد وهه م بهیکیشمان دوزیبوو که لهده سه لاتی ئیه دا نه
سوو . نه نتیجه ی ته و لیکد انه وه یسهاده کردنی مه سهله که خو ئاسه سووه
کردن و خو ماندوو نه کردن بوو . بهیجکه له وه به م چه شنه ئیه تراصفان ده
کرد که هیزی ته ساسی کوماری کوردستان هیزی ده ره وه بوو نه ک هیزی که لسی
کوردستانی شیران . ته وه شرپ روست ته و بهیر و باوه ره په که د وژمن لیه
سه ره تایی پیک هاتنی کوماری کوردستانه وهه تا ئیستا بلا وی ده کاتهوه "

(٤٩) د یاره ناگری به ته واوی پاکانه بو سیاسه تی ته وده می کار به
ده ستانسی ئازربایجانی سوویتی بکه ی که له شیران دا نه خشیکی گرنگیان -
هه بوو . " جه عصر باغر اوف که کار به ده سنی سه ره کسی ئازربایجانی
سوویتی بو وله دانانی سیاسه تی سوویت له شیران دا ده ستیکی بلای هه بو
له پاشانیس ئیعدام کرا له ماوه ی په ره ته ستاندن و تیک چوونسی جولانه
وه ی ئازاد یخووانی له شیران دا رولیکی زور نا له باری یاری کرد .

نورد بهرپاری فه ردی ته وتوی دا که به قازانجی سیاستی دی ده ره وهی سوو -
 مینی و جولانه وهی دیموکراتی شیران نه بوو بیجگه له وه په کیتی
 سوویتی تازه لهنه ری ده وهه سی جیهانی رزگاری بهوو ، نیوه ی ولاته -
 که ی شیران بهوو . پهداوستی به ناشتی وئاسایش وئاوه دان کرد نه وهه بو .
 کاتیک له شکری داکیر که رگهشته ته ورپز و هیزی کونه په رست له تازریایجان
 بوکوشتی دیموکراته کان دستیان دایه چه ک ته دوخته تیریه کیتی سو
 ویتی بهی ووستیا له تازریایجان وه ره ها له کوردستانین پفاع بکا -
 هیچی بی نه ده کرا . راستیه کی دیش به بی لیره دا بگوتری : په کیتی سوو
 یتی چون له کوماری کوردستان د پفاعی کرد با ؟ . ته که رکوماری کوردستان
 خوی به ره ره کانی له شکری کونه پهرستی شیرانی کرد با و ته و به ره ره -
 کانیه ماوه په کیش د ریزه ی هه با . ته و وه خته له وانه بوو په کیتی سوویتی
 یارمه تی کوماری کوردستان بدا . به لام کوماری کوردستان بهریره کانی
 نه کرد و د پفاعیشی لهخونه کرد " . (۵۰)

مه سه لهیه کسی دیکهن جیکای سه رنج ولیکولینه وه په ، ده وله ته کا -
 نی شمیرپالیستی ته مریکه و ئینگلیز کوماری کوردستانیان به د پزگی چاوی
 خوده زانی . ته وان له وه ده ترسان کسمر که وتنی کوماری کوردستان کار
 بکاته سه ر کوردستانی عیراق ز بوسه ر چاوه نه وتیه کان مه ترسی هه بسی .
 که به دستشیر که ته کانی ئینگلیزه وه بوون . ده وله تی ته مریکان که تاقه
 ولاتی خاوه ن بومبای تانومی بوو کوماری کوردستانی وه ک بنکه ی دیموکرا -
 تی له شیران به زیانی خوده زانی و بهته واوی دژی ووستا بوو . هه ر چه ند
 پینه وا قازی مهه مه د له سپتامبری ۱۹۴۶ دا به (تارشنی روزویلتجونیر)
 یاریده ده ری وابسته ی نیزامی ته مریکاله تاران ی کونبوو . " کورده کانی
 شیران مه لبند یکی به مانا واقعی وشه " دیموکرات " یان ده وی که له ژیر
 چاوه د پیری ریژیمیکی فیدرال دابه ریوه بچی هه ره ک له ولاته یهک گرتوه
 کانی ته مریکا هه یه . ته گهرحکومه تی ته مریکا ناتوانی لهم ووست و
 ئاواته ی گهلی کورد پشتیوانی بکا لانی که م د وژمنابه تی کوردان نه کا " .
 (۵۱) به لام ته مریکا نهک هه ر پشتیوانی نه کرد به لکورراسته وخو
 د وژمنایه تی خوی له گهل جولانه وه یرزگار یخوازی کورد نیشان دا . جورج

ئالن باليوزى ئە مريكالە تاران بە ئاشكرا رايگە ياند . " حكومە تى ئيران
 ناچارە بويىك هيئەتتىن هيمنە تى هيئەتتىن نيزامى بوگشتا وچە كانسى ئيران
 بنيرى . مە بەستىكى بە تە واوى ئاسايسى ودروستە " . (۵۲)
 ھە ر دووگ دە ولە تى ئينكليزوئە مريگا بە ھە مووتوانا ريزيمى كونه
 پە رستى ئيرانيان بولە ناو بردنسى كومارى كوردستان ھان دا وچە ك و
 قورخانە وموستە شاريان دا بە حكومە تى ئيران .
 بيجگە لە وانە سە روگا يە تى حيزبى ديموكرات و كومارى كوردستان بە
 ھە لگرتنى د روشى خود موختارى و ئە نجومە نى ويلايە تى .
 سە لە كە يان كورد بوو بە مە سە لە ي نيوخوى ئيران و خە لكى تر نە
 يدە توانسى دە ستى تى وە ر بىدا .
 مو دبيرى گشتى وە زارە تى كار وبارى دە رە وە ي فە رانسە ۱۳ مانگى
 ديسامبرى ۱۹۴۵ لە وە لامى روز نامە نووسان دا گوئى :
 " مە سە لە ي ئازربايجان و كارە ساتە كانسى ئە و مە لپە ندە بە بېرو
 باوهرى وە زارە تى كار وبارى دە رە وە ي فە رانسە تە نيا مە سە لە يە كسى
 نسيوخوى ئيرانە . چونكە وە ك ئاكارا رين حيزبى ديموكرات تا ئيستا داواى
 جيا بوونە وە ي لە ئيران نە كورد وە وتە نيا داواى هيئە تى دە سە لانسى نسيو
 خوئى لە كار وبارى ناوچە دا دە كا . بە تاييە ت بە گوئىرى ي ئاكارا ر
 يە كسى كە بە وە زارە تى كار وبارى دە رە وە ي فە رانسە كە ئيشتو ھىچ
 كام لە حيزب و دە ستە چە پە كانى ئيران بە تاييە ت حيزبى تودە ي ئيران
 لە بېر وياو ھى جيوانى خووانى لا پە نگرى ناكە ن . كە واھوو مادام كە حيزبى
 ديموكراتى ئازربايجان و دە ستە سياسىيە كانسى ئيران باسى جيا بوونە وە
 ناكە ن ، دە لپليك نسيە كە ئە م مە سە لە نسيو خوئى و ناوچە يى بە
 ببىتە كارە ساتىكى نسيونە تە وە يسى " . (۵۳)
 نە ك ھە ر ئە و " . بە گوئىرى ي نووسراو ھى ئيگلتنون كاتيك كار بە دە -
 ستىكى رە سمى كوردە كان گلە يسى لە يە كىتى سوويتى دە كا كە لە كانسى
 تە نگانە دا ئيمە تان بە جى هيشت ئە سە د ئوف نوينە رى بازركانى سوويت
 لە مە ھابار لە وە لام دا دە لسى : " چۆنئى تى وە زعى كومارى كوردستان
 بە ستراو ھە تە وە بە چۆنئى تى وە زعى جىھانە وە . ئە كە ر ناوى حيزب د وو

بکرته وه به کومه له ی ژی - کاف له وانه به روسه کان بتوانن یارمه تیتان
پسی بکه ن " . (۵۴)

ته واوی ته م بچ لگانه و کاره ساته کانسی ته وده م و دواپینش ته م
راستیه بو کورد روون ده که نه وه که هر چه ندی کورد د اوای خود
موختاری بکا وهاوا ر بکا که جیاوازی خواز نیم، د وژمن به جیاوازی خوازت
داده نسئ و مه سه له ی کورد پیش له چوار چیوه ی نیو خووسی ولاته که
ناپه ته ده رو ناپهته مه سه له یه کسی نیونه ته وه یسی . به بیر و رای
من ته که ر کورد پیش وه که هه موونه ته وه کانسی جیهان د اوای سی سه ره به
خووسی و نازادی نه ته وه یسی بکا، نه زمانی ده سوتسی ونه کافر پیش
ده بسی . مافی د یاری کرد نسئ چاره نووس که حمیزه کومو نیسته کانسی -
ته مولاتاندی که کوردی تپداپه، د انیان پیداناوه و کورده که خوی باسی نا
کا ویا ورده ته فسیرو ته عبیرانی بو ده بینپته وه، بهیجگه له دانانسی ده و-
له تی سه ره به خو هیچ مانای دیکه ی نیه .

بوچی سه ره بسی سه حرای مه غریب که ۲۰ ده وله تی هاونه ته
وه وهاو زمان وهاو دپنی هه به و خوشی له که ل مه غریب یه نه ته وه
وته نانه ت یه تایفه شه، د اوای جیا بوونه وه له مه غریب و سه ره به خووسی
بکا ره وایه و هیزه دیموکراتیه کانیش بوی له ملی ده ده ن وپشتی ده
گرن به لام ته که ر کوردی ۲۵ میلیونسی د اوای رزگاری له چه وسانه وه بکا
و بیه وی به سمر به سنی له که ل که لانی د راوسی به برایه تی بژی تاوانباره
و ده بسی قه لا چو بکری؟ . به بیانووی (مه سه له ی نیو خو پیش) نانی
که س یارمه تی بدا!

هویه کانسی زوره وه وده ره وه کاری خویمان کرد . ریبه رانی حمیزب
و کوماری کوردستان سی به ره ره کانسی خویمان به ده سته وه د اوله
هیزی سی پایان و ناماده ی کومه لانسئ خه لک که لکیان وه رنه گریمت .
گرنکیان به پیک هینانی به کیتی نه ته وه ی کورد له هه موو به شه کانسی کورد -
ستان نه د ا و کاریان له سه رنه کرد . کوماری دیموکراتسی کوردستان هه وه -
لین ده سه لاتی سیاسی و نهمزاسی و ده وله تی که لسی کورد رووخا .
سه ر کومار و زور له ریبه رانی نیشتمان په روه ر و ته فسه رانی نازاد یخواز

له دارداران . سیه ری تاری حکومه تی شوئینیستی تاران عاسمانسی
 کوردستانی داپوشی . ژاندارم و کونه قازاخی ئهرته شی ئیران به سه ر
 چاره نووسی که لی کوردا زال بوونه وه . وه رنیز وزه حمه تکیشانی کوردا جار-
 یکی دیکه نیکه وتنه وه به رده سنی دهره به ک وکویخا سجدوسوت و سه-
 له م خوران و چه وساندنه وه بیان دوو ته وهنده زیادی کرد .
 کوردستان کرا به پیکه ی نیزامی ته رته شی ئیران و موسته شارانسی ته-
 مریکایی .

به لاجولانه وه ی ساله کانسی ۱۹۴۲ - ۱۹۴۶ ی کوردستانی
 ئیران شه قلی خوئی له سه رجولانه وه ی که لی کورد به گشتی به جی
 هیئت . پیک هاتنی کوماری دیموکراتی کوردستان له میژووی خه باتی
 خوینتاوی که لی کوردا بو هه میسه به ئاوی نیر تومار ده کری و له بهر
 ناچیته وه . ته م ته ستیره که شه سه ره رای ئاوا بوونی کاتیشی ، له عاسما-
 نی ته ماوی کوردستانی دابه شکراره هه میسه دهره وشیته وه .

گرنگی و نه زموونه کافی کوماری دیموکراتی کوردستان

- ۱ - که لی کورد له کوردستانی ئیران له زیر ریبه رایه تی حیزی
 دیموکراتی داپوشی دهره په ری و دیته مه پدانی خه بات و
 بروا به هیز و توانا و به کیتی په پداده کا .
- ۲ بو یه که م جار له میژووی سه ده کانسی دواپی که لی کوردا نه ته وه-
 که مان له به شیکی نیشتمانی دابه شکرایی داله زیر ریبه رایه تی حیزی بیکسی
 دیموکرات و پیشکه وتنخواز دا . چاره نووسی خو ده گریته ده ست و بو
 ماوه به ک کار وباری خو به ریوه ده بات .
- ۳ - کوماری کوردستان تیشک داپوشی به شه کانسی دیکه ی کوردستان و برا
 کورده کان له هه موو به شه کانسی دیکه وه به وتیشکه وه دین ویشتیوا-
 نی لی ده که ن . هه ر له سه ر شه پنچ و بناخه به له به شه کانسی
 دیکه ی کوردستان حیزی دیموکراتی کوردی داره مه زین .

۴ - بو هه وه لهن جار گه لی کورد هیزی به رگری، ته شکلاتی،
ئیداری و به رهوه به ری کاروباری سیاسی، نیزامی، تابووری، فه رهه نگی
وکومه لایه تی خوی راده مه زینتی و شیوه ته نزیی ده وه تی به خووه
ده گری .

۵ - کوماری دیموکراتی کوردستان خه باتی گه لی کورد به به ره ی
ئاشتی و دیموکراسی و سوسیالیزمه وه گری ده دا وکومه په رستی و ئیمپر-
یالیزم له ناوچه ده وه له رزه دمخات . حکومه ته کانی ئینگلیزه وه -
مریکا ناچارن حیسانی بو بکه ن . ماموستا مه ده د رسول هاوار له
یار داشته کانی خوی دا ده نووسی . " که کوماری مه هاباد در-
وست بوو ئینگلیزه کان و مسیری ترسیان لسی نیشته که کوردستانی عیراقیش
بته نیته وه . له به ره وه به هه موو جور هه ولیان ده دا به ره -
به سنی بکهن و پاره یان به راست وچه پ دا بلاوده کرده وه بو
شه وه خه لک بهیده نکه بکه ن . خه بهریکی ئینگیزی به ناوی (مستر
سمیث) به زور ده چوه سه رلیژنه ی فه حصی توتنه کان وهه موی
پتی ده کردن به مومتاز و ده رهجه یه ک . که چی هه ر کوماری -
مه هاباد روخا هه موو شتیک گورا نترخی توتن که م کرایه وه . هه
نه و (مستر سمیث) ده ی شیراند به سه ر لیژنه کان دا و ده ی وت .
" نه م توتنه نه وگونیانه نا هینن که تی ی ده که ن " . که چی توتنیش
هه ر توتنه که ی جارن بوو " . (۵۵)

۶ - گرنگی زنجاری دیموکراتی کوردستان لهوه ده ره که وی که
ئیمتاش پاش . ۴ سال کومه لانی زه حه تکیشی کوردستان به ره ی تازه
پهگه یشتهوی کورد به هه وای نه و دینه مه یدانی خه بات و به ناوی
پهشه وا قازی مه ده د وه له په ناوی وه ده ست هینانی مافی نه ته وایهتی
دا گیان به خت ده که ن . ئیمتاش بوگه یشتن به ئامانجه کانی کوماری
کوردستان له ده وری حمیزی دیموکرات کورده بنه وه وه م ریگایه دا له مردن
سل ناکه ن و یادی نه م رووداوه مه زنه هه ر به زینه ووراده گرن .
کوماری کوردستان سه ر نه که وت . له وکاته دا که داخ ویه ژاره یه کی
قورسی بو که لی کورد به جی هیشته بیکومان نه زموون و تاقیکرد نهومی

به نرخیشی داده ست نه ته وه که مان نه بویه ده بن له خه باتی خو
داده رسی لی وه رگرن .

نه زموونه کان بریتین له .

— بروا بهخو بوون و پشت به ستن به همیزی که ل به تایبه ت کومه

لانی هه راوی هه ژار وزه همه تکیشی شارو گوند

— خونه به ستنه وه به د وژمناسی که ل و پروا پسی نه کرد نیان

— له کاتی ده رفته ت داده له ده ست نه دان و ساوه ساونه

کردن و دست وه شانندن

— دیاری کردنی ستراتیژی پروون و پی داکرتن له سه ر د انانی

مافی چاره نووس به ده ستی خو

— ناسینی تیمپرالیزم به د وژمنی سه ره کسی که بوته هوی د ابه شکردنی

کورد ستان و زیر ده ستکردنی نه ته وه که مان

— یاری نه کردن له سه ر چه ند په ت و نان به نرخسی روژنه

خواردن

— — د دستایه تی و په کیتی وهاوکاری له کهل هیزه د یموکراته کانی

نیوکورد ستان و دراوسی به تایبه ت حمیزه کومونیسته کان .

— پته وکردنی ته شکیلانی شور شگیری له سه ر بنچینه ی بیر و باوه

ری شور شگیری . چونکه " به بسی بیر و باوه ری شور شگیری جولانه وه ی

شور شگیری سه ر ناکه وی " .

سپتامبری ۱۹۸

سه رجاوه کان

- ۱- لینین به رگی ۱۹ چیکسی ل ۴۲۵ — ۴۲۷
- ۲- لینین له باره ی مافی نه ته وه کان له دیاری کردنی چاره نووسی
خویان دا . فارسی چاپی موسکو ۱۹۸۰ ل ۵
- ۳- کورده کان سه روه تیان له شیران . وه رگی رانی م.س. کارول ۱
- ۴- به حیا ده وله ت ثاباری - میژووی سه رده م حه یاتی به حیا
به رگی چوار چاپی تاران ۱۶۳۲ ل ۲۶۱
- ۵- م.س. لازارای پروسه ی نه ته وایه تسی له ولاته کانسی روز هه لاتی
نیزیک ونهوه راست موسکو ۱۹۲۰ ل ۱۶۱
- ۶- میژووی شیران له چاپکراوه کان زانستگای موسکو روسی ۱۹۲۷ ل ۳۱۷
- ۷- حه سه ن له رفه ع کورده کان ولیا کینه وه ی میژووی سیاسی
فارسی نیهورک ۱۹۶۶ ل ۵۳-۵۹
- ۸- عه لی دهقان سه رزمینی زرتشت تاران ۱۳۴۸ ل ۵۹۱
- ۹- حه سه ن له رفه ع کورده کان و... ل ۶۵
- ۱۰- میژووی شیران چاپی موسکو روسی ۱۹۲۷ ل ۳۴۳
- ۱۱- حه سه ن له رفه ع کورده کان و... ل ۶۶
- ۱۲- سه عید بدل کورته میژووی جولانه وه ی میلی کورده ۱۹۸۴ ل ۱۱۵
- ۱۳- کورده کان سه روه تیان له شیران وه رگی رانی م- کارول ل ۷
- ۱۴- م.س. ئیوانوف میژووی تازه ی شیران فارسی ۱۹۲۷ ل ۶۸
- ۱۵- حه سه ن قزلجی پیکه نینی گه دا ۱۹۷۲
- ۱۶- خاطرات حاج سیاح چاپی تاران ل ۲۵۵
- ۱۷- حه سه ن قزلجی پیکه نینی گه دا ۱۹۷۲ ل ۱۲۲-۱۴
- ۱۸- کورته میژووی تازه ی شیران چاپی موسکو روسی ۱۹۲۶ ل ۱۱۹
- ۱۹- حه سه ن قزلجی پیکه نینی گه دا ۱۹۷۲ ل ۴۱
- ۲۰- هه مان سه چاوه

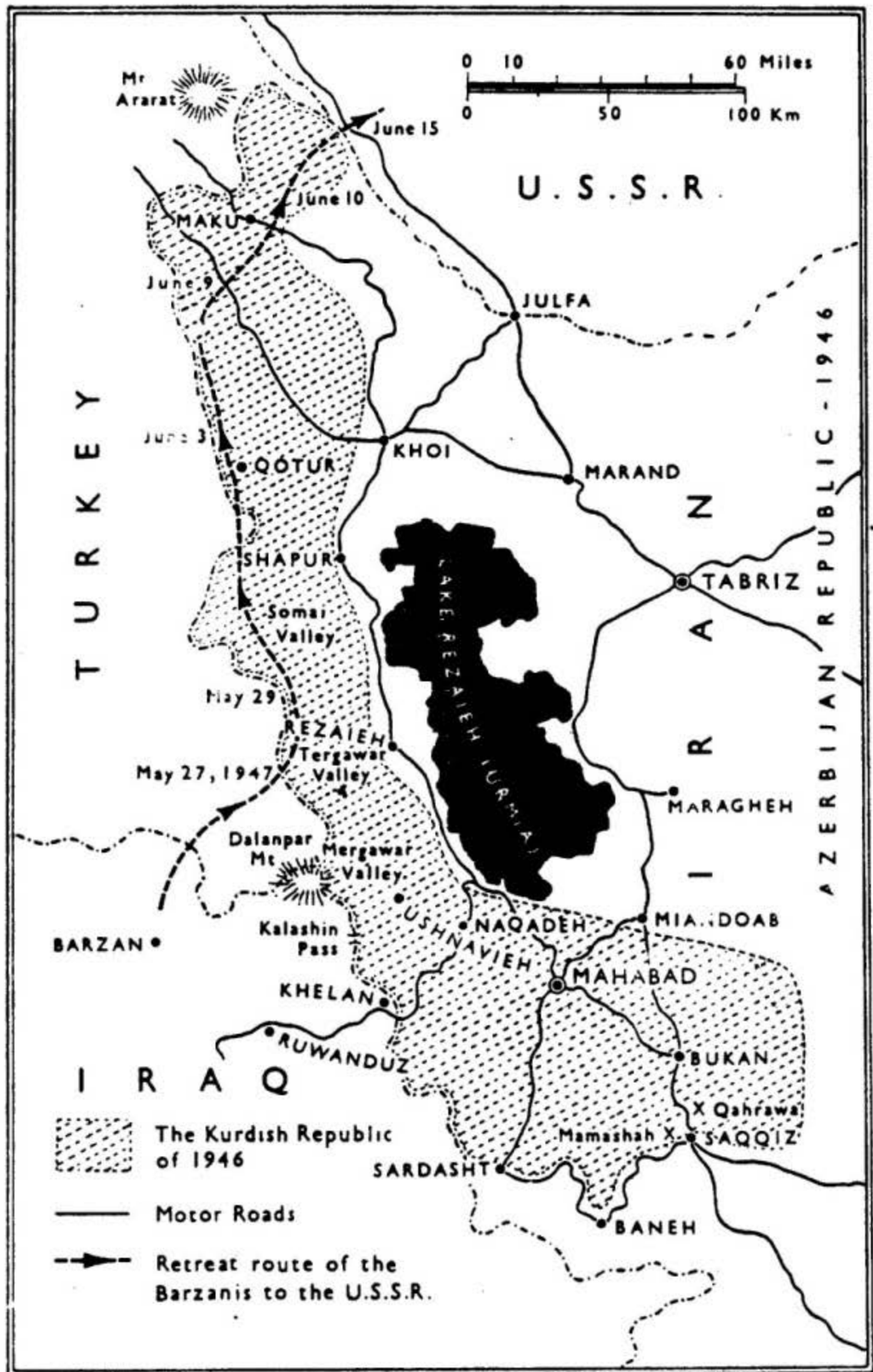
- ۲۱ - که ریم حسامی کاروانیک له شه هیدانی کوردستانی شیران
 ۱۹۷۱ ل ۱۰ - ۱۱
- ۲۲ - هیمین پیکه نینی که دا ۱۹۷۲ ل ۷
- ۲۳ - نووسراوه ی ده سته ی لیکولینه وه ی رادیو ته له ویزون مه هابد
 ۱۹۵۵
- ۲۴ - جه لال تاله بانجی کوردایه تی ۱۹۶۱ ل ۸۸
- ۲۵ - کوی په یمان نامه کانسی میژویی شیران به رگی سیهه م تاران
 ل ۲۱۷ - ۲۱۸
- ۲۶ - عبدالقادر ده بیانی راپه رینی کومه له یژی - کاف ۱۹۸۳ ل ۱۹
- ۲۷ - ئی . فاریزوف جولانه وهی میلی کورده کان ۱۹۴۱ - ۱۹۴۵
 موسکو روسی ۱۹۵۳ ل ۱۲۳
- ۲۸ - گوفا ری نیشتمان ئورگانی کومه له یژی - کاف ۱۳۲۳
- ۲۹ - زیننار سیلموس دوزا کوردستان ترکی ۱۹۶۹ ل ۱۷۹
- ۳۰ - حه سه ن شه رفه ع کورده کان ولیکولینه وه ی میژویی و سیاسی
 فارسی ۱۹۶۶ ل ۷۹
- ۳۱ - دراسات کردیه بلا و کراوهی شه نستیتوی کورد له پاریس
 ۱۹۸۵ ل ۵۹ - ۶۰ ژماره ۲
- ۳۲ - گوفا ری روزی نوی ژماره ۱۰ به فرانباری ۱۹۶۱
- ۳۳ - هیمین تاریک وروون ۱۹۷۴ ل ۵۲ - ۵۳
- ۳۴ - ئیگلتن کوماری ۱۹۴۶ کوردستان وه رگیرای فارسی ل ۵۱ -
- ۳۵ - ک. ن. برونس شورشه کانی رزگار یخوازی سه رده مه ئیستا
 وه رگیرای فارسی ۱۹۸۱ ل ۱۲۲
- ۳۶ - هه مان سه رچاوه ل ۱۳۰ - ۱۳۱
- ۳۷ - هه مان سه رچاوه ل ۱۳۲
- ۳۸ - نیشتمان ژماره یه ک پوشیه ری ۱۹۴۴
- ۳۹ - لینین شوینه واره گشتی یه کان به رگی ۲۵ روسی ل ۳۴
- ۴۰ - ک. ن. برونس شورشه کانی رزگار یخوازی سه رده می ئیستا

وه رگيراوه ی فارسی ۱۹۸۱ ل ۱۳۲

- ۴۱ - گوڤاری کوردستان ژماره يهك ۱۵ ی سه رماوه زی ۱۳۲۴ - ۱۹۴۵
- ۴۲ - روزنامه ی کوردستان ژماره ۲ ۱۳ / ۱ / ۱۹۴۶
- ۴۳ - کوردستان ژماره ۴۵ ۱۹۴۶
- ۴۴ - حه سه ن نه رفه ع کورده کان و لیکولینه وه ی میژووپی و سیاسی
۱۹۶۶ وه رگيراوه ی فارسی ل ۶۰
- ۴۵ - ئیگلتنون کوماری ۱۹۴۶ کوردستان وهرگيراوه ی فارسی ل ۴۵
- ۴۶ - روزنامه ی کوردستان ژماره ۳۲ فیوریه ی ۱۹۷۴
- ۴۷ - هه مان سه رچاوه
- ۴۸ - ره زا راد مه نیش گوڤاری دنیا ژماره ۴ ۱۳۴۴ ل ۱۷
- ۴۹ - روزنامه ی کوردستان ئورگانی حیزی دیموکراتی کوردستانی
ئیران ژماره ۳۲ فیوریه ی ۱۹۷۴
- ۵۰ - هه مان سه رچاوه
- ۵۱ - ئیگلتنون کوماری ۱۹۴۶ کوردستان وهرگيراوه ی فارسی ل ۲۰۱
- ۵۲ - هه مان سه رچاوه ل ۲۰۴
- ۵۳ - ره زا راد مه نیش گوڤاری دنیا ژماره ۴ سالس ۱۳۴
- ۵۴ - ئیگلتنون کوماری ۱۹۴۶ کوردستان ۱۹۶۳ وهرگيراوه ی فارسی
ل ۲۰۸
- ۵۵ - م . ر . هوار کویره وه ری ونبیره وه ری ۱۹۸۴ ل ۵۹

نیوئاخن

- ۱ - پهښه کي ۱ - ۲
- ۲ - کوردستاني شيران ۷ - ۹
- ۳ - وه زغي کورد له سه رده مي حکومتی ره زاشادا ۹۱۲
- ۴ - سه بنسوي يارا په ريني کوره ه کان ۱۲ - ۲۰
- ۵ - وه زغي تابووري و کومه لايه تي کوردستان ۲۰ - ۲۷
- ۶ - قين و بيزاری خه لك له رژيمي په هله وي ۲۷ - ۳۲
- ۷ - چوزه ره ي تيكوشاني سياسي له ناوچه ي موکريان ۳۲ - ۳۶
- ۸ - شه ري د ووهه مي جيهاني و روخاني رژيمي په هله وي ۳۶ - ۳۹
- ۹ - د وو د يارده ي ليک جياواز له کوردستان دا ۳۹ - ۴۱
- ۱۰ - سه فه ري کورده کان بويه کيتي سووريني ۴۱ - ۴۲
- ۱۱ - دامه زراني کومه له ي ژي - کاف ۴۲ - ۴۸
- ۱۲ - کوپيني قه ند وشه کر ۴۸ - ۵۱
- ۱۳ - کاره ساتي شاره واني مه هاباد ۵۱ - ۵۴
- ۱۴ - نومايشي دايکي نيشتمان ۵۴ - ۵۶
- ۱۵ - حيزي ديموکراتي کوردستان ۵۶ - ۶۰
- ۱۶ - کومه له ي ژي - کاف بؤ ساز بوو بؤ تيك چوو؟ ۶۰ - ۶۵
- ۱۷ - کونگره ي حيزي ديموکراتي کوردستان ۶۵ - ۷۱
- ۱۸ - هه نگاوي به رزتر بو پيشه وه ۷۱ - ۷۴
- ۱۹ - راکه ياندي کوماري ديموکراتي کوردستان ۷۴ - ۸۳
- ۲۰ - که م و کوري و هوي تيك چووني کوماري کوردستان ۸۳ - ۹۲
- ۲۱ - هو په کاني دمره وه ي روخاني کوماري کوردستان ۹۲ - ۹۶
- ۲۲ - کرنکي و نه زمونه کاني کوماري ديموکراتي کوردستان ۹۶ - ۹۹
- ۲۳ - سه رچاوه کان ۹۹ - ۱۰۱

سنووری کوماری کوردستان وریگای روشتنی بارزانیه کان بویه کیتی سوونی

شماره ۸۸۸
شماره ۸۸۸/۲۵

بیتوته

جزئیات کورستان

مهداد

کومیته‌ی مهرکازی

روزی سه لکردنی تالاله مه ها باد دپسامبری ۱۹۴۵

پیشه وا قازی محه معه دو هیندی له وه زیرانسی کوماری کوردستان

مه لا مسته فا و قه دری جه میل پاشا و قه فسه ره کوردده کانسی
کوردستانی گه رمین له مه هاباد ۱۹۴۶

ژنرال مصطفی باورزانی

پيشه و اقازی محمد سه ر کوماری کوردستان

حہ مہ وسین خانسی سے یفسی قازی وہ زہری بہ رگری
کوماری کوردستان ۱۹۴۶

شه هيد سه دري قازي نوسنه ري مه هابار له پارلمان

شه هید محمد مهدی نانه وازاده فه رمانده ی هیزی به ر
گری کوماری کوردستان

کاپیتان قادری

۱۳۵۸

کاپیتان قادری چه ند روز پیش کوچی دواپسی له سه رو کانس

به رهه مه كانی نوو سه ر له چه ند دیریک دا :

نوو سرا وه کان

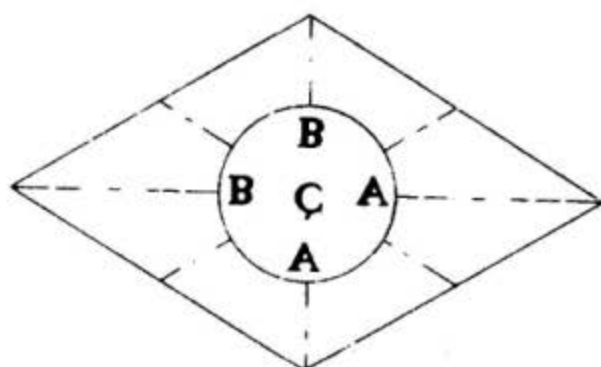
- ۱ - کاروانیک له شه هیدانی کوردستانی ئیران
- ۲ - وه لامیک - کوردی و فارسی
- ۳ - ریئوینی شه ری پارتیزانی
- ۴ - له دهوری ریخراوی لاوانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کو بینه وه •
- ۵ - ره خنه و لیکولینه وه له سه ر کتیبی حوسینی مه ده نی
- ۶ - چه ند قسه یه ك له گهل خه بات •
- ۷ - کورد و فهرهه نگی بیگانه
- ۸ - لیکولینه وهی " نامیلکه ی کورته باسیك له سه ر سو سیالیزم "
- ۹ - تایبه تی کوئگره ی شه شه م
- ۱۰ - کو ماری دیموکراتی کوردستان یا خود موختاری

وه ر گیرا وه کان

- ۱ - دایک - ماکسیم گورکی
- ۲ - ژیان و کردموهکانی لینین
- ۳ - ئە فسانه کوردیه کان - رودینکو
- ۴ - کومه له چیرۆکی هه لبرارده له ئە دهبی بیگانه
- ۵ - زه وی پچووک بریژنف
- ۶ - قانونی ئە ساسی ئابووری سو سیالیستی
- ۷ - مه سه له ی کورد له پارلمانی سوئید
- ۸ - ئینجه مه مه د - یاشار که مال (دراوه به ئە نستیتوی کورد له پاریس) .
- ۹ - ئوسولی سه ره تایبی یهکانی فهلسه فه - ژورژ پولیستر
- ۱۰ - نامه کانی گولله باران کراوه کان - لو سین شلیر
- ۱۱ - کورته میژووی بولغارستان - دیمیتر مارکوفسکی

The Kurdistan Democratic Republic or Autonomy

By
Kerim Hussami

Binkey Çapemeniy Azad-Siwéd

The Kurdistan Democratic Republic or Autonomy

By
Kerim Hussami

1986